

ADALET

Qurucusu:
Adil Minbaşiyev

Gündəlik hüquq qəzeti

Qəzet 1990-cı ilin
iyulundan çıxır

№ 128 (5788) 19 sentyabr 2020-ci il

Qiyməti 30 qəpik

Generallarımız Ermənistanla sərhəddə

Dünən Azərbaycan Respublikası Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasının Hərbi məsələlər şöbəsinin müdiri general-polkovnik Məhərrəm Əliyev və Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) rəisi general-polkovnik Elçin Quliyev DSX-nin Sərhəd Qoşunlarının "Qazax" əlahiddə sərhəd diviziyasının hərbi hissə və bölmələrinə səfər ediblər.

Bu barədə Dövlət Sərhəd Xidmətinin mətbuat xidmətindən məlumat verilib.

Bildirilib ki, səfər çərçivəsində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin tapşırıqlarının icra vəziyyəti yoxlanılıb, hərbi qulluqçuların xidməti və yaşayış şəraitlərinə baxış keçirilib, Ermənistanla dövlət sərhədindəki sərhəd-döyüş məntəqələrində xidmət aparan sərhədçilərlə görüşülüb. "Qazax" əlahiddə sərhəd diviziyasında

hərbi tikinti-quruculuq işlərinin gedişatı nəzərdən keçirilib, dövlət sərhədində zəruri sərhəd mühafizə və müdafiə infrastrukturunun daha da gücləndirilməsi tədbirlərilə tanış olunub, hərbi hissə və bölmələrin döyüş hazırlığının yüksəldilməsi, dövlət sərhədinin toxunulmazlığının və şəxsi heyətin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi istiqamətində zəruri tapşırıqlar verilib.

Mehriban Əliyevadan Milli Musiqi Günü münasibətilə paylaşım

Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın rəsmi "instagram" səhifəsində Milli Musiqi Günü ilə bağlı paylaşım edilib.

Adalet.az-ın məlumatına görə, Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın rəsmi "Instagram" səhifəsində edilən paylaşımında qeyd edilir:

"Milli Musiqi Günü münasibətilə Azərbaycan musiqisinin qorunub saxlanması, inkişaf etdirilməsi və dünyada tanınması naminə əlindən gələni əsirgəməyən hər kəsə səmimi təbriklərimi yetirir, onlara bu işdə böyük uğurlar və nailiyyətlər arzulayıram! Bu gün 135 illiyini qeyd etdiyimiz görkəmli Azərbaycan bəstəkarları Üzeyir Hacıbəylinin və Müslüm Maqomayevin əziz xatirəsini ehtiramla yad edirəm. Arzu edirəm ki, milli musiqimiz öz ənənələrini qoruyub saxlayaraq yeni səsrlərlə, yeni ifalarla və yanaşmalarla daim zənginləşsin!"

Telefonlarımızı dinləmədən necə qoruya bilərik?

Hazırda istənilən telefonda istifadəçinin danışmalarını dinləmək mümkündür. Sadəcə, bir sıra cihazlar bu funksiyaları müəyyən qədər məhdudlaşdırmaq imkanlarına malikdir.

Bu barədə "Praym" nəşrinə rusiyalı ekspert Dmitri Kuramin deyib.

Onun sözlərinə görə, mobil cihazlar hələ də operatorların texniki imkanlarındakı fərqlər səbəbi ilə dinləmələrə məruz qalır. Telefonlarında A5/3 şifrələmə standartı və VoLTE texnologiyası tətbiq edilənlərin isə telefon danışmalarını dinləmək olduqca çətindir. Telefon danışmalarını bir neçə səviyyədə dinləmək mümkündür: birincisi müxtəlif proqramlar və troyanlar vasitəsilə, ikincisi isə cihazlara edilən xüsusi hücumlar vasitəsilə.

İbtidai sinif müəlliminin intiharına bağlı açıqlama

Bəzi kütləvi informasiya vasitələri və sosial media səhifələrində 121 nömrəli tam orta məktəbin ibtidai sinif müəllimi Naidə İsayevanın, qeyri-etik videosunun yayılması ilə bağlı hədələnməsi səbəbindən Nərimanov rayonu ərazisində yerləşən hündürmərtəbəli binadan özünü ataraq intihar etməsinə dair məlumatlar yayılıb.

Baş Prokurorluğun Mətbuat Xidmətindən Adalet.az-a verilən məlumata görə, Naidə İsayevanın intihar etməsi faktına görə 17 sentyabr 2020-ci il tarixində Nərimanov rayonu prokurorluğunda Cinayət Məcəlləsinin 125-ci (özünü öldürmə həddinə çatdırma) maddəsi ilə cinayət işi başlanmaqla hazırda iş üzrə intensiv istintaq-əməliyyat tədbirləri həyata keçirilir.

Qeyd edilənlərlə bağlı, kütləvi informasiya vasitələri və sosial şəbəkə istifadəçilərindən, cinayət işi üzrə istintaqın tam, hərtərəfli və obyektiv aparılmasının təmin edilməsi məqsədi ilə, istintaqın hazırkı mərhələsində dəqiqləşdirilməmiş məlumatların yayılmasından çəkinmələri xahiş olunur.

Oxucuların nəzərinə!

Pandemiya ilə əlaqədar sərt karantin rejimi uzadıldığına görə qəzetimiz bu ay həftədə 3 dəfə - 2, 4, 6-cı günlər çap olunacaq.
Buna görə oxucularımızdan üzr istəyirik.

Tofiq Yaqublu ev dustaqlığına buraxıldı

Dünən Bakı Apellyasiya Məhkəməsində həbsdə olan Müsavat partiyasının üzvü Tofiq Yaqublunun barəsindəki hökmdən verilən apelyasiya şikayətinə baxılıb.

Adalet.az xəbər verir ki, hakim Elmar Rəhimovun sədrliyi ilə keçirilən prosesdə vəsətət təmin edilib və Tofiq Yaqublu ev dustaqlığına buraxılıb

Qeyd edək ki, Nizami Rayon Məhkəməsi Tofiq Yaqublunun 4 il 3 ay müddətində azadlıqdan məhrum edilməsi barədə hökm çıxarmışdı.

117 nəfər koronavirusa yoluxdu, 135 nəfər sağaldı

Azərbaycan Respublikasında koronavirus (COVID-19) infeksiyasına 117 yeni yoluxma faktı qeydə alınıb, 135 nəfər müalicə olunaraq sağalıb və evə buraxılıb. Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahdan Adalet.az-a verilən məlumata görə, COVID-19 üçün götürülən analiz nümunələri müsbət çıxmış 1 nəfər vəfat edib.

İndiyədək ölkədə ümumilikdə 38 894 nəfərin koronavirus infeksiyasına yoluxması faktı müəyyən edilmişdir, onlardan 36 424 nəfər müalicə olunaraq sağalıb, 572 nəfər vəfat edib, aktiv xəstə sayı 1 898 olub.

Son sutka ərzində yeni yoluxma hallarının müəyyənləşdirilməsi ilə əlaqədar 5 898, bu günə qədər isə ümumilikdə 1 041 184 test icra olunub.

GÜNÜN LƏTİFƏSİ

Əli Səmid girir mağazaya, satıcıya:

- Sizdə boks əlcəyi var?

Satıcı:

- Yox.

- Bəs üzgüçülük üçün şapka?

- Yoxdu.

- Futbol topu necə?

- Qardaş, bura Şərab mağazasıdır, ancaq spirtli içkilərdir.

- Yaxşı, onda bir araq ver.

Əli Səmid əllərini göyə qaldırıb:

- Bax Allah da şahiddi ki, idmanla məşğul olmaq istəyirdim, genə alınmadı.

İlham Əliyev Dövlət Agentliyinə 10,05 milyon manat ayırdı

Prezident İlham Əliyev Bakı şəhərinin Xətai rayonu ərazisində avtomobil yollarının yenidən qurulması işlərinin davam etdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında sərəncam imzalayıb.

Bununla bağlı AZƏRTAC məlumat yayıb.

Sərəncama əsasən, Bakı şəhərinin Xətai rayonu ərazisində avtomobil yollarının yenidən qurulması işlərinin davam etdirilməsi məqsədilə "Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il dövlət büdcəsində dövlət əsaslı vəsait qoyuluşu (investisiya xərcləri) üçün nəzərdə tutulan vəsaitin bölgüsü"ndə avtomobil yollarının tikintisi və yenidən qurulması üçün göstərilmiş vəsaitin 10,05 milyon manatı Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinə ayrılıb.

Prezident İlham Əliyev Nepal Prezidentini təbrik edib

Prezident İlham Əliyev Nepal Federativ Demokratik Respublikasının Prezidenti Bidhya Devi Bhandariyə təbrik məktubu göndərmişdir.

Təbrikdə deyilir: "Hörmətli xanım Prezident, Nepal Federativ Demokratik Respublikasının milli bayramı - Konstitusiyaya Günü münasibətilə Sizi və Sizin simanızda bütün xalqınızı öz adımdan və Azərbaycan xalqı adından ürəkdən təbrik edirəm.

Ölkələrimiz arasındakı ikitərəfli münasibətlərin, beynəlxalq təsisatlar, xüsusən də Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində əlaqələrin inkişafı üçün yaxşı imkanlar mövcuddur.

Bu xoş gündə Sizə ən xoş arzularımı yetirir, dost xalqınıza daim rifah və əmin-amanlıq arzulayıram".

Operativ Qərargahdan epidemioloji vəziyyətlə bağlı açıqlama

Nazirlər Kabineti yanında Operativ Qərargahın "Şəki Bazar" ASC-də epidemioloji vəziyyətə dair məlumat yayıb.

Operativ Qərargahdan Adalat.az-a verilən məlumata görə, Şəki şəhərində mövcud sanitariya-epidemioloji vəziyyətlə əlaqədar olaraq, sakinlərin COVID-19 infeksiyasına yoluxması hallarının qarşısının alınması məqsədi ilə mütəmadi olaraq profilaktik tədbirlərin görülməsinə baxmayaraq, Mingəçevir şəhərinin, Yevlax və Ağdaş rayonlarının əhalisinin də bazarlıq etdiyi "Şəki Bazar" ASC-də alqı-satqı ilə məşğul olan şəxslərin koronavirusa yoluxması ilə əlaqədar aparılan testlər nəticəsində son günlərdə 12 nəfərin qeyd olunan virusa yoluxduğu aşkar edilmişdir.

"Şəki Bazar" ASC-də baş verən bu halın risk mənbəyi olduğunu nəzərə alaraq bazarın ərazisində müvafiq sanitariya-epidemioloji tədbirlərin görülməsi məqsədi ilə bazar 18 sentyabr 2020-ci il tarixdən etibarən Operativ Qərargah tərəfindən qəbul edilmiş qərara uyğun olaraq 3 gün müddətində karantinə bağlanmış, yəni bu müddət ərzində bazarın fəaliyyəti bütünlüklə dayandırılmışdır.

Qeyd olunan müddət ərzində müvafiq tədbirlər görüldükdən sonra "Şəki Bazar" ASC fəaliyyətini davam etdirəcəkdir.

Məlumat üçün habelə bildiririk ki, "Şəki Bazar" ASC-də virusa yoluxması aşkar olunmuş şəxslərin müalicələri təşkil edilmiş, onlarla yaxın təmasda olanlar isə mövcud qaydalara uyğun olaraq müəyyən edilmiş müddət ərzində evdə təcrid edilmişlər.

Vitse-spiker xaricdəki azərbaycanlı iş adamlarına çağırış etdi

Bugünkü əmək bazarının dəyişən tələb və meyllərinə uyğun olaraq ölkəmizdə peşə təhsilinə qarşı maraq artır və bu təhsil sahəsinin modernləşdirilməsi prosesi sürətlə davam edir.

Milli Məclisin Mətbuat və İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin məlumatına əsasən, bunu parlament sədrinin müavini Adil Əliyev deyib.

Vitse-spiker bildirib ki, 2016-cı ildə iqtisadiyyatın və əmək bazarının dəyişən tələblərə cavab verməsinin təmin edilməsi istiqamətində peşə təhsilinin inkişafı prioritet sahələrdən biri elan edilib.

"Onun genişləndirilməsi ilə əlaqədar Prezident İlham Əliyevin Fərmanı ilə "Azərbaycan Respublikasında peşə təhsili və təliminin inkişafına dair Strateji Yol Xəritəsi" təsdiq edilib. Gənclər arasında peşə təhsilinə marağın artırılması və ixtisaslı işçi qüvvəsinin formalaşması sahəsində bu Strateji Yol Xəritəsi qarşıya qoyulmuş əsas tələblərdən birinə çevrildi. Əmək bazarında özəl sektorun peşə təhsilli işçilərə marağını nəzərə alaraq, işəgötürənlərin də peşə təhsili olan kadrlara tələbini sürətləndirmək əsas hədəf olaraq müəyyən edildi", - deyərək A.Əliyev əlavə edib.

Onun sözlərinə görə, artıq bu sahənin inkişafı ilə bağlı PPP (public private partnership) proqramları əsasında peşə təhsilinin inkişafında dövlət və özəl sektorun əməkdaşlığı başlanıb.

Peşə təhsilində inkişafın təmin edilməsi ilə bağlı Bakı, Sumqayıt və Gəncə şəhərlərində, eləcə də digər rayonlarda yerləşən peşə təhsili müəssisələrinin rasionallaşdırılması, müasirləşdirilməsi və əmək bazarının tələblərinə uyğun olaraq formalaşdırılması bu sahədə həyata keçirilən islahatların tərkib hissəsidir.

Peşə təhsilinə marağın artması fonunda Cənubi Koreya ilə birlikdə KOİCA proqramına uyğun olaraq 38 milyon manat nəzəmə fondu olan Nəzariyyə və İnnovasiyalar üzrə Bakı Dövlət Peşə Təhsili Mərkəzi qurulub.

A.Əliyev qeyd edib ki, peşəyə uyğun marağın artması baxımından əyaniliyi artırmaq üçün mərkəz yeni model avadanlıqlarla təmin edilib: "Təhsilin formal, informal və qeyri-formal olmasından asılı olmayaraq, burada əsas gələcək işçinin ixtisaslı olmasıdır. Burada ən əsas şərt isə gənclərin gələcəkdə fəaliyyət göstərəcəyi sahənin növündən asılı olmayaraq, ixtisaslı mütəxəssis olaraq yetişdi-

rilməsidir. Bu yaxınlarda ölkəmizdə peşə təhsilinə olan marağın artmasının əyani bir nəticəsini gördük. İlk dəfə olaraq Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının daxilində Peşə Təhsil Mərkəzi yaradıldı. Bu da bir neçə strateji hədəfə nail olunması deməkdir: Birin-

cisi, tələbələr müasir infrastrukturaya malik mərkəzdə dövrün tələbinə uyğun bacarıqlar və peşə vərdisləri öyrənir. İkincisi, tələbələr praktik təcrübə toplamaq məqsədilə ayrı-ayrı müəssisələrə göndərilməsinə ehtiyac qalmır. Üçüncüsü, tədris və təcrübə prosesində iştirak edən gənclər gələcəkdə Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının müəssisələrində iş yeri əldə etmək imkanı qazanırlar".

A.Əliyevin fikrincə, Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı olduqca unikal bir layihədir.

"Belə ki, park yaradıldıqdan sonra bir çox istehsal müəssisələri parkın daxilində fəaliyyətə başlayıb.

Təbii ki, sənaye parklarının yaradılmasında məqsəd ilk növbədə ölkənin idxala olan tələbatının ilkin mərhələdə qarşısının alınması, yerli tələbatı ödədikdən sonra ixrac potensialının qiymətləndirilməsi, rentabelli hesab edildikdə ixracın təmin olunmasıdır. İxrac həm də ona görə mühümdür ki, bu sahədən əldə edilən gəlir tədiyyə balansını müsbət səviyyəyə saxlamaq üçün əsasdır.

İxracın nəticəsində ölkəmizə xaricdən əlavə valyuta gəlir. Hansı ki, bu gün tədiyyə balansının müsbət səviyyədə saxlanması daha çox neft-qaz sektorunun üzərinə düşür. Hesab edirik ki, bu sahələrin inkişafında sahibkarlar da fəaliyyətlərini genişləndirməlidirlər".

Vitse-spiker bildirib ki, xüsusilə, xaricdə yaşayan azərbaycanlı iş adamları mövcud vəziyyəti qiymətləndirməli və Azərbaycanca vəsait qoymalıdır.

"Tək ona görə yox ki, Azərbaycan onların vətənidir və hər zaman da doğma ölkələrinin dəstəyini hiss edirlər, həm də ona görə ki, ölkəmizdə onlar üçün kifayət qədər cəlbədar və gəlirli sahələr var. Öz ölkələrinə investisiya qoymaq da vətənpərvərlik hissinin yüksək əlamətlərindən biridir", - deyərək A.Əliyev yekunlaşdırıb.

DTX əməliyyat keçirdi: Suriyadakı terror qruplaşmasının üzvü ələ keçdi

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən aparılan araşdırmalar nəticəsində Azərbaycan Respublikasının vətəndaşı Əhmədov Amil Mehman oğlunun 2016-2019-cu illər ərzində ölkə hüdudlarından kənar terror aktlarının törədilməsi ilə müşayiət olunan, dini məzhəbləri yaymaq adı altında, dini düşmənçilik zəminində aparılan silahlı münafişlərdə iştirak etmək məqsədilə Suriya Ərəb Respublikasının Hələb şəhərinin Leroman qəsəbəsində xüsusi hazırlıq düşərgəsində təlimlər keçməsinə, müxtəlif odlu silah və partlayıcı qurğulardan istifadə qaydalarına yiyələnmək "Ceyşullah" və digər qanunsuz silahlı dəstələrin

tərkibində Hələb, Hama və İdlib şəhərlərində silahlı münafişlərdə iştirakına əsaslı şübhələr müəyyən edilmişdir.

Bununla bağlı Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti məlumat yayıb.

Bildirilib ki, Amil Əhmədov sonradan gizli yollarla üçüncü dövlətin ərazisinə keçib.

Dövlət Təhlükəsizliyi Xidməti tərəfindən həyata keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində 2020-ci il sentyabrın 7-də Amil Əhmədov şübhəli şəxs qismində saxlanılıb, Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 283-1.3-cü (Azərbaycan Respublikasının hüdudlarından kənar silahlı münafişlərdə iştirak etmək məqsədilə sabit qruplar yaratmaq, həmin qruplarda, təlimlərdə və ya silahlı münafişlərdə iştirak etmə) maddəsi ilə təqsirləndirilən şəxs qismində cinayət məsuliyyətinə cəlb olunaraq, məhkəmənin qərarı ilə barəsində həbs qətimkan tədbiri seçilib.

Hazırda cinayət işi üzrə araşdırmalar davam etdirilir.

Ankaradan Qahirəyə təklif

Türkiyə Misirə Şərqi Aralıq məsələsi ilə bağlı yeni təkliflər edib.

Bu barədə "Hürriyyət" yazarı Handə Fərat iddia edib.

"Türkiyə ilə Misir arasında gizli şəkildə görüşlərin keçirildiyini bilirik. Hər iki ölkənin kəşfiyyat xidmətlərinin əməkdaşları görüşləri davam etdirir. Bəs Misirə təklif edilən anlaşma nədir? Ankarada Qahirəyə "Dəniz yurisdiksiyası məsələsində bizimlə razılaşsan, Kiprin 3 adası böyükklüyündə səhni iqtisadiyyatına qatarsan" təklifini edib. Açıq şəkildə Misirə maraqları üçün Türkiyə ilə hərəkət etməli olduğu deyilir", - H.Fərat bildirib.

MEHRİBAN

Milli Məclisin Səhiyyə komitəsinin iclası keçirilib

Sentyabrın 18-də Milli Məclisin Səhiyyə komitəsi payız sessiyasında ilk iclasını keçirdi.

Parlamentdən Adalət.az-a verilən məlumata görə, komitənin sədri Əhliman Əmiraslanov Milli Məclisin payız sessiyasının başlanması münasibətilə deputatları təbrik edib, onlara qanunvericilik fəaliyyətində uğurlar arzulayıb və gündəliyi təqdim edib.

Öncə Milli Məclisin yaz və növbədənəkar sessiyaları dövründə Səhiyyə komitəsində görülən işlərin hesabatı dinlənilib. Məlumat verildi ki, hesabat dövründə komitədə 8 iclas keçirilib, 21 məsələ müzakirə olunub. Həmin məsələlərdən 17-si qanun layihəsi olub. Komitədə üç oxunuşda müzakirədən keçən həmin qanun layihələrinin hamısı Milli Məclisin plenar iclasında qəbul edilib.

Hesabat dövründə komitəyə 140 ərizə və şikayət daxil olub. Həmin müraciətlərin araşdırılaraq tədbir görülməsi üçün müvafiq təşkilatlara 100 məktub göndərilib.

Komitə sədri Əhliman Əmiraslanov qeyd etdi ki, yeni növ koronavirus (COVID-19) pandemiyası ilə bağlı problemlər Səhiyyə komitəsi üzvlərinin xüsusi diqqətində olub. Pandemiya başlandıqdan indiyədək deputatlar vətəndaşlarla

müntəzəm görüşlər keçirib, yerlərdə vəziyyəti öyrənib, seçicilərin qayğı və çətinliklərinə həssas yanaşaraq problemlərinin həllinə yardımçı olublar. Deputatlar həmçinin koronavirus problemi ilə əlaqədar

KİV-lərdə fəal çıxışlar ediblər, lazımı izahat işləri aparıblar.

Yaz və növbədənəkar sessiyalar dövründə komitə COVID-19-la bağlı 2 dinləmə təşkil edib. Geniş auditoriyada mövcud vəziyyət və qarşıda duran məsələlər müzakirə olunub. Türkdilli ölkələrdə COVID-19-la əlaqədar vəziyyətin müzakirə edildiyi dünənki videokonfransda da məlum oldu ki, ən yaxşı vəziyyət Azərbaycandır.

Əhliman Əmiraslanov vurğuladı ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə ölkəmiz-

də görülən əsaslı tədbirlər bütün göstəricilərdə müsbət dinamikanı təmin edib. Hazırda Azərbaycanda 50-yə yaxın laboratoriyada koronavirus testi aparılıbilir. Ölkə miqyasında ən müasir avadanlıqlarla təchiz olun-

muş 47 pandemiya xəstəxanası fəaliyyət göstərir. Yoluxanlarla müqayisədə virusdan sağalanların sayında, test aparılmasında, itkilərin azlığında, ölkə üzrə səhiyyə müəssisələrindəki çarpayı sayında Azərbaycanın göstəriciləri çox yaxşıdır.

Operativ Qərargahın fəaliyyəti də səmərəli nəticələri verir.

Hesabat dinləndikdən sonra komitədə geniş müzakirələr aparıldı. Deputatlar Mələhət İbrahimqızı, İlham Məmmədov, Kamilə Əliyeva, Soltan Məmmədov, Müşfiq Məmmədli, Sədaqət Vəliyeva, komitə sədrinin müavini Rəşad

Mahmudov hesabatı dair müsbət fikirlərini açıqladı, səhiyyə sahəsi ilə əlaqədar bir sıra təkliflər irəli sürdülər.

Yekunda Səhiyyə komitəsinin parlamentin yaz və növbədənəkar sessiyaları dövründə gördüyü işlərin hesabatı məqbul sayıldı.

Sonra komitə sədri 2020-ci ilin payız sessiyası üçün nəzərdə tutulmuş iş planı barədə məlumat verdi. Qeyd etdi ki, qarşıdakı sessiyada müxtəlif qurumlardan komitəyə daxil olacaq qanun layihələri, 2021-ci ilin dövlət büdcəsinin müzakirəsi ilə yanaşı komitədə "İnsan orqanlarının transplantasiyası haqqında" və "Reproduktiv sağlamlıq haqqında" qanun layihələri də Milli Məclisin müzakirəsinə çıxarılacaq.

Həmçinin komitədə COVID-19, icbari sığortanın tətbiqi, onkoloji xəstəliklər və digər mövzularda dinləmələr keçiriləcək, müxtəlif orqanlardan və vətəndaşlardan daxil olan təkliflərlə bağlı tədbirlər təşkil olunacaq.

Müzakirə zamanı səslənən bəzi təkliflər də iş planına daxil edildi və iş planı təsdiqləndi.

Komitədə baxılan məsələlər Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə olundu.

Nicat Novruzov

ABŞ VƏ RUSIYA BİR-BİRLƏRİNİ İTTİHAM EDİR

Ukrayna Krımı qaytaracağına inanır

ABŞ -in NBS News telekanalı məlumat yayıb ki, Birləşmiş Ştatlar Ukrayna hərbi birləşmələrinə, Krım ərazisində terror aktları törətmələri üçün yardım edir. Rusiyanın ABŞ -dəki səfiri amerika administrasiyasından bu məlumata aydınlıq gətirilməsini tələb edib.

NBS telekanalı bunu, Rusiyanın amerika əsgərlərini öldürmək üçün "Taliban yaraqlarına pul mükafatı verilməsi proqramına" cavab addımı kimi qiymətləndirib.

Rusiya səfirinin məktubunda, tələb olunur ki, "Əgər bu xəbər doğrudursa, onda rəsmi Vaşinqton Ukrayna Təhlükəsizlik İdarəsinə birbaşa və yaxud dolayısı ilə köməklik etməsinə aydınlıq gətirsin".

NBS -in məlumatında qeyd olunur ki, ABŞ -in adı çəkilməyən rəsmisi bildirib ki, Birləşmiş Ştatlar üçüncü ölkələrdə terror təşkilatlarının fəaliyyətinə dəstək verir bə Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsi bunu, Rusiyanın "taliblərin mükafatlandırılması proqramına" cavab olaraq edir.

Vaşinqton Rusiyanın belə bir proqramı olduğunu təsdiq edən faktlara malik deyil. Pentaqonun Əfqanıstandakı hərbi qüvvələrinə rəhbərlik edən general Frenk Makkenzi bildirib ki, "hələ ki, rusların proqramını təsdiq edən faktlar məni qane etmir. Əgər bu məsələ sübut olunarsa, biz Moskvaya qətiyyətli cavabımızı verəcəyik." "Hələki bu məsələ ilə bağlı dəlillər ciddi surətdə araşdırılır" -deyər general əlavə edib.

Ukraynada elan edilməmiş müharibə gedir

Ukrayna tərəfi Krımı müvəqqəti işğal edilmiş əraziləri sayır. Beynəlxalq ictimaiyyət isə yarımadanın Rusiya tərəfindən işğal olduğunu qənaətləndirir. 2014-cü ildə Krımda hakimiyyət rus ordusunun bir başa iştirakı ilə dəyişdirildi. Daha sonra rus əsgər və zabitlərinin "dəstəyi" ilə referendum keçirildi və Krım Rusiyaya birləşdirildi.

Rusiya prezidenti Krımın Rusiyaya qan tökülmədən birləşdirildiyini iddia etsədə, əslində məsələ qansız ötürülməmişdi. Rusiya həbiçilərinin Putinin söyləyi kimi, "dinc yolla" hakimiyyəti devirməsi zamanı ukraynalı həbiçi və bir-neçə dinc sakin güllələnərək qətlə yetirilmişdi.

BMT Baş Assambleyası Krımı Rusiya ərazisi kimi tanıdır. Avropanın aparıcı ölkələri işğalla bağlı Rusiyaya sanksiyalar tətbiq edib. Avropa Şurası şəxsi şirkətlərə Rusiyaya yatırım etmələrini və ümumiyyətlə bu ölkə ilə əməkdaşlığı qadağan edib. Sanksiyaların tətbiqi çox təsirli oldu. Hətta Rusiyanın nəhəng şirkətlərinin çoxu Krıma yatırım etməkdən çəkinir. Amma bütün bunlara baxmayaraq Kreml Krım məsələsinin artıq həll olduğunu bəyan edir.

İşğaldan altı il ötməsinə baxmayaraq yarımadada vəziyyət gərgin olaraq qalmaqdadır. Rusiyanın xüsusi xidmət orqanları mütəmadi olaraq Krımda fəaliyyət göstərən silahlı qruplaşmalar barədə məlumatlar verir. Rəsmi Kiyev isə, istənilən yolla Krımın Ukraynaya qaytarılacağını bildirir.

Rüstəm Hacıyev

Tramp İrana silah satanları cəzalandıracaq

ABŞ Prezidenti Donald Tramp İranda silah ticarətində iştirak edən istənilən ölkəyə qarşı sanksiya tətbiqinə icazə verən sərəncam imzalamağı planlaşdırır.

Bu məlumatı "Röyter" agentliyi yayıb. Sərəncamın yaxın zamanlarda imzalanacağı bildirilib. Yeni sanksiyalar sayəsində Trampın İrana silah satan ölkələri ABŞ bazarından məhrum etməyi planlaşdıracağı vurğulanıb.

MEHRİBAN

Azərbaycanda pensiyalarla bağlı bəzi məhdudiyyətlər götürülür

Azərbaycanda yaşa görə pensiya alanların əlilliyə görə pensiyaya keçidində yaranan məhdudiyyətlər aradan qaldırılır.

Bunu Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin şöbə müdiri Elnur Abbasov deyib.

Onun sözlərinə görə, bu məsələ Əmək və Əhəlinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən "Əmək pensiyaları haqqında" qanuna dəyişiklik layihəsində öz əksini tapıb. Yaxın müddətdə Nazirlər Kabinetinə təqdim edilməsi nəzərdə tutulan layihədə pensiyaçılardan öz pensiya növünü dəyişdirə bilməsi ilə bağlı qoyulan məhdudiyyət də aradan qaldırılır:

"Hazırkı qanunvericiliyə əsasən, yaşa görə pensiya alanların əlilliyə görə pensiyaya keçidində məhdudiyyətlər var. Yeni layihədə bu məhdudiyyət aradan qaldırılır. Bundan əlavə, ailə

başçısını itirməyə görə pensiya hüququ olan şəxs başqa bir pensiya və ya müavinət hüququ yarandıqda bu hüquqdan istifadə edə biləcək".

E.Abbasov qeyd edib ki, ailə başçısını itirməyə görə pensiya hüququ olan şəxs özünün pensiya haqqından imtina edərək başqa bir pensiya və ya sosial müavinət növünü seçərsə, bu zaman onun payına düşən məbləğ digər ailə üzvləri arasında bölüşdürüləcək:

"Məsələn, ailəyə düşən məbləğ 300 manatdır.

Ailədə 3 nəfər varsa, hər şəxsə 100 manat pul düşür. Ailə üzvlərindən birinin başqa bir pensiya və ya sosial müavinət hüququ yarandıqda digər ailə üzvləri arasında bölünəcək və qalan 2 nəfərin hər birinə 150 manat verəcək. Ha-

zırda isə dayandırılan həmin məbləğ digərlərinə verilmir".

E.Abbasov qeyd edib ki, yeni layihədə işləyən pensiyaçıların əmək pensiyalarının yenidən hesablanması da avtomatlaşdırılır.

Şöbə müdirinin sözlərinə görə, layihə qəbul olunduğu təqdirdə işləyən pensiyaçılar işdən ayrıldıqları zaman nazirlik tərəfindən onların pensiyasının avtomatik qaydada yenidən hesablanması həyata keçiriləcək.

İşçinin pensiyaya çıxıqdan sonra işlədiyi

dövr üçün də topladığı pensiya kapitalı nəzərə alınacaq və bu məbləğ yenidən hesablanaraq pensiyanın üzərinə avtomatik qaydada əlavə olunacaq:

"Bunun üçün şəxsin müvafiq sənədlər təqdim etməsinə ehtiyac qalmayacaq. Yenidən hesablama proaktiv qaydada həyata keçiriləcək. Pensiyanın nə qədər artması və nə zəmandan ödənilməyə başlanılacağı barədə məlumat vətəndaşın mobil telefonuna və ya ünvanına göndəriləcək".

Layihənin istiqaməti: Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

№ 106 (2140) 19 sentyabr 2020-ci il

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Kütəlvə İnförmasiya Vasitələrinin İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu

Xalqımızın müxtəlif nəsilləri "Qəzəllər Əliağa Vahidindir" ifadəsini dəfələrlə eşitmiş, bu şairin şəxsiyyətinə və istedadına hər dəfə heyranlıq dolu rəğbət bəsləmişdir.

Asketik həyat tərzi keçirən Vahidin yaradıcılığı, mövzu, bədii hədəf, ifadə tərzi, dil-üslub xüsusiyyətləri də əsasən sadə, anlaşılıqlı olub, məzmun tutumu, eləcə də fikir enerjisi baxımından onun coşqun təbindən qaynaqlanmışdır.

Mollaxana təhsili belə yarımcıq olan Vahid özünə qarşı amansız fərdi özünütəkmilləşdirməsi, mütləsi və müşahidəsi sayəsində qısa bir zaman içərisində tanınmış, ədəbi mühitdə qəbul edilmişdir. O, bir zamanlar Bakıda fəaliyyət göstərən "Məclisi-şüəra" üzvlərinə qo-

*Ömürlərdir axar kuyində yarın qanlı göz yaşım
Degilsən çoxdan ey gərdun cahan seyrində yoldaşım,
Nola xəmə olsa qəddim, səndən artıqdır mənim yaşım.*

Vahidin ustad Füzulinin poetik dühasından, dil və ritm təbiətindən bəhrələndiyi, məhz onun üslubiyətini mənimsədiyi açıq-aşkar- dır. Bu şeiriyyətdə ecazkarlıq, poeziya və fəlsəfənin bir-birində əriməsi, ilahi təbin misralara düzülən sehrli, bütün ömrü boyu Vahidi öz cazibəsində saxlamışdır. Bu cəhəti xüsusi dəyərləndirən professor Məsud Əlioğlu qeyd edir ki: "Füzuli dühasının və Füzuli sənətinin son əsrdəki istedadlı davamçısı, klassik fəlsəfi-lirik şeirimizin sonuncu yadigarı, könlünün bütün telləri ilə eşq nəğmələri oxuyan Ə.Va-

*Mənimlə qaş-göz atırsan, gəzirsən özgülə
Bu rəngi gəlmə mənə şivə-zad yeyən deyiləm,*

yaxud:

*Bəsdür, öldürməyəcəksən, gözəl, dünyanı
Hər üzü göycək olan da bu qədər çəm-xəm edər?*

- kimi ifadələr onun alışdığı kimi poetik ifadələrdən bir qədər fərqlidir.

Heç qərribə deyil ki, pusquda durub Vahidin bütürməsinə gözləyənlər bu məqamlardan istifadə edir, onu poetik dilə "pinti" münasibətdə suçlayırdılar. Təəssüf ki, belə hallar tez-tez baş verirdi və şair sanki bunun fərqi deyildi. Onun "ütülü" sətirləri yox idi və o, "işliql

Vahidin müxtəlif "çəki dərəcələri" vardır. Digər tərəfdən Vahidi, olsa-olsa, Seyid Əzimlə müqayisə etmək tədqiqat işi üçün daha səmərəli sayılardı.

Təəssüf ki, Seda Səlim bütün tədqiqatçı istedadını H.Cavidlə Ə.Vahidin siyasi baxışlarına, ictimai mövqeyinə fokuslaşdıraraq öz fikirlərini əsaslandırmağa uğursuz cəhdlər edir. Belə ki, o, Cavidin Sovet rejiminə baş əyməyib, bu rejimi birmənalı qəbul etmədiyini, Ə.Vahidin isə nəinki qəbul etdiyini, hətta onu qəlbən bəyəndiyini yazır. O, bunu H.Cavidin (guya Sovet rejimində yaşadığı üçün) yaradıcılıq ovqatında "karamsar və umutsuz bir hava", Ə.Vahidin şeirlərində isə "nəşə və umut" olduğunu və bunu "şairlərin yaşadıkları dönem-

Vahid şəxsiyyəti və sənəti

şularaq Mirzə Əbdülxalıq Yusif, Ağadadaş Müniri, Məşədi Azər, Əbdülxalıq Cənnəti, Səməd Mənsur, Həsən Səyyar kimi dövrün tanınmış söz ustaları ilə bərabər yaradıcılıq fəaliyyəti göstərmiş, qəzəl və satirik şeirlərlə o zamankı ədəbi ictimaiyyətin diqqətini cəlb etmişdir. Həmin vaxtlardan başlayaraq illər boyu "Bəsirət", "İqbal", "Tərəqqi", "Babayı Əmir", "Molla Nəsrəddin", "Tuti", "Dirilik" və s. mətbuat orqanları ilə əməkdaşlıq edən Vahid, bir qədər sonralar isə "Tənqid və təbliğ" teatrının fəaliyyətində də fərqlənmişdir.

Ölkəmizin hüduqlarından kanarda, o cümlədən İranda, Əfqanıstanda, Pakistanda, Türkiyədə, Orta Asiyada və digər ölkələrdə daha çox qəzəl şairi kimi tanınan Vahidin yaradıcılığı çoxcəhətlidir. Belə ki, o, böyük ustalıqla nəzirlər, satirik şeirlər, kupletlər, meyxanalar, epitafiyalar yazmış, heyrotamiz sənətkarlıqla klassik ədəbiyyat nümunələri olan Xaqanidən, Nizamidən, Füzulidən, Nəvaidən, Nəbatidən, Əbül Üldən, Əmir Xosrov Dəhləvidən və b. tərcümələr etmişdir.

Ömrünün və yaradıcılığının böyük bir hissəsini Sovet dövründə yaşayan Vahid, həmin illərdə həm mənəvi, həm də maddi sıxıntılar görmüşdür. Müxtəlif yerlərdə, gah "Ədəbiyyat" qəzetində, gah "Azərneşr" mətbəəsində, gah Dövlət Filarmoniyasında işləməli olan Vahid özünə qarşı qayğısız münasibəti Seyid Əzim təkini, Sabir istehzası ilə əsərlərində ifadə etmişdir.

Onun satirasında siyasi, ictimai, mənəvi-əxlaqi motivlər el şənliklərində məşhur olan meyxana məclislərinin də bəzəyi olmuşdur. Belə ki, Vahidin həmin məclislərdəki məzəlik, bədiyə, deyişmə və zarafat tipli şeirləri bu janra sosial-ədəbi status qazandırsa da, o, bu janrın əfsanəvi ustalarından ola bilməmiş, yalnız qəzəl janrında XX əsrin ən böyük şairi olaraq ucalmışdır.

Akademik Məmməd Cəfərin yazdığı kimi: "Füzuli ədəbi məktəbinin layiqli davamçısı, incə və zərif duyğular tərənnümçüsü olan Ə.Vahidin qəzəllərində "Eşq" məfhumu insanın fəlsəfi düşüncələrinin, hiss və meyillərinin tərcümanı kimi səslənir." Və bu, təsadüfi deyil, çünki məhz Füzulini özünə mənəvi ustad hesab etməklə onun düha bulağından su içmiş Vahid qəzəlin mürekkəb sənətkarlıq qatlarına bələd olmuşdur.

Füzulinin məşhur "Degilsən çoxdan ey gərdun cahan seyrində yoldaşım" qəzəlinə yazdığı təxmis şagirdin ustada ehtiramı və minnətdarlıq nümunəsi sayıla bilər:

*Diyari-eşqə sultanəm, bəlalər çox çəkib başım
Cəlalə-şövkətim qəmdir, hücumu dərd fərraşım.*

hid məhəbbətin özü kimi köhnəlik, qocalıq görməyəcək." Ustadına layiq olmaq, "gül-bülbül" poeziyasına qarşı az qala səlib müharibəsi apararaq qəzəlinə qarşı sinə gərib, mövqeyində möhkəm duran Vahid yazırdı:

*Deyir ki, əhli-qəlam Vahid əvf edərsə mənə,
Böyük Füzulimizin yadigarı mən özüməm.*

Azərbaycan şerinin müxtəlif növlərində, o cümlədən istər əruz, istərsə də heca vəznində eyni ustalıqla yazan Vahid öz məhəbbətini ayrı-ayrı mövzularda qələmə aldığı qəzəl və şeirlərinin nümunəsində dəfələrlə sübut etmişdir. Məhz bu faktı qeyd edən professor Mir Cəlal Paşayev də təsdiq edir ki: "Ə.Vahid əruz və heca vəznini ilə yazan müqəddir şairlərdən olmuşdur."

Vahidin poeziyasının əsasən üç ünvanı var: vətən, gözəllik, bir də eşq. Və bir qədər fəlsəfi müstəvidə dəyərləndirsək, hər üç məfhum bir-birindən ayrı deyil. Belə ki, şair əgər vətəndən yazırsa, o öz vətəninin gözəlliklərindən bəhs edir, bu zaman ruhunda bəslədiyi sonsuz eşqini bəyan etmiş olur:

*Könlüm yenə bülbül kimi şeydayi-vətəndir,
Məcnun edən aşığı Leylayi-vətəndir.
Yüzlərlə gözəl aşığı olsam da mən, amma
Qəlbim yenə də aşığı-sevdayi-vətəndir*

- yazan Vahid başqa bir qəzəlinde:

*Hər aşiqə öz istədiyi yarı gözəldir.
Hər bülbülə öz sevdiyi gülcəzi gözəldir.*
Yaxud:

*Sevgilim, eşq olmasa, varlıq bütün əfsanədir,
Eşqdən məhrum olan insanlığa biganədir*

- kimi sadə şəkildə eşqin qutsallığını tərənnüm etdiyi qəzəldə Vahidin eşq və aşılıq düşüncələri:

*Eşqdir mehrabı uca göylərin,
Eşqsiz ey dünya, nədir dəyərini*

- fikirlərinin davamı, bu ilahi duyğuya sədaqət şüarı kimi səslənir.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi Vahidin poetik dili sadə, anlaşılıqlı olsa da, bədii və düşüncə baxımından zəngindir.

Mümkün qədər şirin xalq dilində yazmağa üstünlük verən şair yüksək poetik ifadələrlə bərabər bəzən möişət (hətta bəzən loru) ifadələrə də yer verir ki, bu, onun obrazlı fikir ustalığına az da olsa xələl gətirir. Məsələn, bəzi qəzəllərindəki:

gələcəyi" tərənnüm edə bilmirdi. O da məlum idi ki, sosializm realizmi ilə "gül-bülbül" eşqini təsvir etmək olmazdı. Həmin illərdə belə görünürdü ki, bu "yoldaş Vahid" deyərsən, kommunizmə getmək istəmir.

Ayrı-ayrı illərdə onun yaradıcılığı ilə bağlı Məmməd Nurinin, Məsud Əlioğlunun, Vasim Məmmədəliyevin, Məmməd Cəfərin, Mir Mehdi Seyidzadənin, Nazilə Abdullazadənin və başqalarının müxtəlif araşdırmaları olduqca dəyərli hesab etsək də, XX əsrdən yaşadığımız XXI əsrə xalqımızın mənəvi-estetik ehtiyacından qaynaqlanan tələbi ilə adlayan Ə.Vahidin yaradıcılığı fundamental elmi-nəzəri tədqiqata demək olar ki, cəlb edilmədiyini qeyd etməliyik.

Bir neçə il bundan əvvəl Türkiyədə Ə.Vahidin yaradıcılığı ilə bağlı görülən işlər xüsusi maraq kəsb edir.

Belə ki, 2015-ci ildə Mahmud Sarıkaya tərəfindən şairin qəzəlləri türkcəyə çevrilib, "Türk dünyasının son böyük şairi Əliağa Vahid və qəzəlləri" adı ilə kitab nəşr edilmiş, bundan başqa Nijde Universitetinin əməkdaşı Seda Səlim Vahidin yaradıcılığı ilə bağlı tədqiqat işini bitirmişdir. Məhz bu tədqiqatda müəllif Ə.Vahidin yaradıcılığının zənginliyindən, ustalıq məhəbbətindən bəhs edib poetik örnəklər gətirməklə bərabər fikrimizcə, bəzi yanlışlıqlara da yer vermişdir.

Seda Səlim sözügedən tədqiqatda nədənsə Azərbaycanın iki böyük şairi Hüseyin Cavid və Əliağa Vahidi müqayisə etməyə cəhd edir, bu zaman həm elmi-nəzəri, həm də tarixi təhriflərə yol verir.

Hər şeydən əvvəl, milli ədəbiyyatımızdakı mövqelərinə, yaradıcılıq üslublarına, janr, dil, üslub və s. baxımdan ciddi şəkildə fərqlənən bu ədibləri müqayisə etməyin nə anlamı var? Azərbaycan ədəbiyyatına az-çox bələd olan hər kəs bilir ki, Cavidin və

den məmnun olmaları və olmamaları" kimi yazır. Xəfif təbəssüm oyadan bu sadələh fikirlər tədqiqatçının hər iki şairin yaradıcılığını mükəmməl bilməməsi, qəzəl janrının xüsusiyyətlərindən, həmçinin Azərbaycan romantizmindən az məlumatlı olması ilə izah edilə bilər.

Ədəbi-tarixi fakt olaraq təsdiqi tapmışdır ki, obrazlı fikrin, şairanə sözün məhəbbətli ustası olan Ə.Vahid ötən əsrin ən böyük qəzəl şairidir. M.Əlioğlunun qeyd etdiyi kimi: "Onun şairi poeziyamızın inkişaf tarixində xüsusi bir cığırdır, ayrıca məktəbdir. Bu məktəbin yaradıcısı da, davamçısı da şairin özüdür. Bədii sözün və obrazlı təfəkkürün əlvanlıq və dəqiqliyindən, üsul və imkanlarından məhəbbətə faydalanan şair tərəvəti solmayan bir miras yadigarı qoymuşdur."

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, yaşayıb-yaratdığı dövrdən "məmnun" olmayıb, rəsmi dairələr tərəfindən nəinki "sığal" görün, hətta ciddi qəbul edilməyən şair bir sıra hallarda böhtan və iftiralara, mənəvi və maddi sıxıntılara məruz qalmışdır. Əlamətdardır ki, çağdaş dövrümüzdə o öz layiqli dəyərini qazanmaqdadır. Amma o da var ki, Ə.Vahidin professor M.Əlioğlunun təbirincə desək, "tərəvəti solmayan mirası" yeni dövrün baxış müstəvisində özünün dərin və əhatəli elmi-nəzəri tədqiqatını gözləyir.

Bu mühüm iş onun yaradıcılığının mükəmməl öyrənilməsi şərtlə həyata keçirilə bilər və nəticə etibarilə ədəbiyyatşünaslığımız zənginləşmiş olar.

Bu məqamda akademik V.Məmmədəliyevin aşağıdakı sözləri yada düşür: "Sağlığında sənəti layiqincə qiymətləndirilməyən Vahidin bu gün, ölümündən sonra əslində hər hansı rəsmi təqdirdə, rəsmi qiymətə ehtiyacı yoxdur. Əksinə, Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının xalqın ürəkdən sevdiyi, qəzəllərini muğama, mahniyə çevirdiyi, şeirlərini dillər əzbəri etdiyi bu sehrkar poeziya ustasının yaradıcılığını tədqiq edib xalqa çatdırmağa ehtiyacı vardır və bu, həm də onun xalq qarşısında şəxsi borcudur. Bu, bizim hamımızın borcudur."

Afət Qədirova

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
PREZİDENTİ YANINDA KÜTLƏVİ
İNFÖRMASİYA VASİTƏLƏRİNİN
İNKİŞAFINA DÖVLƏT DƏSTƏYİ
FONDUNUN MALİYYƏ YARDIMI İLƏ

Möhtəşəmliyin 135 yaşına

Üzeyir bəy Hacıbəyli (Hacıbəyov)

Üzeyir Hacıbəyov istisna qabiliyyəti, görünməmiş fə-dakarlığı, gözəl təhsili, erudiyası, vətənpərvərliyi, fəal ictimai-siyasi fəaliyyəti sayəsində xalqımızın ehtiram bəslədiyi ən görkəmli yaradıcı simalardan birinə çevrilib. O, dünya korifeylərinin ön sırasında Azərbaycanı layiqətlə təmsil edir.

HEYDƏR ƏLİYEV

Tarix yazan, tarixə yazılan şəxsiyyətlərdən olan Üzeyir bəy Hacıbəyli (Hacıbəyov) həm Azərbaycan, həm də dünya musiqisinə bir təfəvvü idi. Üzeyir Əbdülhüseyn oğlu Hacıbəyli musiqişünas - alim, publisist, dramaturq, pedaqoq və ictimai xadim, Azərbaycan peşəkar musiqi sənətinin və milli operanın banisidir. Azərbaycanın professional musiqi tarixi 1885 - 1948 - ci illərdə yaşamış bu böyük bəstəkarın adı ilə bağlıdır. Azərbaycanın Əməkdar İncəsənət Xadimi (1935), SSRİ-nin xalq artisti (1938), Stalin Mükafatı Laureatı (1941), "Lenin ordeni", "Qırmızı əmək bayrağı" ordeni laureatı, Azərbaycan EA-nın akademiki və bir çox titulların sahibi Üzeyir bəy Hacıbəyli bədii yaradıcılığa publisistikayla başlayıb. O, "Kaspi", "Həyat", "İrşad", "Tərəqqi", "Yeni iqbal", "İqbal" qəzetlərində və "Molla Nəsrəddin" jurnalında "Ordan-burdan", "O yan, bu yan" və s. başlıqlar altında "Ü", "Filankəs" və başqa gizli imzalarla ictimai-siyasi, maarifçilik mövzusunda bir çox məqalə, felyeton, satirik miniatürlər dərc etdirmişdir.

Üzeyir bəyin felyetonlarının onun publisistik yaradıcılığında xüsusi yeri var. Şərq aləmində ilk operetta olan "Ər və arvad" komediyasının, eləcə də "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" kimi komediyaların da mətnini yazması təsadüf deyildi. Təkcə "Arşın mal alan" musiqili komediyasının dünyanın müxtəlif ölkələrinin 100 - dən artıq teatr səhnəsində tamaşaya qoyulması, səksəndən çox dilə tərcümə edilməsi Üzeyir bəyin bədii gücünün, dramaturq məharətinin, böyük istedadının nəticəsi idi.

Əməkdar İncəsənət xadimi, musiqi sənətinin görkəmli tədqiqatçılarından biri olan prof. Aidə Tağızadə yazır: "Üzeyir bəy Hacıbəyov nəinki Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin bünövrəsini qoymuş, eləcə də milli bəstəkarlıq məktəbinin, təkcə Azərbaycan musiqi tarixində deyil, bütün Şərq aləmində operanın banisidir". ("XX əsr Azər-

baycan musiqisi" elmi məqalələr toplusu, 2011).

İlk operasının libretto-sunu da klassik poeziyamızın zirvəsi sayılan Məhəmməd Fizulinin "Leyli və Məcnun" poeması əsasında özü yazmışdı. Şeirləri olduğu kimi saxlamaqla orta əsr Şərqinin ziddiyyətli mühitini daha qabarıq şəkildə verə bilməmişdir. "Leyli və Məcnun" həm də muğam ilə Avropa operasının üzvü vəhdətindən yaranmış yeni opera janrının - muğam operasının ilk nümunəsidir. Sonuncu pərdənin antrakti "Arazbarı" zərbi muğamı üstündə simfonik əsərdir. Bununla Üzeyir bəy Azərbaycan simfonik musiqisinin ilk nümunəsini yazmış və simfonik muğam janrının yaranmasına zəmin hazırlamışdır. Opera 1908 - ci ildə Hacı Zeynalabdin Tağıyevin teatrında tamaşaya qoyulub. İlk tamaşaya istedadlı aktyor və rejissor, Azərbaycan musiqisində xüsusi yeri olan Hüseyn Ərəblincki quruluş verib. Tamaşanın ilk dirijoru yazıçı dramaturq Əbdürrəhimbəy Haqverdiyev olur. Operanın ilk tamaşasında Üzeyir bəy orkestrdə skripka ifaçısı kimi çıxış edir. Sonrakı tamaşalarda Üzeyir bəy və yaxın dostu olmuş gözəl bəstəkarımız "Şah İsmayıl", "Nərgiz" kimi operaların müəllifi Müslüm Maqomayev dirijorluq edir. Azərbaycanda opera musiqisinə maraq oyaatmaq üçün milli opera yaratmaq qərarına gələn Üzeyir bəy bir-birinin ardınca "Şeyx Sənan" (1909), "Rüstəm və Zöhrab" (1910), "Şah Abbas və Xurşidbanu" (1912), "Əsli və Kəram" (1912), "Harun və Leyla" (1915) və s. kimi muğam operalarını yazır. "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" kimi dünya şöhrətli musiqili komediyaların, onlarla instrumental xor əsərlərinin, romans və mahnıların müəllifi Üzeyir bəyin daha bir ecazkar operası olan "Koroğlu" 1937 - ci ildə səhnə ömrünü yaşamağa başlayır. Həmin ildə AOBT-da tamaşaya qoyulur. "Koroğlu" operası 1938-ci ildə Moskvada Azərbaycan İncəsənəti dekadasında (öngünlüyündə) böyük uğur qazanır. Məhz bu operaya görə Üzeyir bəy Hacıbəyli 1941-ci ildə Stalin mükafatına layiq görülür.

Bəstəkar, publisist, dramaturq, pedaqoq Ü. Hacıbəyov haqqında nə qədər tərif desək, necə təqdim etsək az olar. Bu böyük ictimai xadim hər sözü, hər yazısı, bütün yaradıcılığı ilə gerilliklə, savadsızlıqla, cəhalətlə vuruşub. Onun silahlı istedadı, zəhməti və vətən sevgisi olub. Xalqın, xüsusilə də qızlarımızın savadlanmasına çalışıb. "Leyli və Məcnun" operasının ilk tamaşasında Məcnun rolunda, təkcə səhnəmizin deyil, öz sənətinin də Məcnunu olan aktyor, rejissor, pedaqoq, Azərbaycanın xalq artisti Hüseynqulu Sarabekki çıxış edir. O illərdə yazılan operaların əsas ifaçısı olacaq Hüseynqulu Sarabekkiyə Koroğlu rolu böyük şöhrət gətirir.

Qızlarımız səhnəyə çıxmadığından Leyli rolunun ilk ifaçısı da kişi - çayçı Şagirdi Əbdürrəhim Fərəcov olur. Arzuları ürəklərində boğulan, qınaq obyektinə çevrilmək qorxusu ilə əzlin qadınlarımız nəinki səhnəyə çıxmırdılar, ictimai, mədəni həyatdan bixəbər yaşayırdılar. Qadınlarımızın səhnəyə çıxması təkcə əsərlərin tamaşaya qoyulmasında böyük çətinlik yaratmırdı, həm də dövrün ziyalıları, eləcə də Üzeyir bəyi çox narahət edirdi. Xalqın dünyagörüşündə inqilab etməyə - qızlarımızı səhnəyə gətirməyə çalışırdı. Bu görkəmli şəxsiyyətin qızların musiqi təhsili almasında xüsusi xidmətləri olub. Təhlükələrə, təhdidlərə baxmayaraq yolundan dönməyib.

1923-cü ildə Bakıda Mirzə Fətəli Axundzadə adına Türk Dövlət Teatrının açılmasının təşəbbüsçüsü olan ilk opera müğənnisi möcüzəli səs sahibi Şövkət Məmmədovanın səhnəyə çıxmasında, təhsil almasında da Üzeyir bəyin zəhməti olub. Klassik Avropa üslubunda oxuyan, opera partiyalarını ifa edən Şövkət xanım qadın peşəkar vokal sənətinin bünövrəsini qoyub, formalaşdırıb. Ondan sonra Fatma Muxtarova, Sona Axundova, Həqiqət Rzayeva, Gülnar Həsənova, Sara Qədimova, Rübabə Muradova, Zeynəb Xanlarova və neçə-neçə səhnə ulduzlarımız parlada. Bu bir-birindən dəyərli ifaçılar məhz Şövkət Məmmədova sənətdən bəhrələnməmişlər.

Üzeyir bəyin həyatını, yaradıcılığını öyrəndikcə insanın böyüklüyünə, istedadın nəhəngliyinə heyran olursan. İstedadları axtarıb tapması, dayaq olması, musiqi təhsili alması üçün, xüsusilə də qadınların səhnəyə çıxması üçün göstərdiyi çəbalara heyrat edirsən.

Onun haqqında nə desən, nə yazsan kiçik görünür. Onun möhtəşəmliyi yalnız heyrat doğurur. Bu möhtəşəmliyin 135 yaşına tamam olur. Üzeyir bəy 18 sentyabr 1885 - ci ildə dünyamıza gəlib.

Möhtəşəm gününüz mübarək!

tən sevgisi olub. Xalqın, xüsusilə də qızlarımızın savadlanmasına çalışıb. "Leyli və Məcnun" operasının ilk tamaşasında Məcnun rolunda, təkcə səhnəmizin deyil, öz sənətinin də Məcnunu olan aktyor, rejissor, pedaqoq, Azərbaycanın xalq artisti Hüseynqulu Sarabekki çıxış edir. O illərdə yazılan operaların əsas ifaçısı olacaq Hüseynqulu Sarabekkiyə Koroğlu rolu böyük şöhrət gətirir.

Qızlarımız səhnəyə çıxmıdığından Leyli rolunun ilk ifaçısı da kişi - çayçı Şagirdi Əbdürrəhim Fərəcov olur. Arzuları ürəklərində boğulan, qınaq obyektinə çevrilmək qorxusu ilə əzlin qadınlarımız nəinki səhnəyə çıxmırdılar, ictimai, mədəni həyatdan bixəbər yaşayırdılar. Qadınlarımızın səhnəyə çıxması təkcə əsərlərin tamaşaya qoyulmasında böyük çətinlik yaratmırdı, həm də dövrün ziyalıları, eləcə də Üzeyir bəyi çox narahət edirdi. Xalqın dünyagörüşündə inqilab etməyə - qızlarımızı səhnəyə gətirməyə çalışırdı. Bu görkəmli şəxsiyyətin qızların musiqi təhsili almasında xüsusi xidmətləri olub. Təhlükələrə, təhdidlərə baxmayaraq yolundan dönməyib.

1923-cü ildə Bakıda Mirzə Fətəli Axundzadə adına Türk Dövlət Teatrının açılmasının təşəbbüsçüsü olan ilk opera müğənnisi möcüzəli səs sahibi Şövkət Məmmədovanın səhnəyə çıxmasında, təhsil almasında da Üzeyir bəyin zəhməti olub. Klassik Avropa üslubunda oxuyan, opera partiyalarını ifa edən Şövkət xanım qadın peşəkar vokal sənətinin bünövrəsini qoyub, formalaşdırıb. Ondan sonra Fatma Muxtarova, Sona Axundova, Həqiqət Rzayeva, Gülnar Həsənova, Sara Qədimova, Rübabə Muradova, Zeynəb Xanlarova və neçə-neçə səhnə ulduzlarımız parlada. Bu bir-birindən dəyərli ifaçılar məhz Şövkət Məmmədova sənətdən bəhrələnməmişlər.

Üzeyir bəyin həyatını, yaradıcılığını öyrəndikcə insanın böyüklüyünə, istedadın nəhəngliyinə heyran olursan. İstedadları axtarıb tapması, dayaq olması, musiqi təhsili alması üçün, xüsusilə də qadınların səhnəyə çıxması üçün göstərdiyi çəbalara heyrat edirsən.

Onun haqqında nə desən, nə yazsan kiçik görünür. Onun möhtəşəmliyi yalnız heyrat doğurur. Bu möhtəşəmliyin 135 yaşına tamam olur. Üzeyir bəy 18 sentyabr 1885 - ci ildə dünyamıza gəlib.

Möhtəşəm gününüz mübarək!

Yanınıza gəldim, ustad. Giley-güzarla gəldim ki, irs qoyub getdiyiniz musiqidə özünü göstərən özbaşınalıqlardan və sizə olan şikayətlərdən danışım. Sizə onlardan umuküsü edib ötən əsrə nəzər salım deyə burdayam, ustad. Sizi sizin dilinizlə danışdırmaq üçün burdayam. Nailə xanım Mirməmmədlinin bayağı ifaçılara üsyan edib "Üzeyir bəyin əziyyətlərini yerə vura bilmərik, günahdır" fikrini çatdırmaq üçün burdayam.

"Muğamlarımızı dinləyən gənclər çox azdır"

-Həqiqətən, niyə sizin əziyyətlərinizi yerə vururlar?

-Suala cavab vermək mənə o qədər ağır gəlir ki. İnsanlarımız muğamlarımızı dinləmir, operalarımızdan xəbərdar deyil. Ötən əsrdə yazdığım "Leyli və Məcnun", "Koroğlu" kimi operalara gedib

Xalq Cümhuriyyətinin hekayəti - "Koroğlu" operasının üvertürası

baxan insanların sayı azdır. Hətta sual versəniz ki, onların yazılma tarixini bilir-sinizmi? Çoxu nəinki yazılma tarixini, heç müəllifini də bilməyəcək. Ötən əsrdə insanlar incəsənətdən, mədəniyyətdən xəbərdar idilər. İndi isə vəziyyət tamamilə başqadır.

"İnsanların zövqləri korlanıb" deyirsiniz...

-Bəli, elədir ki, var. Muğamlarımızı dinləyən gənclər çox azdır. Mən ötən əsrə nəzər salanda hansı çətinliklərlə onları kitab halına saldığımı xatırlayıram. Düşünməzdim ki, bu gün Azərbaycan ladinin üzərində yazılmayan musiqilər öndə olacaq.

Üzeyir bəy, günah kimlərdədir?

-Günah, təbii ki, siz, jurnalistlərin çoxunda. Bu gün onları xalqa təqdim edən sizsiniz. Niyə axı Tofiq Quliyev, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov kimi insanlar tez-tez xatırlanmır? Niyə axı efirlərimizi onların gözəl bəstələri bəzəmir? Günah efirlərdə və siz, mətbuat nümayəndələrindədir.

Bu yaxınlarda Həbib Əliyevin anım günü idi. Niyə axı efirlərimiz onu yüksək şəkildə təbliğ etmədi? Efirlərimiz toy müğənniləri ilə doludur. Mən günahı sizdə görürəm.

Bu bəradə danışmaq mənə çox çətindir. Əslində günah bilinmir ki, kimdədir. Özlüyündə haqlı olaraq jurnalistlər deyirlər ki, kütlənin də marağı o toy müğənnilərinədir...

İnsanlar onlara nə verirsənsə, onu da qəbul edir. Əmin olun ki, bəhbəhlə onları xalqa təqdim etməsəniz, heç kəs maraqlanmayacaq. Bilirsiniz, 20-ci əsrin əvvəllərində sizin dediyiniz o televiziya da yox idi.

İnsanlarımız əsərləri radiodan dinləyirdilər. Daha sonra televiziya yarandı. Sizə deyim ki, özəl televiziya kanalları açılana qədər incəsənətimiz yaşayırdı. Lakin 2000-ci illərdə özəl kanallarımız nəyəsə görə şou-biznes adlanan bir toplumu xalqa sırımağa başladılar. Belə-belə korlandı insanların zövqləri.

Yəni o zövqləri heç cürə düzəltmək olmazmı?

-Bilirsən, oğul, əlbəttə ki, olar. Bir az öncə də dedim, insanlara nə verirsənsə, onu da qəbul edirlər. İncəsənətimizin, mədəniyyətimizin görkəmli nümayəndələrini, onların əsərlərini təbliğ etməklə yaxşı işlər görmək olar.

"Koroğlu" operasının üvertürası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hekayətidir"

-O zaman sizin kimi görkəmli sənətkarın yaradıcılığından söhbət açmaq. Operalarınızdan danışa...

-Mən xalqda musiqili səhnə əsərlərinə maraq oyaatmaq üçün Azərbaycan dilində operalar yazmaq qərarına gəldim. Təbii ki, bu işdə mənə Zülfüqar Hacıbəyov, Ceyhun Hacıbəyli, Hüseynqulu Sarabekki, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev və başqaları kömək etdilər. 1908-ci ildə Hacı Zeynalabdin Tağıyevin teatrında "Leyli və Məcnun" operam səhnələşdirildi. Bununla da nəinki Azərbaycanda, bütün müsəlman şərqində opera sənətinin əsası qoyuldu. Tamaşaya quruluşu Hüseyn Ərəblinski verdi. Daha sonra 1937-ci ildə "Koroğlu" operasını yazdım və 1937-ci ildə Azərbaycan Dövlət Opera və Balet Teatrında bu opera səhnəyə qo-

yludu. Mən "Koroğlu" operasını yaradıcılığımın zirvəsi hesab edirəm. "Koroğlu" operasının üvertürası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin hekayətidir. Bax mən onu hiss edərək, duyaraq yazmışam.

Tamaşaya baxmağa gələn insanlar gözümdə canlandı. Əfsuslar olsun ki, mən həmin dövrdə yaşamamışam, ilk dəfə operanı görmək qismət olmayıb...

Düşünün, premyera gedir, tamaşaçılar intizar içindədir. Yavaş-yavaş pərdə qalxır və musiqi sədaləri altında səhnə mənzərələri canlanır. Çənlibel, Qıratın şaxə qalxması... Bu opera zəngin və mürekkəb simfonik quruluşa malikdir. Milli musiqi alətlərimizlə Avropa musiqi alətlərinin olması, bu alətlərdən ersəyə gələn, qəhrəmanlıq səhnələri ilə zəngin musiqi nömrələri operanın ecazkarlığını təsdiq edir. Yaradıcılığımda "Koroğlu" operasının tamam başqa yeri var.

Müsəlman şərqində ilk operetta da sizin adınızla bağlıdır. "Ər və arvad", "O olmasın, bu olsun", "Arşın mal alan" kimi operettalarınız dillər əzbəridir. Onlara da nəzər sala...

İlk musiqili komediyam 3 pərdədən ibarət "Ər və arvad" olub. Daha sonra "O olmasın, bu olsun"u yazmışam. Onun ardınca isə "Arşın mal alan" operettasını. "O olmasın, bu olsun" operettasında səsləndirilən və Məşədi İbadın ilkin xarakteristikasını verən "Mən nə qədər, nə qədər qoca olsam da" mahnısı ifrat mübaliğənin ifadəsidir. "Arşın mal alan" musiqili komediyasında isə inqilabdan əvvəlki Azərbaycan məişətini, adət-ənənələrini çatdırmaq istəmişəm.

Üzeyir bəy, siz Azərbaycanda mədəniyyətdə, musiqisində unudulmaz şəxsiyyətsiz. Nə yaxşı ki, musiqi tariximizdə sizin imzanız var və nə yaxşı ki də sizin adınızla bağlıdır. Mənim imzam olacaq. Doğum gününüz mübarək və ruhunuz şad olsun, ustad!

Rövşən Tahir

FAIQ QİSMƏTOĞLU,
faiqqismetoqlu@box.az

MASKANIZI TAXIN, POLİS VAR!

... Deyirlər ki, biz hər şeyə səbr edən, dözən millətik. Bunu elə-belə demirlər ha, bizim başımıza o qədər yadellilər və içimizdə olan sapı özümüzdəki baltalar oyun açılar ki, həmişə dözmüşük. Guya dözməyib neyniyəcəydik? Dünyanı dağıdacaqdıq? Onsuz da bizi çoxları dişinə vurub içimizi və çölümüzü bilirlər. Və bilirlər ki, biz bərkik, yoxsa boş? Amma bu o demək deyil ki, elə içimizdə olanların hamısı boşdu. Çünki içimizdə dolu insanlar da çoxdu...

... İndi bu koronavirus ki var, bizi daha möhkəm sınağa çəkir. Dözənlər dözür, dözməyənlər heç özləri də bilmirlər ki, nə eləyirlər. Amma görünən odur ki, bu pandemiya ilə zarafat eləmək olmaz. Ən azından ona görə ki, pandemiya onunla zarafat eləyənlərin kürəyini yerə çırpıb və canını alıb.

Kürəyinin yerə çırpılmasını və canının alınmasını istəmirsənsə, gərək deyilənlərə, tövsiyələrə, həkimlərin və ekspertlərin, o cümlədən Operativ Qərargahın tapşırıqlarına əməl eləyəsən. Qulaqardına nəyisə vurmaasan! Elə ki, "əşi, bunlar boş şeydi, kim nə deyir, özü üçün danışır və bizi qəsdən qorxuzurlar" - deyib düşündün, vay o adamın halına!

Əvvəlki vaxtlarla müqayisədə bu gün Bakıda əksər insanlar ictimai nəqliyyatda və metroda maskadan istifadə eləyir. Ona görə əksər insanlar deyirik ki, biz gördüyümüzü xatırladıyıq. Gördüyümüz də odur ki, indi əksər sənişinlər bu maskadan demək olar ki, yararlanırlar. Sanki bənlərdə bir inam var ki, bu belə tezliklə bizdən əl çəkib gedəcək öz işinin dalınca...

... Məsələnin görünən və görünməyən tərəfləri də var. Görünən tərəf odur ki, çoxluq maskadan istifadə eləyir. Görünməyən tərəf ondan ibarətdir ki, hələ də ictimai nəqliyyatda maska taxmayan insanlar az deyil. Xüsusilə biləndə ki, polis nəzarəti yoxdur, bunu kimsə bilmir, avtobusa minərkən maskasını taxır və sonra da görürsən ki, o yan-bu yana baxdı, irad tutan olmadı, maskanı çıxarıb ya cibinə qoyur, ya da qoluna taxır!

Bir çoxları isə maskanı avtobusda, ya da metroda olarkən ağızlarından çənələrinə sallayırlar. Və bu da guya maska taxmaqdır. Bu maska taxmaq deyil ey, görə-görə özünü ölümün qucağına atmaqdır. Hələ əksəriyyətimiz pandemiyanın törədə

biləcəyi ağır faciəni tam təsəvvür edə bilmirik. Ancaq görünən odur ki, bu gün məmləkətimizdə koronavirusdan dünyasını dəyişənlərin sayı artıq 600-ə çatır. Düzdür, başqa ölkələrlə müqayisədə bu o qədər də böyük rəqəm deyil. Amma biz hamımız bir yerdə olsaydıq və həkimlərin dediklərinə əməl etsəydik, inanın, virusa yoluxanların və ölənlərin sayı yarıbayarı azalardı.

Əfsuslar olsun ki, biz hamımız Operativ Qərargahın məsləhətlərinə və həkimlərin tövsiyələrinə əməl eləmirik. Artıq ÜST bildirir ki, payız aylarında, yeni sentyabrın axırından bu virusun yayılma ehtimalı və ikinci dalğanın gəlməsi gözlənilir. Bir çox Avropa ölkələri məktəbləri və iş yerlərini açsa da, xəstəliyin yenidən yayılmasına görə, sərt karantin rejiminə keçiblər. Təbii ki, bizim məmləkət də bu cür təhlükədən sığortalanmayıb. Şəhərlərdə, rayonlarda və kəndlərdə bir balaca nəzarət zəifləyən kimi, respublikamızda virusa yoluxma halları artır.

... Bir neçə gün bundan əvvəl Şəkinin bazarında neçə adamın virusa yoluxma halı qeydə alınıb. Təbii ki, bu da sanitariya və gigiyenik qaydalara əməl olunmaması nəticəsində baş verir. Rayonlarda karantin rejimi olsa da, əksər insanlar yasadə, bazar da və digər qapalı yerlərdə maskalardan istifadə eləməzlər. Bax, bu da acı nəticə! İndi Nazirlər Kabineti yanında fəaliyyət göstərən Operativ Qərargah o bazarda üç günlük karantin elan edib. Yəni bazar bağlandı.

Bu cür hadisələr istər-istəməz bizim hər birimizdə məsuliyyət hissini və diqqəti artırmaqlıdır.

Diqqəti artırmaqlıdır ki, kimliyindən asılı olmayaraq, ictimai nəqliyyatda və qapalı yerdə mütləq maska taxılmalıdır. Bu gün mənim ən çox istifadə etdiyim 50 nömrəli marşrutda maska taxmayanlar az deyil. Dəfələrlə sürücü və sənişinlər belələrinə öz iradlarını bildiriblər. Bu iradlardan nəticə çıxaranlar da var, onu qulaqardına vurub əlini yelləyib gedənlər də! Çevik Polis Alayı və Post Patrul Xidməti tez-tez reydlər keçirir. Bu reydlər zamanı 50 nömrəli marşrutda maska taxmayanlar saxlanılaraq İnzibati Xətalər Məcələsinin 211.1. maddəsilə məsuliyyətə cəlb edilərək 100 manat miqdarında cərimə edirlər. Və maska taxmayanlar da cərimə ediləndə bərk əsəbləşirlər. Nəti-

cə çıxarmaq əvəzinə cərimə olunduğuna görə, polisi qınayırlar. Amma çox nahaq yerə! Bu gün polis ictimai nəqliyyatda gedən sənişinlərə nəzarət etməsə və onları məsuliyyətə almasa, görün maska taxmayanların sayı nə qədər çoxalardı?!

Bu günlərdə Müşfiq qəsəbəsindən şəhərə qayıdırdım. 114A avtobusunda maska taxanlarla yanaşı, taxmayanlar da az deyildi. Sürücü bunu hiss edib dedi ki, tez maskanızı taxın! Qarşıda polisler avtobusu saxlayıb bizi yoxlayacaq! Hardasa avtobusda 15 nəfərə yaxın maska taxmayan sənişin vardı. Onların bəzisi maskanı taxdı, bəziləri isə sürücünün onlara məzələndiyini təsəvvür edib maskanı taxmadılar.

Hansı ki, maska taxmayanların cibində və qolunda maskalar vardı. Avtobus dönəndə polisler sürücünü saxladılar. Qalıx avtobusun salonunda maska taxmayan 7-8 nəfəri yerə düşürtdülər. Yerə düşəndən sonra onlar əllərindəki, qollarındakı maskanı taxmağa başladılar. Amma artıq gec idi. O sənişinlərin hər biri 100 manat məbləğində cərimə edildi.

Görünür, polisin qorxusu olmasa, hələ də maska taxmayan sənişinlər kifayət qədər olacaq. Lap polis yoxdur və həmin sənişinin öz taleyinə biganə münasibət göstərməsinə nə ad vermək olar? Və bunun bir adı var: laqeydlilik və məsuliyyətsizlik! İndi hər avtobusa bir polis qoyulası deyil ki?!

... Biz bir az da dözsək... bir az da qaydalara əməl etsək... bir bir az da səbrli olsaq... bu bələdan özümüzü, ailəmizi və canımızı xilas edə bilərik! Ən azından ona görə ki, bu cür şəraitdə, özü də stresli bir məqamda uzun müddət yaşamaq insanları depressiyaya salır, havalandırır və digər xəstəliklər yaradır. İnanın, bu gün koronavirusdan ölənlə yanaşı, onun stresindən, gərginliyindən dünyasını dəyişənlər heç də az deyil.

Zarafat deyil, 6 ay evdə otursan, işləməyəsən və belə bir mühitdə ömür yaşayasan. İstə istəməz adam evdə olanda ya əsəbləşir, ya uşaq onu hövsələdən çıxarır, ya da hansısa ailədəxili problem onun səbrini tükəndirir! Gəlin, bu bələdan qoyulan qaydalara əməl etməklə birlikdə çıxacaq, özümüzü, ailəmizi, dünyamızı bu faciədən xilas edək və köhnə, rahat, sakit həyatımıza qayıdaq!..

Emin Piri

Ailə bir dövlətdir?!.

Dövləti bir ailə kimi düşünün. Bir ailə ki, ailə başçısının yaxşı işi, gəliri var. Amma o, oğlunun, qızının gələcəyi üçün gün ağlamayıb.

Bir ailə düşünün, evdə bir çox maddi problemlər həllini tapmayıb, amma ailə başçısı, evin kişisi qıraqda, restoranlarda yaxşı oğlan, yaxşı kişi obrazına girib "şot"lar verir, restoranlar bağlatdırır, yeyib-içmək məclisi açdırır. Əsas odur süfrədəkilər "filankəs yaxşı kişidir" deyir. Hər sağlıqda onun şəninə xoş sözlər deyilir. Sağlıqların verdiyi mənəvi təminatlı eposu ailəsinin yol gözləntisini, sevgi özləməni, qayğısını ona unutturur. Evdə nə çətinlik olur, olsun. Əsas odur bu obraz onu sevdirir. Sonda qınamalı bir sığorta var, ailəm məni anlamır. Elə olmasaydı, bəs, şənimə başqaları niyə bu qədər xoş söz, sağlıqlar desin?!

Bir ailə düşünün, evin xanımı illərdə eyni paltar geyinir, bəlkə ətir üzünə həsrət, bir dəfə güllə mükafatlandırılmayıb. Amma evin kişisi yad xanımların ad günlərini belə unutmur, onların doğum günlərini, önəmli günlərini restoranlarda keçirir və onlara bahalı hədiyyələr alır.

Bir ailə düşünün, evdə uşaqlar çox vaxt ət üzünə həsrət, amma evin kişisi gəlirinin çox hissəsini başqalarına kabab məclisləri açır.

Uşaqlarının cibində bir qəpik pul yox, amma o, başqalarının cibinə şirinlik qoyur.

Bir ailə düşünün, evdə xanımını döyür, qıraqda qadın haqlarından danışır, centelmenlik edir, müasir kişi olur.

Uşaqlarının qayğısına qalmır, amma kənarda özünü uşaq, körpə qəbli göstərir.

...və bir də bir ailə düşünün. Evin kişisinin rahat işi yox, heç gəliri də. Amma özünü oda-közə atır. Bir növ geyməyib geyindirir. Yeməyib yedirdir ailəsini.

Çörək üçün vurnuxan əllərinin qabarı uşaqlarının oyuncağıdır.

Çox dostu da yoxdu. "Dost" məclisində verilən hesablar boğazından keçmir. Sağlıqlar isə onun ruhunu didir.

Paltarının yamağını, köhnəliyini məclislərdən, uşaqlarından gizlətməkdir onun hər oyunu.

Ən böyük sağlığı övladının təhsili, gündəlikdə yazılan qiymətlərdir.

Xanımının yanaqlarına toxunan qabarlı əllər onun gülləri, nə yaxşı varsan-sağoludur.

Başqaları tərəfindən qaba, centelmenlikdən xəbəri olmayan-deyilən biridir.

Amma o, özgə xanımlarının təbrik "hacısı", evdən kənardə qadın haqları qarşısı deyil...

Bu ailələr kimi dövlətlər var. Ailələrə baxıb dövlətləri görün və ya dövlətlərə baxıb ailələri görün...

ÜST-dən yeni dalğa ilə bağlı xəbərdarlıq

Avropaya çox ciddi bir COVID-19 dalğası gəlir. Bunu Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) regional direktoru Hans Klüqe deyib.

"Ötən həftə Avropa üzrə 300 mindən artıq yoluxma qeydə alınıb. Bu, mart ayı üzrə həftəlik göstəricidən daha çoxdur. Hazırda daha çox test edildiyi üçün yoluxma sayında artım müşahidə edilir. Bir tərəfdən də bölgədə virusun sürətlə yayılması bizi təşviş salır", - ÜST rəsmisi bildirib.

Qara dəniz ölkəsi 7 "Patriot" aldı: Rusiyaya qarşı...

Rumıniya ABŞ-dən sifariş etdiyi 7 ədəd Patriot PAC-3 sistemlərinin 1-ci partiyasını alıb.

Bununla Rumıniya Qara dəniz bölgəsində "Patriot"lara sahib ilk ölkə olub. Məlumatla görə, sistemlər təlimlər yekunlaşdıqdan sonra 2021-ci ildə aktivləşdiriləcək. 7 sistem ümumilikdə 3,9 milyard dollara başa gəlib. Bildirilir ki, bu, Qara dənizdə daim Rusiya ilə üzleşən NATO, ABŞ və AB-nin müdafiə baxımından atdığı ən vacib addımlardan biridir.

MEHRİBAN

"Vətən sənə kimi şəhidlərin məzarından başlayır"

Məzarına gəldim. Gəldim ki, yenidən sənə baş-baş qalıb fikirlərimi bölüşə bilim. Gəldim ki, gözlərinə baxıb sənə sezmə bilim. Gəldim ki, helikopterdə yanarkən keçirdiyin duyğuları hiss edə bilim. İsti nəfəsini, zabıt qürurunu, parad formasında mənə baxan simanı...Susuram...

Xatırlayırsan? Axırkı dəfə sənə yazı yazarkən belə bir cümlələr qeyd etmişdim: "Sənə bədənə helikopterdə ya-

nan gün mən də yandım, Şəhidim. Həm də elə yandım ki". Elə yandım ki, bu gün belə o ağrı, o acını hiss edirəm. Amma nə edə bilərəm?

Deyərlər, insan üçün Vətən onun doğulduğu yerdən başlayır, mənəm üçün Vətən sən və sənə kimi şəhidlərin məzarından başlayır. Qürur mənəyim olan məzarından başlayır.

Bu an gözlərim məzarın üzərində yazılan və əzbərdən bildiyim şeir parçasına sataşır:

"Hər bəşər övladının arzusu varkən, Tərk etdin dünyanı nə yaman erkən?"

Misraları oxuyuram, oxuyub doluram, amma sənə qarşında ağlamıram. Çünki bilirəm ki, sağ olsaydın, zərrə qədər də olsun, nə mənə göz yaş içərisində görmək istərdin, nə də ki, fəryad qoparan halda. Elə pıçılı ilə misraları oxuyuram. Gözümün önündə hər bir şey canlanır.

Almaq istədiyini və ala bilməyə qadir olacağına daha yüksək rütbələrin, hərbi və şəxsi həyatındakı arzuların, həyata keçirmədiklərin və daha nələr və nələr...

Ani puzadan sonra yenidən sənə boylanıram. Bu dəfə pıçılıdan adı səs tonuna keçib yanımda olan iş yoldaşıma sənə son dəqiqələrini təsvir edirəm. Eminquey Akifə: "Emin, bir düşün, sən bilirsen ki, çıxış yolun yoxdur, təyyarə yanır və sən də yanırsan. Necə dəhşətli hisslərdir bu? Yarımçıq qalan arzuların göz önündə canlanır və ölüm-qalım savaşı da deyil. Sadəcə ölüm savaşıdır. Bax Əbu Bəkirin qəhrəmanlığı budur".

İndi belə bu cümlələri yazarkən gözlərim dolur, həmin an nə hisslər keçirdiyini anlayıram. Dünən məzarının yanında çəkdiyim fotoya baxıb hayqırıb demək istəyirəm: "Hay ver mənə, Cənab Baş Leytenant". Amma imkansız. Bilirəm ki, hay verməyəcəksən.

Onu da deyirəm ki, sənə ölümünə qədər mən "mümkün olmayan heç nə yoxdur" qənaətində olmuşam. Amma sənə ölümündən sonra anladım ki, "mümkünsüz" deyilən bir anlamın özü elə mümkün imiş. Səsini duymamaqla, yanına gələrkən mənə cavab verməməyinizlə bildiyim, ki mümkün deyil.

Sənənlə sağollaşmaq vaxtıdır. Əlimi uzadıb əlindən tutaraq sağollaşmaq istərdim, amma bu da mümkün deyil. Odur ki, məzarından öpür və sənənlə sağollaşırıram.

Sənə bir daha vurğulayım, məzarına gəldim. Gəldim ki, yenidən sənə baş-baş qalıb fikirlərimi bölüşə bilim. Gəldim ki, gözlərinə baxıb sənə sezmə bilim. Gəldim ki, helikopterdə yanarkən keçirdiyin duyğularını hiss edə bilim. İsti nəfəsini, zabıt qürurunu, parad formasında mənə baxan simanı...

Sənənin zabıt yoldaşının qardaşı Rövşən Tahir

Ramiz MƏMMƏDZADƏ

QƏLƏMDAŞIM QƏLƏNDƏR XAÇINÇAYLIYA AĞI

Niyə öldün, Qələndər?
Milyonların arasından
Cənab Əzrayıl,
Sənə necə tapdı?
Yoxsa, elə bilirdin
Ölüm bir zarafatdı?
Bir də sənə tapmağa
nə vardı ki,
Yurd-yuvası pozulmuş
Bəxti belə... yazılmış
Suyuşirin bir kişiydin.
Sözlərdən kərpic kəsib
Şeirə dam hörərdin.
Söz-söhbət beşiyiydin.
Camaat arasındaydın
Xeyirdə-şərdə vardın.
Bir isti təbəssümlə
"Sənə verənə şükür!"
deyib
Bizi salamlayırdın.
Əzrayıl cənabın da
Xoşına biri gəlsə,
beşi gəlməz.
Yaramazdan, idbardan
xoşu gəlməz...
Deyərlər ayaqdadır
Cəhənnəmlik axtarır

Orda, burda,
çöldə, çəməndə...
Niyə əziyyət çəkirsən,
Qoy eşitsin səsini
Həzır siyahı - məndə...
Sən - cənnətlik
qanadlanıb
Qarabağa -
Qalayçılar tərəflərə
Uçayırdın...
Elə sən özün də
Xalis qalay parçasıydın...

...Həkimlər ha əlləşdilər,
Ha axtarıb gözdilər
Sənə nəfəs vermək üçün
O yerlərin havasından
Bircə udum tapmadılar,
Tapa da bilməzdilər...

Əcələ qoşulub getdin,
Bizə yazığın gəlmədi,
Qələndər?!

Əfəndim o da uçdu,
Qonmuşdu, o da uçdu,
Cismi torpağa döndü,
Ruhu Göyə qovuşdu.

*Şüvəlan,
30 avqust 2020-ci il.*

*P.S. 2020-ci il oktyabrın
3-də Qələndər Xaçınçaylının
vəfatından 40 gün ötür.*

Eminquey

Həyatını çətinləşdirənlər üçün

Dünya o zaman inkişaf edir ki, çətinliklər asanlaşır. Texniki tərəqqidən tutmuş, ölkələrin inkişafına kimi - bütün sferalər çətinlikləri asanlaşdırmaqla məşğuldur. Bu, insanın cənnət yaddaşdır. İnsan qovulduğu cənnəti bu dünyada reallaşdırmaq üçün enerji sərf edir.

Sürdüydünüz maşınlardan mətbəxdə işlədilan ən xırda maşınlarla qədər hamısı insan həyatını asanlaşdırdı və insana həm də zaman qazandırdı.

Sən paltarları əllə yuduğun zaman itirdiyin vaxtı paltaryuyan maşınla əldə elədin və o vaxtı başqa şeylərə sərf etməyə fürsət tapdın. Uşaqlarına, doğmalarına, dostlarına və ən əsası özünə.

Say-say bitməz.

Bəs, yaxşı, yaşadığımız məmləkət? Məmləkətin insanları?

Dünyadakı tərəqqidən nə qədər pay götürə bilir?

Həm maddi, həm də mənəvi çətinlikləri nə qədər asanlaşdırır bilir?

Zamana nə qədər qənaət edə bilir?

Məqsədim duyğusalılıq eləmək deyil...

Atam dünyasını dəyişəndə 56 yaş tammam olmamışdı. İşində elə bir dünyən yaranmışdı ki, yarıda qoya bilməzdi (ki, zəhərə qalsın onun işi! Bilirdiyini heç kimə vermədi!) əməliyyatını gecikdirdi, sabah gedərəm, birisi gün gedərəm, dözdü, dözdü, axırda infarkt oldu.

Əmilərim də cavan rəhmətə gediblər, bir əmim də can üstədədi, yaşı elə də çox deyil.

Dostlarımdan biri 20 yaşında dünyasını dəyişdi. Həkimlərin səhvi ucbatından.

Dostumun bacısı toyuna az qalmış dəm qazından boğuldu.

Bu yaxınlarda köhnə dostlarımdan birinin oğlu 9 yaşında xərçəngdən dünyasını dəyişdi.

Tanıdıklarım, mühitimizin gəncləri Mövlud, Mahmud, Zərdüşt, Məlik... ikisi intihar, ikisi vaxtsiz ölüm.

Boylanıb ətrafa baxıb cavan ölənlər doğmaları, dostları, tanışları görəndə qorxuram. Bəlkə elə sabah mən də?!...

Vallah, billah mən zəif olmaq istəmirəm!

Qışqırmaq istəyirəm:

- Mən yaşamaq istəyirəm, ana, Vətən, İlahi, sevdiyim adam, doğmaları, mən o mahnıda deyildiyi kimi ovuc içi qədər xoşbəxt olmaq istəyirəm!

Axı bizə bu dünyada nə qədər zaman verildiyini bilmirik?!

Bəs, niyə həyatımızı bu qədər çətinləşdiririk?

Həyatını mənasız tabularla, qadınlarla çətinləşdirən adamlara nümunə göstərəcəyim bir yazını sevdiyim, hörmət etdiyim İradə İsak paylaşdı dünən.

Bu yazını yazmaq məqsədim əslində, onun kiçik yazısını təqdim etməkdir.

O yazır:

"Uşaqlıqdan hamıyla eyni düşünməmişəm. Çoxusunu həyata keçirməsəm də, dəstəkləmişəm. Hətta etmədiyimə baxmayaraq, düşündüyümə görə ömür boyu başağrısı yaşamışam.

Yazıram bura, siz də mənimlə razılaşmaya bilərsiniz.

1. Vətəndaş nikahının, 18 yaşından sərbəst və ayrı yaşamağın tərəfdarı olmuşam, ta gəncliyimdən. Deyirdilər, ana olsan, belə deməzsən. Oldum, oğlumun 16 yaşı var, yenə də eynən belə düşünürəm.

2. Övladının həyatına qarışmağı, idarə etməyi bu gün də anlamıram. Övladım milliyəti erməni olmamaq şərtilə, maddi vəziyyəti, mənim xoşum gəlib-gəlməməyimdən asılı olmayaraq, sevdiyi şəxslə evlənmə bilər. Ona heç vaxt qız axtarmayacam.

3. Boşanan kimsə bədbəxt deyil. Nə qadın, nə kişi. Qəti şəkildə.

4. Bir insanın evlilik sayının çox olması onun pozğun təfəkkürlü olması deyil. Bu say 10 rəqəmini keçsə də...

5. İnsan istədiyi yaşda evlənmə bilər. Buna kimsə qarışa bilməz, buna görə kimsəni qınamaq, ələ salmaq, pis baxmaq olmaz.

6. Ailə üzvləri fərqli siyasi və dini baxışadırlarsa, buna görə evə qan salmaq, övladı məhv etmək olmaz.

7. Ali təhsil almaq vacib deyil. Bunun üçün oxumuş valideynlər övladlarının gününü qara etməməlidir. Bir sənətkarı yüz alayarımcıq savadlı diplomluya dəyişməyəm.

8. Puluna görə insana hörmət qoymaq, kəsib qohumu xor görmək olmaz. Onlara mütləq baş çəkməlidir.

9. Yalnız pula görə evlənmək öz həyatını baltalamaqdan başqa bir şey deyil. Ömrün dəhşətli keçəcəkdir.

10. Spirtli içki, pis vərdişlərə qurşanan adamı cəmiyyətə hər zaman qaytarmaq mümkündür. Onun içindəki şəxsiyyətin özünü ifadəsinə imkan verilsə, xor görülməyə...

11. Övladın çiyinə yüklənmə, "bizi saxla" demək olmaz. Hər bir valideynin borcu övladını saxlamaqdır. Övlad isə bunu insanlıq naminə və şəxsi istəyi ilə edə bilər. Buna onun borcu kimi baxmaq olmaz. Həyatını elə qurmalısın ki, yaşlananda övladına yük olmayasan. Sonra incimə, dava-dalaş düşməsin.

12. Övladın mütləq ana dilini təmiz bilməlidir. Və mütləq ona rus, ingilis dillərini də oyrətməlisən.

13. Pul qazana bilən qadınlar əxlaqsız deyildir. Qətiyyətlə!

14. Özünü rahat və yaxşı hiss etmədiyimiz heç yerdə dayanmaq, heç kimin yanında qalmaq olmaz. Dərhal gedilməlidir. Körpüləri yandıranı bacarmaq gərək. Cəsarəti olmayana heç bir qapı açılmaz.

15. Övlad mütləq əməyə alışdırılmaldır, yoxsa bir ömür o bunun ağrısını çəkəcəkdir. Yan gəlib yatmaq, tənbel və ərköyün böyüdülmə övlada edilən ən böyük pislikdir.

16. Övladı varsa, heç bir xüsusən ata (ana da) işsiz gəzməməli, tənbel olmamalıdır.

Əsas olaraq belə düşünürəm. Razılaşmaya bilərsiniz. Bu mənim həyat inancımıdır. Hərəkətli istədiyi kimi yaşasın, məcbur olduğu, qınaqlardan qorxdığı üçün yox. Xoşbəxtlik yalnız bundadır. Bədbəxtlik deyər bir şey yoxdur. Öz mənasız yükləmələrimizdən, inanclarımızdan başqa".

Əbülfət MƏDƏTOĞLU
madatoglu@mail.ru

ALLAHIN SÖZ HAQQI

İçimizdə kim var?

Payız özünü hiss etdirir. Necə deyirlər, vaxt, vədə bizim istəyimizdən asılı olmadan döyür qapını. Bu, bir təbii prosesdir. Amma təbii prosesin içərisində bəzən elə məqamlar, olaylar görüntülənir ki, susub baxmaqdan başqa yol qalmır. Tutaq ki, yayılan bilgilərdə paytaxtın qış hazırlığı xüsusi vurğulanır. Amma bu paytaxtda yaşayanlar bu bilgiləri demək olar ki, həmişə eşidiblər və həmişə də Bakıya bircə ovuc qar yağanda hazırlığın görüntü olduğu ortaya çıxır. Mən bunu anormalıq, qeyri-ciddilik hesab etmirəm. Düşünürəm ki, bu, bizim qanımıza hopmuş bir vərdəşdir. Yəni biz bir millət olaraq çölümüzü bəzəməyə meyilliyik. Hətta evimizə qonaq gələndə tələm-tələsik evə, həyəət-bacaya əl gəzdirik, zibili bir küncə toplayıb üstünü örtürük ki sonra atarım. Bax, qış hazırlığımız da həmişə belə olub. Amma... və yenə amma...

Bəli, söhbətim nə qışdan, nə də ona olan hazırlıqdan deyil. Söhbətimin məzi bir insan, bir Allah bəndəsi olaraq günümün, ömrümün gerçəkliklərini müəyyən mənada bir araya gətirmək, necə deyirlər, iç dünyamı bölüşüb bir az yüngülləşmək, bir az həmfikir tapıb həmdərd olmaq. Əslində bu, həmdərdlik yox, həmdərdlikdir. İndi görək necə alınacaqdı. Ona görə də tam səmimi şəkildə günümün içindən, onun ən ümdə nüanslarından başlamaq istəyirəm. Tutaq ki, Azərbaycan mediasında, eləcə də jurnalistika deyilən məkanda hamının tanıdığı, hamı üçün göz önünə də olan Qulu Məhərrəmi ilə dostum Azad Müzəffərlinin şahidliyi və dəstəyi olan görüşümdə mən sözün ucılığına, qələmin mahiyyətinə təkrar-təkrar baş əydim. Yenidən anladım ki, sözdən, qələmdən kəsərli, sərrast və əbədi olan heç nə yoxdu. Təəssüf ki, bu sərrastlıq, əbədlilik indi özünün erroziya dövrünü yaşayır. Özü də düşünülmüş şəkildə. Çünki söz, qələm ən ucuz bir əşyaya, bir materiyaya çevrilib və hamı da çevirir onu hara gəldi. Bu, həqiqətən ürkə ağırdan məqamıdır. Ona görə həmin məqamı mütləq şəkildə söykəndiyi daşları qorumaq lazımdır. O daşlar da bu gün tərəkərlənən, sözlə qələmlə yaşayan və yaşadığını da sözün, qələmin mübarək adı kimi qoruyan insanlardır. Biz, eləcə də mən bir-bir, barmaqla göstərməklə adlar saya bilərəm. Bunu etmirəm. Çünki sözün halal xidmətçiləri, yaşadanları onsuz da ələyin üzündə qalıb. Onlar gec-tez öz mərtəbələrində olduqlarını bütün cəmiyyətə sübut edəcəklər, özü də həssas-küsyüz. Və bəlkə də cəmiyyət özü onlara tərəf istiqamət götürüb yon tutacaqdı. Bu qaçılmaz həqiqəti mən görüb şahidlik etməsəm də, siz mütləq görüb şahidlik edəcəksiniz. Və...

Bəli, yaşadığım günlərin, anların içərisində ən çox təsirinə məruz qaldığım baş verənlərin, yeni qarşılaşdıklarımın görüldüyü reallıq donudu. Hadisənin mahiyyətinə, faktın içərisinə daxil olanda görürəm ki, hay-küylə, top-tüfənglə qasırğa kimi gələn və yaxud olan sən demə,

adi bir tozanaqdı, adamın gözüne kül üfurməkdi. Bu tozanağın, bu üfürülən külün özü isə hansısa bir harının, nadanın, əxlaqdan kəsənin diqtəsi, sifariş və yaxud da şeytan barmağının oyunudu. Təəssüf ki, bu dediyim xislətə maliklər azalmaqdan çoxalır. Həmin çoxluq da hələki imtiyaz və ixtiyar sahibidi...

Mən münəcimlik etmək, özümü ağıllı göstərmək fikrindən çox-çox uzağam. Sadəcə, hər bir normal vətəndaş kimi anladığım budur ki, əndazələr, normalar gözlənməlidir. Ən azından insanlıq xatirinə, insanlıq naminə. Belə olan halda duyğularla baş-baş qalmaq, özünü ümitsizliyin kəndirindən asmaq istəyimi mən də bir daş kimi fırladıb dünyanın sonuna ataram. Neyləyirəm ki, mən o daşı fırlada bilmirəm. Əvəzində mənə fırladırlar. Onda öz-özümə təsəlli üçün pıçıldayıram:

*İçimdə göy tutulub
Yağmağa gücüm çatmır...
Saymışam, on olmağa -
Yeddim var, üçüm çatmır...*

*Tanrı unudub məni
Adım qələmdən düşüb...
Dərd elə udub məni -
Yüküm şələmdəm düşüb...*

*Heyrətə yer qalmayıb
Əyilib baş daşları...
Heç kim təəccüb saymayıb -
Bu çatılan qaşları!..*

*İçimdə çatılan göy
İçimdəki buluddu...
Göyə açılan əllər -
Sadəcə son umuddu!..*

Hə, mən son ümidin nə olduğunu hələ orta məktəb illərində oxuduğum Cek Londonun "Son yarpaq" hekayəsindən anlamağa başlamışam. Sonra həyat məni bərkə-boşa salıb itirdiklərim, qazandıqlarım, yanından ötürülməyən, məni görmək istəməyənlər... və s. bütün bunlar damlalar kimi yığılıb, toplanıb həmin o son ümidi bütövləşdirib. Bütövləşən son ümid də məni yaşamağa, yazmağa həvələndirir. İndi də həmin o son ümidin dizinin dibində oturub düşüncələrimi ifadə etməyə, yazıya çevirməyə çalışıram. Mahiyyətə mənə daha doğma, daha zəruri olan məqamlar, düşüncələr, hətta günün, yerin bir hissəsi ola bilsin ki, sizlərə heç nə deməsin, verməsin, əhəmiyyətli olmasın. Lakin mənim özümə, iç dünyama qollarımı açıb qəbul etdiyim mahiyyətə özümünküleşdirdiyim məhz o ümidin cizgileridi. Həm də son ümidin cizgileridir. Bu, hardasa Allahımla qurduğum xəyali təmasın, etdiyim xəyali söhbətlərin içindəki cücətiləridi. Və mən o cücətiləri daha çox sənənin nəfəsinə, sənənin adınla sənə xatirə göyərdirəm, yaşadırım. Bilirəm ki, Allahım və sən hər zaman bu göyəren son ümidin qalmasında, yaşamasında mənə dəstəksiniz, mənimlə birlikdəsiniz. Mən də si-

zin dəstəyinizdən, yanımda, canımda olmağınızdan yararlanıb özümü əyləməyə, sınımağa qoymuram. Elə bilirəm ki, bu etdiyim ən dürüst hərəkətlərdən biri, atdığım ən doğru addımlardan biridi.

Hardasa əlimi uzadıb toxunacağım, gözlərimi zilləyib bütünlüyünü seyr edəcəyim o son ümidin zirvəsində, tacında olan nəfəs də, gözəllik də İlahi pıçılıq və rəngarənglik də mənə ruh təsiri başışlayır. Elə bilirəm ki, o, ilğim deyil, ruhdur. Məndən mənə yol gəlir. Məndən sənə və Allahıma yol gedir. Sanki dizimi yerə atıb, əllərimi açıb təmənnasında olduğum o ruhu Allahım mənə transfer edibdi. Həmin ruh da mənim içimdə söz ocağını yandırır və hər gün də o ocağa bir köşöv atır - işığına da, istisini də canımda hiss etdiyim köşöv. İnanıram ki, bu dediklərim Allahıma və sənə də xoş olacaq. Çünki bunları mən deməsəm də siz görür və duyursunuz. Belə olan halda mən o ruhun pıçılığını da aşkara çıxarmaq istəyirəm. Və yazıram ki:

*Demə heç kimə heç nə
Soruşan olsa məni...
Kipriklərin süzəcək -
Gözlərin dolsa məni!*

*Tapacaq baxan kimi
Üzündə donan qəmdən...
Məndə olan idimi -
Kipriyindəki nəmədən...*

*Oxuyacaq saçının
Üstündəki nəfəsdən...
Duyacaq boylanıram
Sinəndəki qəfəsdən...*

*... Ruh transferin seçdim ki,
Qalmadı başqa yolum...
Varlığına köçdüm ki -
Sevgimlə birgə olum!..*

Bu gün ovqatımın qəhrəmanını, ovqatımın balı, şəkəri, müsbət naxışları özümə də, ailəmə də Tanrının sevinc etəsi sayıla bilər. Çünki nəvələrim, baba ömrümün çiçəkləri məni də, elə hamımızı da sevindirib. Nigarım Avropa liseyinin şagirdidi, Aysun Kaspi liseyinin hazırlıq kursunun müdavimi... Hələ üstəlik, bu həftənin bazar günü Aysunun həm də yeni yaşının işığına yığılacağıq. Bilirəm ki, indidən şam sifariş verib. Onu yandırmaq üçün hətta öz-özünə məşq də edir. Bütün bu sevincli anları mən hər kəsə diləməklə bir məqama toxunmaq istəyirəm. İnsan, yəni Allahın yaratdığı bəndə öz taleyini özü seçmir. Bu sahədə o, gücsüzdü. Nə qədər malı-mülkü olsa da, ağılı başından daşsa da, yolu istiqamətləndirən, tale, bəxt yazısını yazan uca varlıqdı. Lakin Allah bəndələrinə, o cümlədən mənə və hər birimizə də düşünmək, ağıllı addımlar atmaq, savab işlər görmək, külli halında insan olmaq, insanlığa xidmət etmək imkanı yaradıb. Deməli, insan olan ona verilmiş bu fürsətdən kimlərsə tələ qurmaq, quyu qazmaq, badalaq gəlmək üçün yox, ən azından bir şitil əkmək, bir ağacı suvarıb bir

yıxılanın qolundan tutmaq savabında bulunmalıdır. İnanın ki, bu dediyimi hər birimiz insanlıq naminə etsək, onda ağrı-acıya da, lap elə indi at oynadan virusa da qalib gələ bilərik. Təəssüf ki, yenə də təəssüf ki, biz say baxımından hamımız adamıq, hamımız insan deyilik. Nə isə...

Görünən odur ki, bu həyatda fəslindən, zamanından, hətta yerindən asılı olmayaraq, siz də, mən də bir ömür yaşayırıq. Hərəmiz də özümüzə, imkanımıza, ən vacibi isə əxlaqımıza görə şərəfləndiririk bu ömrü. Adətən deyirlər ki, ömür bitir, yol bitir. Bax, bu mənada bitən, bitməkdə olan və bitəcək ömürləri göz önünə gətirmək mənə pis olmaz. Ən azından baxıb, görüb götürmək, anlamaq mümkün olar, özü də təmənnəsiz. Mən bu fikrimə istinad edərək özüm-özümə, yəni iç dünyama üz tuturam. Və ordaki Allahımla, sənənlə etdiyim söhbətdən gəldiyim nəticə, verdiyim qərar budur ki, mən öz ömür payımda bir qarışqanın yükü qədər yaxşılığımı, savabımı edə bilməşəmsə, deməli, ruhumu bir salavat düşəcəyəm. Və deməli, həm də bir nəfərin yadında qalacağam. Elə o bir nəfərin xatirinə mən yazdığım bu şeiri yenidən kağıza köçürürəm. İstəyirəm ki, siz də biləsiniz və uyğun saysanız düşüncəniz:

*Kirəkeşəm bir ömrə
Axşamı, səhəri ilə...
Çevirdim odu kömürə -
Sevinci, qəhəri ilə...*

*Bükülmədim, bükmədim
Şaxta, sazaq hopdu cana...
Heç kölgəyə də çəkmədim -
Qaldı elə yana-yana...*

*Daş daşdım, qum ələdim
Gah atdım qələm ağzına...
Ona özümü şəllətdim -
Baxan yoxdu kağızına...*

*Altmışdan aşırıb məni
Yaxasın tutub durmuşam...
İllərdi saçımın dəni -
Daraq ilə qurutmuşam...*

*Kirəkeşəm bir ömrə
Kirə haqqım bitir daha...
Daralır gəzdiyim çevrə -
Söz haqqım qalır Allaha!..*

Bəli, yazımın ilk cümləsində xatırlatdım ki, payızın nəfəsi duyulur. Bu fikrə yazımın sonunda da qayıdıram. Çünki ömrün də paızı duyulmaqdadır. Elə bu dörd misradan dediyim ömrün payızı fikrinə yaqın ki, əhəmiyyət verəcəksiniz. Mən demişəm ki:

*Elə yorulmuşam ki
Dərd halıma mat qalıb...
Ürəyimdə say-seçmə -
Külək keçən çat qalıb!..*

... Hə, bu yazını hara, necə istəsəniz yoza bilərsiniz. Heç kimin yozumuna etirazım olmayacaq. Bicə ricam var:
- Bu dünyada içində olan mələyə xidmət edin, şeytana yox!

AYNUR TALIBLI
Tarix və Mədəniyyət
Araşdırmaçı

Türk milləti tarixən öz ədaləti ilə, məzlumun yanında və zalıma qarşı olması ilə yadda qalıb. Türk dünyaya nizam vermək üçün gəlmişdir və hər zaman öz soyuna sahib çıxdığı da bölüdür...

Sizlərə çəkinmədən bildirə bilərəm ki, TÜRK MİLLƏTİNƏ MƏNSUB OLDUĞUM üçün Yaradana şükürlər edirəm. Bəziləri bəlkə də bu ifadəni tam anlamaya və ya mənim ayrı-seçkilik etdiyimi düşünə bilər. Əsla belə deyil, bir Türk qızı olaraq heç bir zaman digər etnik azlıqları ötkələşdirmədim.

Tarix boyu bizlər və atalarımız torpaqlarımızdakı qeyri-millətlərə qarşı xoşgörülü olmuşuq, onlarla çöreyimizi bölmüş və onlara ədalətlə hökm etmişik. Türklər heç bir zamana dövlət qurduqları yeni torpaqlarda yaşayan əski xalqların dilinə və dininə yasaq qoymadığı kimi, onlara təzyiqlər də etməmişdir. Hətta o xalqların təhlükəsizliklərini qorumağı boyunlarının borcu bilmişlərdir. Çünki biz Türklərin törəsi ədalət üzərində qurulmuşdur.

Amma təəssüf ki,

bizlərin ədalətli və xoşgörülü siyasətinin qarşılığı çox yaxşı nəticə vermədi. Bunun ən gözəldə örnəyi erməni quldurlarıdır. Onlara torpağımızda özgürə yaşama haqqı versək də, hər fürsətdə bizlərə qarşı xainlik etmişlərdir. Əgər işğalçı və sömürçü siyasətin xasını görmək istəyirsinizsə, rusların və avropalıların tarixinə diqqətlə nəzər yetirəsiniz, kifayət edəcəkdir. Belə ki, ƏN YAXIN TARİXDƏ TÜRK YURDU AZƏRBAYCANI İŞĞAL EDƏN RUSLARIN İLK İŞİ BİZ TÜRK LƏRİN DİLİNİ VƏ DİNİNİ YASAQLAMAQ OLMUŞDUR.

Mən Türklüyün yaradandan əvəzsiz bir hədiyyə olduğunu qeyd etərkən də, əsla art niyyət, qərəzli bir düşüncə bəsləmirəm. Sadəcə Türklüyün nə qədər dəyərliliyini anlıyır və bu bilinclə yaşamağımız görəkdiyinin önəmli olduğunu bilirəm. ATALARIMIZ, DƏDƏLƏRİMİZİN ASİL QANI VƏ QƏHRƏMANLIĞI BİZ TÜRK LƏRƏ ÖRNƏKDİR. Düşmənlərimiz hər zaman bu həqiqəti bilir və bu səbəbdən bizə düşmanlıq edirlər. Bu gərəyi Türk dünyasının önəmli düşünülərindən və öndərlərindən, Azərbaycanın mərhum dövlət başçısı Əbulfəz Elçibəy sözləri ilə daha doğru əks etdirmişdir: "Sən Türk olduğunu untsan da düşmən əsla unutmaz". Tarixə nəzər saldıqımızda bu sözlərin nə qədər həqiqət olduğunu görürük. Özəlliklə ruslar, farslar, ingilislər və ermənilər biz türklərə qarşı hər zaman nifrət bəsləmişlərdir. Torpağımızın bütünlüyünə göz dikmişlərdir. Bu gün dünya siyasətinin gərəyi olaraq bizlər farslara və ruslara qarşı "gülürüz" siyasət həyata keçirsək də, amma heç bir zaman bizə qarşı etdikləri düşmənçiliyi unutmurduq. Biz unutsaq da, tarix unutmaz. Çünki Azərbaycan Türklərinin tarixi və şəhidlərimizin qa-

"BİR MİLLƏT, İKİ DÖVLƏT" OLMANIN BARİZ NÜMUNƏSİ

Türklərin düşməinə qarşı savaşı...

(Qafqaz Türk İslam Ordusunu sayqı və sevgilə anırıq)

nı bu gerçəkləri daşa həkk edər kimi yazmışdır.

Tariximizin ən önəmli səhifələrindən birinə də Osmalı Türkləri ilə Azərbaycan Türklərinin ortaq qələbəsi həkk olunmuşdur.

Bu məqalədə tariximizin qürür mənbəyi olan Oğuz Türk yurdu Bakının fəthi Nuru paşadan və Qafqaz Türk İslam Ordusundan bəhs edəcəyəm. Bakının düşməndən azad olmasının 99-cu ildönümünü bu yaxınlarda qeyd etdik. Bu münasibətlə Nuru paşanı və Qafqaz Türk İslam ordusunu sayqı, sevgi və minnətlə anırıq.

Bakı - küləklər şəhəri, gözəl Türk yurdu. Tarixin bütün dövrlərində düşməne "yağlı tikə" kimi görünmüşdür. Təbii, bunun əsas səbəbi doğul zənginlikləri olan nefti və təbii qazıdır. Sizlərə də məlumdur ki, Azərbaycanımızın təbii sərvətləri daima rusların, farsların və avropalıların iştahasını qabartmışdır. Bununla bərabər Bakı və bütünlükdə vətənimiz Azərbaycan hərbi-stateji və iqtisadi cəhətdən də önəm kəsb edib və bu müasir dövərdə də eyni dərəcədə öz önəmini qoruyur. Başqa bir deyilmə desək, Azərbaycanımızın və Bakımızın təbii sərvətləri və coğrafi mövqeyindən gələn özəllikləri səbəbi ilə başı tarix boyu beləli olmuşdur.

XX yüzilin ilk yarısında

3 qıtayə hökm etmiş Osmanlı Türk imperatorluğu parçalanmanın eşiyində idi. I Dünya Savaşı başlamış və Osmanlı Türk dövləti 10 cəbhədə savaşırdı. Ümumilikdə dünyada vəziyyət heç də sabit deyildi. Dünyada baş verən hadisələr Qafqazlara da təsir etmişdi. 1917-ci ildə Çarlıq Rusiyası devrildi və idarə Bolşeviklərin əlinə keçdi. Boşeviklərin verdiyi vədə görə, bir çox millətlər kimi Azərbaycan Türkləri, gürcülər və hətta bir coğrafiyası olmayan ermənilərdə belə, müstəqil cumhuriyyət qurmaq və müstəqillik ab-havası yüksəlməyə başladı. Çünki Bolşeviklər hakimiyyətə gəlmədən öncə xalqların öz qədrələrinin öz əllərində olacağını vəd etmişdi. Ancaq heç də gözlənilən kimi olmadı. Bolşeviklər devrildən sonra verdikləri sözləri unudular və gözlənilən əksinə, daha qəti siyasət həyata keçirildi. Anadolu Türklərinin gözəl bir deyimi var: "Gələn gedən aratur". Bu deyim "yeni gələn əvvəlkindən də betər olar" mənasında söyülür və tam da Çarlıq Rusiyası ilə Bolşeviklərin siyasətinin müqayisəsinə uyğun deyimdir.

Çarı devirən Bolşeviklərin əmri ilə "Qızıl Ordu" bütünlükdə Qafqazı siyasi və idari baxımdan daha ciddi bir şəkildə Moskovaya bağladı. Qafqazlarda hər keçən gün Bolşevik təzyiqləri daha çox hiss olunurdu. Azərbaycanda vəziyyət digər Qafqaz ölkələrinə görə fərqli idi. Səbəbi, öncədən də qeyd etdiyimiz kimi, zəngin neft və təbii qaz qaynaqlarına sahib olması idi. Ümumilikdə Qafqazla əlaqədar hər planın mərkəzində zəngin təbii sərvətlərə malik olan Türk Yurdu Azərbaycan vardı. Bütün bu səbəblərdən qaynaqlanaraq, bölgədə tam bir qarışıqlıq hakim idi. Bir tərəfdən Bolşevik Rusiyası sömürçü siyasətini həyata keçirməyə, digər tərəfdən Av-

ropa ölkələri Azərbaycan neftindən pay almağa çalışırdı.

Bütün bu xarici təsirlərə bir də daxilə olan hadisələr qarışdı və Azərbaycan yorğun hala gətirdi. Azərbaycan tarixinin ən qanlı səhifələrindən birinə bəhs etdiyimiz dövərdə baş verən soyqırımı həkk olunmuşdur.

1918-ci ilin martın ayının sonlarında rus və erməni dəstələri Bakı və ətrafında qətləmlər törətməyə başlamışdı.

Vətənimiz Azərbaycan qan ağlayırdı

Bir tərəfdə ağır silahlara sahib bolşevik rus ordusu və onun dəstəklədiyi „böyük ermənistan“, qurmaq xəyalında olan erməni çetələri və bu işğalçılara

dəstək olaraq gələn ingilis ordusu, digər tərəfdə isə savunmasız, silahsız Azərbaycan Türkləri. Moskvanın silahlandırdığı erməni quldurları daş üzərində daş qoymadı, Türk və müsəlman əhaliyə qarşı terror törətməyə başladılar. Qadın, uşaq, yaşlı ayırd etmədən on minlərlə soydaşımızı qılıncdan keçirdilər və güllələdilər.

Məqsəd çox açıq idi, bölgədən Türk-müsəlman toplumunu təmizləmək. Daha dəqiq desək, Türkiyə Türkün öz coğrafiyasından silmək. 28-31 mart günləri arasında təkcə Bakıda 17 min günahsız sivil qətl edilmişdi. O günləri Bakıdakı İngilis səfiri, xəfiyyəsi Mac Donel "Şəhərdə cəsədlərdən başqa demək olar ki, müsəlman qalmamışdı" sözləri ilə ifadə etmişdi. Xüsusilə qeyd etməliyik ki, qətləmlər sadəcə Bakıda törədilmədi. Şamaxı və Quba başda olmaq üzrə, Azərbaycanın bir çox şəhərində sivil və silahsız insanlar qətl edildi. Strateji baxımdan çox önəmli yerdə olan Şamaxı Bakıya sadəcə 110 km məsafədədir. Bu şəhərdə qətl edilənlərin sayı 8 min olaraq ifadə edilir.

Sizlərə də məlum olduğu kimi, bütün dinlərdə ibadət xanalar müqəddəs olaraq hesab edilir. İnsani dəyərlərə önəm verən insanlar işğal etdikləri torpaqlarda ibadət xanalarına, kitabxanalara toxunmazlar, amma insanlıqdan nəsibini almayan ermənilər və onların dəstəkləyicisi olan bolşevik rus ordusu ibadət xanaları və kitabxanaları belə yandırmaq məvə etmişdir...

Haşiyə: SİZİN DİQQƏTİNİZİ TARİXDƏ TÜRK LƏR TƏRƏFİNDƏN YÖNƏTİLƏN TORPAQLARDAKİ FƏRQLİ DİN LƏRİN İBADƏT XANALARINA YÖNƏLT-MƏK İSTƏRDİM. Çünki Türklər əsla digər etniklərin dinlərinə, ibadət xanalarına və mədəni önəmi olan əsərlərinə qarşı hörmətsizlik etmə-

mişlərdir. Bu gün İstanbula səfər etdiyinizdə bunu açıq-aydın görə bilərsiniz. Eynən Bakıda da kilsələrə və müsəvilərin ibadət xanalarına nəzər yetirmənin kifayət edəcəkdir. Amma bunun tam əksini bütünlükdə Avropada görə bilərsiniz. Hətta üzəndən iraq qonşularımız ermənilərdə də bunun açıq nümunələri vardır. İşğal etdikləri Azərbaycan Türk torpaqlarında bütün məscidləri xarabalığa çevirmiş, sayğısızca yandırmışlardır.

O dövərdə Şamaxıda da eynən belə etdilər. Silahsız və günahsız Azərbaycan Türkləri Şamaxıda yerləşən məscidə ermənilərin toxunmayacağı düşünürdülər. Ancaq heç də düşünülmə kimi olmadı və minlərcə TÜRK məsciddə yandırılaraq vəhşicəsinə qətl edildi.

Eyni ilin iyul ayında qurulan Fövqəladə Təhqiqat Komissiyasının sənədləri də yaşanan qətləmi gözəl önünə sərmişdir. Behs edilən komissiyanın üzvü albay-polkovnik (rusca) Andrey Fomiç Novatskinin raporunda belə qeyd edilir: "Şamaxı qətləminə öndərlik edən quldur dəstəsinin rəisi S.Laləyevin əmri ilə ilk sırada yaşlılar, qadın və uşaqlar qətl ediləcək, küçələrdəki müsəlmanlar öldürüləcək, məscidlər yandırılacaqdır. Çox sayda uşaq və qadın məsciddə gizlənmişdi. Zənn edirdilər ki, məscidin hörmətli mollaşı Axund Molla Cəfərə ermənilər toxunmazlar. Ermənilər məscidə girərək Axundun gözələrini oyduqlar, dilini, burnunu və qulaqlarını kəsdilər, sonra isə güllələdilər. Axundun evində və məsciddə gizlənmiş olan bütün qadın və körpələri qətl etdilər. Şamaxıda erməni dəstələri toplam 58 kəndi, 8 min Azərbaycan Türkünü qətl etdilər".

Qubada törədilən qətləmin

da nəticələri ağır oldu. Qubada 122 kənd, 26 məscid və onlarca məktəb yerlə bir edildi. Çoxu qadın, uşaq və yaşlı olmaqla, 16 min Azərbaycan Türkü qətl edildi. Bu acımasız qətləmin izlərini silmək üçün şəhid edilmiş minlərcə insanın cəsədi toplu məzarlara gömüldü.

Sonradan Qubada ermənilər tərəfindən qətl edilən insanların xatirəsinə abidə ucaldıldı.

Bu abidənin divarlarında erməni vəhşiliklərini açıq-aydın göstərən təsvirlər əks edilmişdir.

Həqiqətdən təsvirlər də əks olunan mənzərələr (vəhşiliklər) insanın qanını donduracaq dərəcədə vəhşət doludur.

Bütün bu qətlərdən və zülmədən

qaynaqlanaraq Azərbaycan Türk yurdunun gücü tükənmək dərəcəsinə gəlmişdi. Amma Azərbaycan Türkləri ümitsiz deyildi. Erməni-rus quldurlarının gözü isə Türk qanına doymurdu. Türk qanına doymayan düşmən Anadolu Türklərinə qarşı etdiyi vəhşiliyi eynilə Azərbaycan Türklərinə qarşıda törədirdi.

Hal belə olunca Azərbaycanın öndə gələn aydınları qərar verdilər ki, qardaşdan yardım istəsinlər. Osmanlı Türk İpmeratorluğundan yardım istəmək məqsədilə Məmməd Əmin Rəsulzadənin rəhbərliyi ilə bir heyət İstanbula səfər etdi.

Ənvər paşa və Sultan Mehmet Rəşat xanla görüşdülər. Ancaq vəziyyət hər zaman olduğundan daha çətin idi. Osmanlı Türk dövlətinin Qafqaza ordu göndərməsi sadəcə ruslara deyil, ermənilərə, ingilislərə qarşı da savaşa demək idi. Ayrıca I Dünya Savaşında Osmanlı dövlətinin "müttəfiqi" Almanya da Türklərin Qafqazda güclənməsini istəmirdi.

Yəni Osmanlı dövləti qardaş Azərbaycan yardım etməklə dünyanın "siyasi gücləri"nin istəklərinə qarşı çıxması olacaqdı. Osmanlı Türk dövləti bu şərtlər altında belə Azərbaycan Türkü qardaşlarına gərəkməz yardım etmək qərarına gəldi. Avropalıların və rusların deyimi ilə "xəstə adam" - Osmanlı Türk İmperatorluğu bu yardım istəyini qarşılamaz buraxmadı.

Sizlərə bildirmək istərdim ki, rusların xüsusilə imperator I Nikolay tərəfindən ard-arda gələn savaşa nəticəsində topraq itirən və Avropanın mali nəzarətinə keçmiş Osmanlı İmperatorluğuna "xəstə adam" adı verilmişdi. Nikolayın Sankt-Peterburqda 9 yanvar 1853-cü il tarixində dilə gətirdiyi deyim belə idi: "Qollarımız arasında xəstə, ağır xəstə bir adam var". Sonradan bu uydurulmuş "xəstə adam" adına 12 may, 1860-cı ildə "The New York Times" tərəfindən "avropanın hissəsi əlavə ediləcək "avropanın xəstə adamı" şəklində yayılmışdır. Maraqlısı budur ki, "xəstə adam" deyiminin sahibi, Çar I. Nikolay Kırım Savaşı sırasında öldü, yəni bu savaşa Osmanlı "xəstə adam" olaraq dəyərləndirən Rusiya Osmanlıya yenildi. Həm də öncədən qeyd etdiyimiz kimi, Çarın Rus İmperatorluğu "xəstə adam" dediyi Osmanlıdan öncə, 1917-ci ilə çökdü. I Dünya Savaşında da müttəfiqlər Osmanlı ağıllarınca kiçiltmək üçün "boğazın xəstə adamı" deməyə davam etmişlərdir.

Beləliklə Azərbaycan Türklərinin yardım istəyini tərəddüt etmədən qəbul edən Osmanlı Türk dövləti Azərbaycanımızı düşmən işğalından qurtarması üçün Qafqaz İslam Ordusunu görəvləndirdi...

(Davamı var)

NE MUTLU TÜRK'ÜM DİYENE!

P.S: Türk komutan İshak ÇELİK bəy, hər zaman verdiyi dəyərli bilgiler və dəstək üçün özəlliklə təşəkkür edirəm. Saygılarımla.

Azərbaycanın son onilliklərdə qazandığı uğurlar heç şübhəsiz ki, Ulu Öndər Heydər Əliyevin həyat və fəaliyyəti ilə birbaşa bağlıdır. Ümummilli Lider Heydər Əliyevin ikinci dəfə hakimiyyətə qayıdışından sonra Azərbaycanda hər bir sahədə olduğu kimi, dini sahədə də problemlər aradan qaldırıldı, dövlət-din münasibətləri yeni mərhələyə qədəm qoydu.

Ümumiyyətlə, müstəqilliyimizin ilk illərində Azərbaycanda din sahəsində də müəyyən pərakəndəlik yaşanırdı. 70 il ərzində öz dinindən, adət-ənənələrindən ayrı düşmüş Azərbaycan xalqında, cəmiyyətinə, belə demək mümkündürsə, bir boşluq yaranmışdı. Ölkənin çətin illərində, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin davam etdiyi, iqtisadiyyatın tənəzzülə uğradığı bir dövrdə bu vəziyyətdən sui-istifadə etmək istəyən qüvvələr ölkədə qeyri-ənənəvi dinləri yaymağa çalışdılar. Müxtəlif xarici missioner təşkilatlarının üzvləri əsas azadlıqlar və insan haqları adı altında milli təhlükəsizliyimizə təhdid olan dini sektələri təbliğ etməyə başladılar.

Belə mürəkkəb və ziddiyyətli şəraitdə

siyasi hakimiyyətə qayıdan Heydər Əliyevin yüksək dövlətçilik təcrübəsi nəticəsində bu sahədə dönüş yarandı. Həmin dövrdə Prezident məscidlərə gedir, müəyyən dini mərasimlərdə iştirak edir, dindarlara görüşür, dövlətin bu sahədə strateji xəttini izah edirdi. Ulu Öndər dərin biliyi, yüksək idarəçilik təcrübəsi, uzaqgörən siyasəti sayəsində dövlət-din münasibətlərində yaranmış uçurumu aradan qaldıra, dinin birləşdirici gücündən maksimum istifadə edə bildi. Görkəmli dövlət xadimi göstərdi ki, İslam həqiqətən də sülh və mehribanlıq dinidir.

Ölkəmizdə tarixi ənənəyə söykənən və uzun əsrlik tolerantlıq mühiti formalaşmışdır. Bunun nəticəsidir ki, Azərbaycanda yaşayan hər bir xalqın nümayəndəsi özünü azad və firavan hiss edir. Xalqımız qonaqpərvər, sülhsevər və humanist olduğu üçün respublikamızda yaşayan digər xalqlar özlərini hərtərəfli ifadə edə bilərlər. Azsaylı xalqların hüquqları hər zaman qorunub və onlara ana dilini, mədəniyyətini, dinini yaşatmaq üçün şərait yaradılıb. Ona görə də Azərbaycan ədəbiyyatının, mədəniyyətinin, ictimai fikrinin formalaşmasında, eləcə də ölkəmizin ərazi bütövlüyünün qorunmasında qeyri-azərbaycanlılar da örnək ola biləcək vətənpərvərlik nümayiş etdirə bilərlər. Başqa xalqların, dinlərin nümayəndələri Azərbaycanı öz vətəni hesab etdiyi, azad, sərbəst yaşadığı üçün respublikamızın müdafiəsinə belə qalxmışlar. Multikulturalizm nəinki Azərbaycanda, bütün dünyada müxtəlif millətlərə və məzhəblərə məxsus insanların mədəni müxtəlifliklərinin qorunmasına, inkişafına və harmonizasiyasına, azsaylı xalqların, dövlətlərin milli mədəniyyətinə inteqrasiyasına yönəldilmişdir.

Humanist və demokratik nəzəriyyə, yaxud ideologiya olaraq multikulturalizm tolerantlığın təəcəssümüdür. Onsuz humanizm, yüksək fərdi və beynəlxalq münasibətlər mədəniyyəti, insanlar arasında qarşılıqlı anlaşma, qarşılıqlı zənginləşmə, dostluq və əməkdaşlıq mümkün deyil. Çoxəsrlik multikulturalizm və tolerantlıq ənənələrinə malik Azərbaycan xalqı bu fenomenini öz həyat tərzinə çevirməyi bacarıb. Multikulturalizm həm də Azərbaycanın dövlət siyasətində prioritet istiqamətlərdən biri kimi çoxdan öz

təsdiqini tapıb. Multikulturalizm bir siyasət kimi öz mahiyyəti baxımından tolerantlıqla da sıx bağlıdır. O, müxtəlif mədəniyyətlərin paralel şəkildə yaşamasını qəbul edən tolerant cəmiyyətin başlıca xüsusiyyətlərindən biridir. Tolerant cəmiyyətdə multikulturalizm mədəniyyətlərin qarşılıqlı surətdə zənginləşməsinə, xalqları birləşdirən mədəniyyətin formalaşmasına səbəb olur. Bu da insanların gələcək mədəni birliyi məqsədilə bir mədəniyyətin digər mədəniyyətə inteqrasiya prosesi ilə əlaqədardır. Multikulturalizm elə bir siyasətdir ki, o, mədəni plüralizmi qəbul edir və onun inkişafına şərait yaradır. Bu, ölkə əhalisinin etnik, irqi və dini müxtəlifliyindən asılı olmayaraq, onların hamısının hüquq və azadlıqlarına olan hörmətlə əlaqədardır. Multikulturalizm "çoxmədəniyyətlik" deməkdir. Çoxmədəniyyətlik də ilk növbədə etnik, irqi, dini-mədəni müxtəlifliklər və dəyərləri özündə ehtiva edir.

1960-cı illərin sonunda

Kanadada meydana gələn multikulturalizm termin kimi 1970-ci illərdə ədəbiyyatda işlənməyə başlamışdı. Multikulturalizm eyni bir ölkədə yaşayan müxtəlif xalqların nümayəndələrinin mədəniyyət hüquqlarını tanıyan humanist dünyagörüşü və ona uyğun olan siyasətdir. Multikulturalizm, tolerantlığın təəcəssümüdür ki, onsuz humanizm, yüksək fərdi və beynəlxalq münasibətlər mədəniyyəti, insanlar arasında qarşılıqlı anlaşma, qarşılıqlı zənginləşmə, dostluq və əməkdaşlıq mümkün deyil. Müasir multimedəni cəmiyyətlər kulturoloji strategiyalara əsaslanan düşünlü multikulturalizm siyasəti olmadan sabit inkişaf edə bilməzlər.

Avropa və bəzi Qərbi dövlətləri multikulturalizmi idarə etməyin kəfiyyət qədər mürəkkəb kulturoloji vəzifə olduğunu əsas götürərək ondan imtina ediblər. Multikulturalizmdən imtina etmək yaxşı heç nə vəd etmir, çünki bu, təəcəssüf ki, bütün dünyada getdikcə artan anlaşmazlığa, fobiyyəyə, qarşıqoymaya və qarşıdurmaya, milli və dini münaqişələrə aparıb çıxaran yoldur. Müasir multimedəni cəmiyyətlər kulturoloji strategiyalara əsaslanan düşünlü multikulturalizm siyasəti olmadan sabit inkişaf edə bilməzlər. Azərbaycan nadir ölkələrdən biridir ki, eyni zamanda, həm İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının, həm də Avropa Şurasının üzvüdür. Azərbaycan dünyəvi müsəlman ölkəsidir.

İslam bizim müqəddəs dinimizdir və biz öz dinimizə, ənənələrimizə, köklərimizə böyük hörmətlə yanaşırıq. Bu bir faktıdır ki, ölkəmizdə çoxsaylı etnik qruplar mehriban qonşuluq şəraitində, qaynaq-bəy-rüşmiş orta qəyərllər əsasında yaşayırlar. Bu gün ölkəmizdə başqa xalqların nümayəndələri öz ana dillərində təhsil ala bilər, öz dini inanclarına uyğun ibadət edir, heç bir ögey münasibət görmürlər. Və bu da onların istədikləri sahəyə səmərəli töhfə verməsilə nəticələnir.

Müxtəlif dövrlərdə ölkəmizdə qeyri-islam dinindən olan insanlar üçün də ibadət yerləri, kilsələr, sinaqoqlar fəaliyyət göstərmiş və hazırda da onlar öz fəaliyyətlərini davam etdirirlər. Heç kimə sirr deyil ki, Azərbaycanda dini konfessiyalar arasındakı münasibətlərin kökündə bir-birinin dini inancı və mədəni dəyərlərinə dərin hörmət dayanır. Bu da onu deməyə əsas verir ki, Azərbaycan multikulturalizmin əsas məkanlarından biridir. Məzmunca multikulturalizm ənənələri Azərbaycanda əsrlər boyu mövcud olmuşdur.

Tarixə nəzər saldıqda

görürük ki, ta qədimlərdən indiyədək Azərbaycanda dini və etnik tolerantlıq hökm sürüb. 743-cü ildə tikilmiş dünyanın ən qədim məscidi Azərbaycanın Şamaxı şəhərində yerləşir. Dünyanın ən qədim kilsələrindən biri olan Qafqaz Alban kilsəsi də Azərbaycanın digər çoxəsrlik tarixə malik Şəki şəhərinin yaxınlığında yerləşir. Pravoslav və katolik kilsələri, sinaqoqlar, atəşpəstlər məbədi - bütün bunlar Azərbaycanın mədəni irsinin tərkib hissəsidir.

2003-cü il martın 9-da Bakıda yeni yəhudi Sinaqoqu açıldı. Azərbaycan əhalisinin 96 faizini müsəl-

manlar, digər hissəsini isə xristian, yəhudi və başqa dinlərin nümayəndələri təşkil edir. Respublikamızda olan 600-ə yaxın dini icmanın 21-i qeyri-müsəlman icmasıdır. Misal üçün, bütün dünyada dağ yehudilərinin yığcam halda yaşadığı yeganə yaşayış məntəqəsi Azərbaycanın Quba rayonundakı Qırmızı qəsəbə-

dir. Multikulturalizm siyasətinin əsasını təşkil edən tolerantlıq (dözümlük) prinsipi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının bir sıra maddələrində aydın şəkildə təsbit edilmişdir. Bununla bağlı "Bərabərlik hüququ" [maddə 25, bənd 3], "Milli mənsubiyyət hüququ" [maddə 44, bəndlər 1, 2], "Ana dilindən istifadə hüququ" [maddə 45, bəndlər 1, 2] və başqa maddələri göstərmək mümkündür. Bu gün Azərbaycan multikulturalizm siyasəti və bu sahədəki uğurları ilə dünyanın bir çox ölkələrinə, o cümlədən tarixən zəngin təcrübəsi ilə tanınan Qərbi ölkələrinə nümunədir. Qətiyyətlə demək olar ki, Azərbaycan multikulturalizmi ölkəmizin siyasi simasının əsas cizgilərindən birinə çevrilmişdir. Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisi də məhz bunu istəyirdi.

Azərbaycan tarixən tolerantlıq,

dini dözümlülük ənənələri ilə fərqlənsə də, tam qətiyyətlə deyə bilərik ki, bugünkü mənada beynəlxalq standartlara cavab verən tolerantlıq ölkəmizdə məhz Heydər Əliyevin xidmətləri sayəsində qurulmuşdur. Çıxışlarının birində ümummilli lider bildirmişdir: "Azərbaycan Respublikası çoxmillətli bir dövlətdir. Azərbaycanda müsəlmanlarla yanaşı başqa dinlərə mənsub olan vətəndaşlar da yaşayırlar. Azərbaycan müstəqil, demokratiya prinsiplərinə mənsub olan bir dövlət kimi öz ərazisində yaşayan bütün xalqlara, bütün millətlərə dinindən, dilindən, irqindən, siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq azadlıq, hürrüyyət imkanları verir".

Ölkəmizdəki bu tolerantlıq bir çox beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən etiraf olunur. Ümumi stabilliyin bir hissəsi olan dini sahədəki stabillik ölkə rəhbərinin dini duruma bağlı siyasətinin əməli nəticəsidir. Bu ilin aprel ayında Azərbaycanda qonaq olan Rum patriarxı I Varfolomey də ölkəmizdə tolerantlığın canlı şahidi olduğunu demişdir. Təkcə onu qeyd etmək kifayətdir ki, Bakıda iki yəhudi sinaqoqu və Jen Mironosets Kafedral kilsəsi bərpa edilərək dindarlara istifadəsinə verilmişdir. Avropanın göbündə yerləşən bəzi ölkələr dini dözümsüzlükdən əziyyət çəkdikləri halda biz Azərbaycanda yəhudilər, xristianlar və müsəlmanlar arasında qarşılıqlı hörmət və sıx əməkdaşlığın daha da möhkəmləndiyini görürük. Bu tolerantlıq, dinlərarası dialoq və əməkdaşlıq Heydər

Əliyevin düzgün və ədalətli siyasəti sayəsində bərqərar olmuşdur.

Müxtəlif etnoslar, konfessiyalar və mədəniyyətlərin təmsil olunduğu Azərbaycanda tolerantlığın möhkəmləndirilməsində milli həmrəylik naminə, ənənəvi və qeyri-ənənəvi dinlər arasında münasibətlərin qanun çərçivəsində sivil yolla tənzimlənməsi dini ekstremizmə qarşı mübarizədə bütövlükdə təhsilin, o cümlədən, dini maariflənmənin rolunu nəzərə alan Heydər Əliyev 1996-cı il fevral ayının 2-də keçirilmiş Müstəqil Azərbaycan Gənclərinin I forumundakı çıxışında demişdir: "Ayrı-ayrı qruplar gənclərə fanatizm əhval-ruhiyyəsi aşılamaq istəyirlər və bunlar da bizim gənclərin tərbiyəsinə zərər vurur..."

ATƏT-in 2002-ci ildə Bakıda keçirilən konfransında isə qeyd etmişdir ki, "yüksək tolerantlıq ilk növbədə yüksək mədəniyyətin təzahürüdür. İnsanlarda belə bir mədəniyyətin formalaşdırılmasını uşaqlıq illərindən başlamaq lazımdır..."

"İndiki dövrdə dinlərin cəmiyyətin həyatında oynadığı rol dinamik şəkildə dəyişir" - deyən ümummilli lider bildirdi ki, "dinlərdən terrorizmə və ekstremizmə təhrik vasitəsi kimi istifadə etmək hallarının qarşısını almaq üçün "cəmiyyətin bütün təbəqələrinin, xüsusilə siyasətçilərin, alimlərin, dindarların və din xadimlərinin səfərbər edilməsi zəruridir". Bu strateji istiqamət bu gün Azərbaycanda həyata keçirilir və həssas barometrə daimi nəzarəti və daimi qayğını bütün din adamları hiss edir.

Roma papası

İoann II Pavel 2003-cü ilin mayında Bakıda olarkən demişdi: "Azərbaycan üç müxtəlif dinin dinc yanaşı yaşadığı nadir bir ölkə və dini dözümlülük baxımından sabit cəmiyyətdir". Bu stabillik gərgin əməyin, ölçülüb-biçilmiş çox incə bir siyasətin və möhkəm iradənin nəticəsidir. Bu milli adət-ənənələrə, mədəni-dini dəyərlərə ölkə rəhbərliyinin münasibəti fonunda yaranmış əlverişli şəraitin təbii təzahürüdür. Bu mühüm sahədə görülən bütün işlər qanunvericilik aktlarına əsaslanır. Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi də Prezident Heydər Əliyevin 21 iyun 2001-ci il tarixli fərmanı

ilə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 48-ci maddəsinin həyata keçirilməsi üçün müvafiq şəraitin formalaşdırılması və dini etiqad azadlığı ilə bağlı qanunvericilik aktlarının tələblərinə riayət olunmasını təmin etmək məqsədilə yaradılmışdır.

Konstitusiyanın 21-ci maddəsinin 2-ci hissəsində qeyd edilir ki, Azərbaycan Respublikası əhalinin danışıdığı başqa dillərin sərbəst işlədilməsini və inkişafını təmin edir. Azərbaycan Respublikası müdafiəsinin təminatı üçün mövcud müvafiq konvensiyalara (məsələn, Milli azlıqların müdafiəsi haqqında Çərçivə Konvensiyası, Regional dillər və ya azlıqların dilləri haqqında 1992-ci il Avropa Xartiyası və s.) qoşulmuş və mühüm dövlətdaxili tədbirlər həyata

keçirmişdir. Multikulturalizm modelini inkişaf etdirmək bu gün dövlətçiliyimizin əsas siyasətlərindən biridir. Multikulturalizm modeli dedikdə, bir dövlətin sərhədləri daxilində müxtəlif etnomədəni təbəqələrin dinc yanaşı yaşaması və öz mədəni xüsusiyyətlərini, həyat tərzini rəsmən ifadə etmək və qoruyub saxlamaq hüququna malik olması nəzərdə tutulur.

Multikulturalizm

mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların dialoqunun zəruri alətidir. Azərbaycanda olan tolerant və multikultural reallığın təkcə azərbaycanlıların deyil, xarici ölkə alimlərinin, görkəmli elm xadimlərinin, siyasət nümayəndələrinin, həmçinin tələbələrin gözü ilə dünyaya təqdim edilməsi də müsbət ənənəyə çevrilməkdədir. Azərbaycan dünyaya multikultural dəyərlərin qorunması, təbliği və inkişaf etdirilməsi nümunəsi ilə tanınır. Bununla da ölkəmiz dünyaya sülhü təbliğ edir. Bu da təbii bir faktdır. Çünki cəmiyyətimizdə bütün din sahibləri, müxtəlif mədəniyyətlərə sahib insanlar rahat şəkildə yaşayırlar və fəaliyyət göstərirlər. Ümumiyyətlə desək, çoxmillətli Azərbaycan artıq dünyanın nəzarətdə nümunəsi bir dövlətdir. Ölkəmiz dünyanın multikulturalizm, tolerantlıq, dözümlülük, humanitar əməkdaşlıq mərkəzinə çevrilmiş və bundan xalqımız da, dövlətimiz də qürur duyur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Azərbaycanda multikulturalizmlə bağlı fikirləri bunu deməyə əsas verir: "Multikulturalizm Azərbaycanda dövlət siyasətidir. Qeyd etməliyəm ki, artıq tarixi keçmişimiz də bunu diktə edir. Eyni zamanda multikulturalizm Azərbaycanda həyat tərzidir. Biz gündəlik həyatımızda bu prinsiplər əsasında fəaliyyət göstəririk. Bu prinsiplər cəmiyyətin mütləq əksəriyyəti tərəfindən dəstəklənir, müdafiə edilir".

Bu gün Azərbaycanda dini zəmində münaqişələrin olmaması insanların sərbəst olaraq öz əqidə formasını seçməsi, dini dözümlülük və tolerantlıq şəraitinin yaradılması, bu uğurların bir çox beynəlxalq təşkilatlar, dünyada nüfuzlu din xadimləri və böyük ölkələr tərəfindən etiraf olunması ümummilli lider Heydər Əliyevin dini sahədə balanslaşdırılmış siyasət yürütməsinin və həmin siyasətin bu gün davam etdirilməsinin nəticəsidir.

Aynur Mətləb qızı Səfərli, seferli_1988@bk.uz

Ozan-qopuz sənətinin nə vaxt və nəyə görə tarix səhnəsindən çəkilmək öz yerini "aşiq" saz-söz sənətinə buraxması səbəblərinin nədən ibarət olduğu fikrinə düşmüşdüm. Bunun üçün internet - səhifələrini vərəqləməli oldum. Bu zaman ozan - aşiq keçidinin səbəbləri barədə müxtəlif fikir və yanaşmalarla tanış ola bildim. Lakin bu tanışlıqla qane ola bilmədiyim görə mən də öz şəxsi fikir və münasibətimi bildirmək qərarına gəldim. Bəri başdan onu da deyim ki, insan həyatında baş vermiş yaxud və biləcəkdir bütün dəyişikliklər və hadisələrin heç birisi səbəbsiz olmadığı kimi, ozanın da aşığa çevrilməsi kökündə, yaxud ozan aşiq keçidində də bir səbəb və amilin olması şübhəsizdir.

1300-illik əvvəl yazılmış

Kitabi "Dədə Qorqud"un boylarında ozanın adı çəkilir lakin "aşiq" sözünə rast gəlinmir. Bu sahənin araşdırıcılarının apardığı tədqiqat və mülahizələrə əsaslanaraq təxmin etmək olur ki, aşiq sözü bir titullu və fəxri ad kimi XI-XII əsrlərdən bəlli olub. Hazırda "saz" adlandırığımız milli musiqi alətimiz isə həmin kitabi "Dədə Qorqud"da qopuz adlanır. Yəni sonralar ozana "aşiq", qopuza isə saz demişdik.

İnternetdə Qarabağ mədəniyyətində ozan - adlı yazıda oxuyuruq: "Aşiq" saz - söz yaradıcılığı "ozan" - qopuz yaradıcılığı əvəzinin davamı və varisidir. "Ozan"-"aşiq" keçidinin əsas mahiyyəti ozan sənətinin tarix səhnəsindən çəkilməkdir. Yəni söhbət transformasiyadan deyil, bir sənətin (ozan -sənətinin)müəyyən tarixi - siyasi və ideoloji səbəblər üzündən başqa bir sənətlə ("aşiq" sənəti ilə) əvəzləməsindən gedir.

Burada bir sənətin başqa sənətlə əvəzlənməsinin səbəbləri qismində göstərilən tarixi, siyasi və ideoloji kimi ümumi sözlərlə razılaşmaq olmur. Daha doğrusu, oxucu bilmək istəyir ki, ozan sənətinin tarix səhnəsindən çəkilməsinə və öz yerini "aşiq" sənətinə buraxmasında əsas səbəblər olan axır nə imiş? İnternetdə "aşiq" sözünün etimologiyası - adlı yazıda oxuyuruq: Azərbaycan bəstəkarlıq məktəbinin əsasını qoymuş Üzeyir Hacıbəyov "aşiq" sözünü "EŞQ" ilə bağlayır. Professor M. Təhməsin isə "aşığı" hazırda az işlənən və qədim türk sözü olan "AŞ"-dan törədiyini qeyd edərək bildirir ki, "AŞ" kökündən düzəldilən aşılamaq feli bu gün də işlənir. Güman etmək olar ki, "aş" kökü "mahmı" yaxud nəgmə mənasında işlənib. Çünki, aşılamaq oxumaq deməkdir. Hazırda özbək dilində aşulaçı mahmı oxuyan, müğənni deməkdir.

Böyük bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun "aşiq" sözünün "EŞQ" sözü ilə bağlanması bir həqiqətdir. Lakin professor M.Təhməsinin aşığın "aş" dan törədiyini qeyd etməsi şübhəli görünür.

Məsələ burasındadır ki, özbək dilində sağ ol sözünə "Rəhmət" nəfər sözünə isə "kişi"deyirlər. Və əgər aşılamaq özbəklərdə oxumaq deməkdirsə, biz azərbaycanlılarda "aş" kökündən yaranmış aşılamaq sözü müxtəlif mənələrdə işlədilir. Məs:

1. Aşılamaq - Cır ağacı peyvənd etmək.
2. Hər hansı xəstəliyin qarşısını almaq üçün bədənə aşı maddəsi yeritmək.
3. Aşılamaq gönnü -dərini aşılması.
4. Aşılamaq - uşaqlarda sərbəstliyi aşılamaq və. s

Türk mifoloji təsvirlərini araşdırın

tanınmış alim Fuad Körpülüzadə belə nəticə çıxarır ki, "aşiq" sözü türkçə işiq sözünün törəməsidir.

Məşhur şərqşünas alim türkoq Qardlevski yazır: Ola bilsin ki, burada iki sözün, "İşiq" və "aşiq" sözlərinin kontaminasiyası yəni, iki ifadənin birləşərək yeni ifadə əmələ gətirməsi ilə qarşılaşırıq. Şərqşünas davam edərək yazır: "Aşiq" sözü sufi anlayışının xalq etimologiyasıdır. Dünyanı gözib dolayan dərvişlər dağ başına çıxıb ocaq yandırmışlar. O, belə bir dübeytini də misal çəkir:

*Uca dağ başında yanar bir "İşik".
Onu bekleyen qarıp bir "aşik"*

Göründüyü kimi burada "İşik" ilə "aşik" sözləri hamqafiyə olduqları üçün bir dübeytdə birləşə bilərlər.

həyacanla, həm də israrla belə deyirdi: Bilirsinizmi? Aşiqin canında gərək aşılıq ola. Artıq bu zaman hiss olunur ki, böyük bəstəkar Ü.Hacıbəyovla həmin xanımın "aşiq" sözü barədə həmfikir olaraq dediklərində indiyədək gizləndə qalmış tarixi bir həqiqət yatır. Sanki, bu sözlər onlar izahı (mənası) zamanımızədək qaranlıq qalmış "Aşiq" sözünün çözülməsi üçün bir ip ucu vermiş olurlar. Biz isə bu ipdən tutub getməklə uzaq keçmişlərdə baş vermiş və bu gündə də üstü açılmamış bir olayla və onun aşağıda oxuyacağımız kədərli, lakin həm də bizim üçün çox maraqlı olan sonluğu ilə tanış oluruq.

... Yaxın kəndlərdən birinə sifarişlə toy idarə etməyə çağırılmış ozan, artıq öz kəndlərindən xeyli məsafədə uzaqlaşmışdı. Gedəcəyi yerə çatmaq üçün hələ bu qədərdə getməli idi. Səhər o başdan yola çıxmış bu adam günorta namazınadək toy evində olmalıydı. O, həm də fikrli idi. Kənar-

nım olduğunu nəzərə alıb ona dərədəki çəşməyə enməsi üçün azacıq geri çəkilmək yol verməli olur. Xanım sola burulub enir. Lakin nədənsə ozan yerindən tərpənə bilmir. Onun bir andaca iliyinədək işləmiş ilahi bir qüvvə, qeyri-adi hisslər, bütün varlığına hakim kəsilmişdi. Ona elə gəlirdi ki, sanki ayaqlarına qandall vurublar.

Xanuma qarşı yaranmış müəmmal və gizli hisslərin

öhdəsindən gələ bilməyən ozan ələcsiz qalmışdı. Vəziyyətdən çıxış yolu kimi yazıq-yazıq gah əlində tutduğu qopuza, gah da çəşmə başında səhəngini yuyub yaxalayan xanuma baxırdı. Hannan-hana özüne gələn ozan bir andaca hər şeyi unudaraq qopuzunu köynəyindən çıxarıb çəşmə başında öz səhəngi ilə məşğul olan xanuma "gözəlləmə" deməyə

həm aşiq ola bilirsən, həm də mənə qarşı müxənnətlik edirsən oləmi? Cavab ver görüm?!". Ozan yerə baxıb susur. Toy sahibi ucadan gur səslə: "Sən köpək oğlu, elə bu gün aşiqmi olmalıydın? Aşiq olmağa vaxt tapmadınmı? Neçə illərdi kəsdiyimiz çörəyi niyə ayaqladın?" - deyib əlindəki qopuzu ozanın başına çırpmaq istərək qohum-qonşular araya girib onu sakitləşdirirlər. Xülasə, həmin gün toy xeyirxah insanlar sayəsində ozan tərəfindən idarə olunur (həm də təmənənəsiz). Lakin toy ərəfəsində ona tez-tez tənə ilə ozan əvəzinə gah "aşiq", gah da "aşiq"deyərək ələ salıb sataşanlar da olur. Deyilənə görə, ozan bu cür sarsıntıdan sonra ruhən əziyyət çəkirmiş. Toylara da getməmiş. O, öləcəyinin yaxınlaşdığını duyub vəsiyyətdə edibmiş. Yaşlı adamların söylədiklərinə görə, sənə daşının üzərində, çətinliklə də olsa aşağıdakı iki bəndlik dübeytini oxumaq mümkün olur.

Ozan-qopuz sənətinin Aşiq saz-söz sənətinə çevrilməsinə dair

Axi "aşik" sözü yenə də öz aşılıqlığında qalmaqaldır. Yəni aşiq nə deməkdir?

İnternetdə "aşiq" sözünün tarixçəsi: XVI -əsrədə türk dünyasında hərbi himnlər geniş yayılmışdır. Janr baxımından "Türkü" adlanan və Şah İsmayıl Xətəini tərənnüm edən bu "Türkü" himnlərin yaradıcılarını "aşiq" adlandırırdılar. Eyni zamanda, xalq arasında həmin sənətkarları "aşiq" deyər çağırırdılar. Sonralar fəxri "aşiq" adı saz-söz sənətkarlarının adına əlavə olundu. Məs: Aşiq Ələsgərin ustadı Aliya "Şix"Alı da demişlər.

Əvvəla, burda türk himnlərin yaradıcılarını nə üçün "aşiq" adlandırılması sualı ilə yenidən üz-üzə gəlirik. İkincisi, həmin dövrdə Azərbaycan, eləcə də türk dünyasında yaqın ki, bəstəkarlıq, yəni musiqi bəstələyən olmayıb və təbii ki, bu cür havaların yaradılması istər-istəməz aşiqlərin öhdəsinə düşməli imiş. Üçüncüsü isə Aşiq Ələsgərin ustadı 110-illik ömür sürmüş Aşiq Alı iri cüvəli, boylu-buxunlu və geyiminə fikir verən nüfuzlu adam imiş. Məhz bu keyfiyyətlərinə görə, xalq arasında ona "Şix" Alı deyiblər. İş burasındadır ki, deyiləndə "Şix" kimi səslənən bu sözün qrammatik yazılışı "Şiq"dır. "Şiq"-ın isə mənası: gözəl görünüşlü, qəşəng deməkdir. Lakin dilimizin leksikonunda "Şiq" sözündən başqa "ŞUX" sözü də var. Mənası şən, şivəli, gülürüzü, vüqarlı kimidir. Yəni Aşiq Ələsgərin ustadı aşiq Aliya yaqın ki, "Şix" Alı deyil, əslində "Şux" Alı deyiblər. Çünki o, "Şux" görünüşlü adam olmuşdur.

İnternetdə oxuyuruq: "Aşiq" sözü bir titullu kimi təxminən XI- XII yüzillikdən bəllidir. Həmin əsrlərdə yaşamış Əhməd Yasəvi, aşiq Paşa və digərləri "aşiq" sözünü titullu kimi daşımışlar (titullu cəmiyyətdə xüsusi statusa və nüfuzla malik olan insanlara verilən ad). Əgər o dövrün ustad ozanlarına "aşiq" sözü titullu kimi verilsə, bəs onda "aşiq"sözünün öz məğz və fəlsəfi nədən ibarətdir? Konkret olaraq "Aşiq" nədir?

TV-də "El bizim, sirr bizim" verilişində "aşiq" sözünün hansı mənanı verməsi barədə səslə-küylü bir mübahisə gəldirdi. Bu vaxt bir xanım aşiq hamının eşidə biləcəyi tonda

dan baxan olsaydı, onun sanki kiminlə söhbət etdiyini də görə bilərdi. Adətən məsuliyyətli adamların hamısı elə bu cür olurlar.

Ozanın idarə edəcəyi

toyun Sahibi yeddi para kənddə sayılıb seçilən beş kişidən biri idi. Məhz belə bir adamın toy məclisinin idarə olunmasını ona etibar etməsinin özü ozan üçün fəxr sayılmaqla yanaşı, həm də məsuliyyətli olmağı tələb edirdi. Mahalda yaxşı sənətkar və sözünə bütöv bir ozan kimi ad çıxarmış bu adam özüne güvənirdi və bu sarıdan çox arxayın idi. Lakin buna baxmayaraq onun içində indiyədək hiss etmədiyi bir narahətçilikdə peyda olmuşdu.

O, çəşməli dərə deyilən ərazinin yaxınlığında, hər iki yanını böyürtkən kolları basmış dar çığırla gedə-gedə həm bu narahətçiliyin nə olduğunu, həm də ona sifariş verilmiş toyu hansı ustalıqla idarə edəcəyi barədə düşünürdü. Elə bu zaman o, çiyində səhəng tutub yaxınlıqdakı çəşməyə enmək istəyən bir xanımla üz-üzə gəlir. Bir adamın güclü keçə biləcəyi üç yol ayrıcında ya ozan xanım çəşməyə enməsi üçün ip verməli idi, yaxud da ozanın öz yoluna davam etməsi üçün xanım ozana. Nəhayət, bu missiyanı öz üzərinə götürən ozan, tikanlı böyürtkən kollarına bürünmüş ensiz üç yol ayrıcının əcaib görkəmini və qarşısındakının bir xa-

başlayır. Xanım isə çox bilmiş idi. O, səhəngini təkrar-təkrar yuyub yaxalayır. Hətta guya ayağı ilib sənəngi bir dəfə aşırırmışdı da.

Həqiqət: Aşiq sənətinin araşdırmaçısı Qabil Zimistan oğlu çox düzgün olaraq bildirir ki, aşiq yaradıcılığının lirik janrında deyilmiş tərifləmələr və gözəlləmələr həm sevimli gözəl qadına, həm də igidlərə həsr oluna bilər.

... Axır ki, ozan özüne gəlir və gedəcəyi yerə təxminən bir saata qədər gicikdiyini bilib, vay evim yıxıldı,- deyərək əli ilə başına bir qapaz vuraraq qaçmağa başlayır (o dövrdə vaxtı -zamana ağac və tikililərin kölgəsi ilə müəyyən edirdilər).

... O, toy olan həyətdə girərkən hamının ona zillənmiş sual doğuran acıqlı və nigaran baxışları ilə rastlaşır özünü itirir. Acığından dil dodağını gəmirən toy sahibi qəzəblə ona: Ayə, ay vicdansız, müxənnət, köpək oğlu bu nə işdi? Nə üçün mənə el içində, tay-tuş yanında xar elədin? Bir saatdan çoxdur ki, qonaqların ozan gözləyir. Bu da mənim etibar etdiyim ozan. Bu saat qoltuğunda tutduğun özün kimi şərehsiz, müxənnət, nankor, nasaz olan o qopuzunu da alıb başında sındıracam.

Mal yiyəsinə oxşayar

deyib onun qopuzunu dartıb əlindən alır. Çıxılmaz vəziyyətə düşən ozan toy sahibinə yaxınlaşıb boğuş səslə astadan: "Ağa, sənə qurban olum, sinəsi, əziləsi mənim başımdır. Sən öz yumruqlarla öz, sındır mənim başımı, amma mənim qopuzuma dəymə. O, balalarımın çörək ağacıdır. Nankor mənəm. Vallah, deməyə utanıram. Yol üstündə təsadüfən rastlaşdığım bir xanıma gözəlləmə demişəm, şeytanın tələsinə düşmüşəm. Keç, günahımdan. Burada qopuzumun heç bir günahı yoxdur. Mən onu həmişə saz saxlamışam". Ozanın hamının eşitməməsi üçün yavaşca dediyi bu sözlər toy sahibini daha da hiddətləndirdi. O, qışqıra-qışqıra: "Biy, deməli, sən bu ahıl yaşında

*Mən bir fəqir ozan idim
Güvənirdim qopuzuma.
Aşiq oldum tərif dedim
Vurulduğum bir xanıma.
Sən demə ki, qopuzum da
Özüm kimi fəqir imiş
Fəqət, bu puç dünyamızda
Aşiq olmaq nə yamanmış.*

Beləliklə, bir ozanın şəxsinə yaranmış belə biabırçı vəziyyət məmləkətdə fəaliyyət göstərən bütün ozanların şərəf və ləyaqətlərinə ləkə gətirir. Hətta elə olur ki, mahalda fəaliyyət göstərən digər ozanlara da tənə ilə "aşiq" deyər mürcəit edər və soruşurlarmış: "Ayə, "aşiq", de görüm, qopuzun "sazmı?" Ozanlar isə belə sualı özləri üçün təhqir bilmirmişlər.

Ozanların bu cür durumu öz işini görməkdə idi. Artıq zaman-zaman böhran keçirən ozan-qopuz sənətinin, aşiq-saz- söz sənətinə keçid mərhələsi başlamışdı.

Nəhayət, elə bir dövr gəlir ki,

məmləkətdəki ozanların bir çox qismi "aşiq" sözünün heç də təhqirci deyil, əksinə, bu sözün başdan -ayağacan eşqdən yorulduğunu anlayıb "aşiq" kimi adlanmağı qəbul edirlər (Ü.Hacıbəyovla, xanım aşığın həmfikir olaraq "aşiq" barədə dediklərini xatırlayın). "Aşiq" kimi adlanmağı, qəbul edənlərlə ozanlar bir-biriylə rəqabət aparmaqla müəyyən zaman kəsiyində fəaliyyətdə olurlar. Lakin sonluqda "ozan-qopuz" sənəti aşiq adlanmağı qəbul edənlərlə, ozanları aşiq kimi çağırılanların böyük əksəriyyəti qarşısında dözə bilməyib tarix səhnəsindən çəkilmək öz yerini "aşiq" saz-söz sənətinə buraxmalı olur.

Ehtimal olunur ki, ozan-qopuz sənətinin "aşiq" saz-söz sənətinə çevrilməsinin əsas səbəbləri olmuş bu hekayət, yaxud da buna bənzər hansısa bir amil, o taylı-bu taylı Azərbaycanın, aşiq sənətinin akademiyası kimi ad çıxarış Göycə mahalında baş verib.

Nofəl Qurbanov,
Qazax Mədəniyyət
Mərkəzi-Tarixi abidələrin
mühafizəsi Sektorunun əməkdaşı

KEÇMİŞDƏN GƏLƏCƏYƏ ƏMANƏT

Latınca "achivin" sözünün mənası "Hökumət idarəsi" anlamına gəlir. Sənəd və materillərin saxlandığı yer əvəllər belə adlanırdı. Tarixi hadisələri özündə əks etdirən, gələcək nəsillər üçün çox güclü məlumat mənbəyi olan arxiv sənədləri hər bir xalqın və dövlətin qiymətli mənəvi sərvəti sayılır. Məhz bu qiymətli sərvətin mühafizəsində, onların qorunub saxlanması dövlət arxivlərinin böyük xidməti vardır.

Ölkəmizdə arxiv quruculuğunun maraqlı tarixi var. "Vahid Dövlət Arxivi Fondunun təşkil edilməsi və Xalq Maarif Komissarlığı yanında Mərkəzi Dövlət Arxivinin yaranması haqqında" 13 dekabr 1920-ci il tarixli dekreti ilə Azərbaycan arxiv işinin əsası qoyulmuşdur. Bu dekretə əsasən 1920-ci ilin aprel ayının 26-na qədər fəaliyyət göstərmiş bütün idarələrin sənədləri Mərkəzi Dövlət Arxivinə təhvil verilməsi dövlət or-

ganlarına tapşırırlar. 1921-ci ilin yanvarında Bakıda fəaliyyətə başlayan Azərbaycan SSR Mərkəzi Dövlət Arxivi bütün Qafqazda ilk dövlət arxivinə olmuşdur.

Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin 02 dekabr 2002-ci il tarixli fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasının Milli Arxiv İdarəsi yaradılmışdır. Hazırda Milli Arxiv İdarəsinə tabe olan respublika əhəmiyyətli 7 dövlət arxivi və Dövlət Arxivinin 15 filiali, Naxçıvan MR Dövlət arxivi və 57 rayon, şəhər arxivləri fəaliyyət göstərir. Şabran rayon Dövlət Arxivi 1930-cu ildə təşkil edilmişdir. Şabran rayon Dövlət Arxivi Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin 1967-ci il tarixli 457 sayılı qərarı ilə təşkil edilmiş Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivinin Quba Filialının tərkibinə daxil edilmişdir. Şabran rayon Dövlət Arxivi hər rübdə bir dəfə filial qarşısında gördüyü işlər barədə hesabat verir və həmçinin filial tərəfindən metodiki kömək və göstərişlər alır.

Rayon İcra Hakimiyyəti Başçısının İnzibati Ərazi Vahidi üzrə nümayəndəlikləri, bütün bələdiyyələr, sənədləri dövlət arxivinə təhvil verməli olan digər idarə və təşkilatlar cari ilin yanvar ayının ilk gününə qədər, ləğv olunmuş təşkilatlar isə ləğv olunma tarixinə qədər toplanmış daimi xarakterli və arxiv xarakterli (əmr kitabları və əmək haqqı cədvəlləri) sənədləri arxiv qaydaları üzrə tam səhmənə salaraq rayon Dövlət Arxivinə təhvil verməlidirlər. Bu sənədlərin itməsi həmin təşkilatda işləmiş neçə-neçə insanın gələcəkdə təqəddirə çıxarkən problemlərin yaranmasına səbəb ola bilər.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 02 dekabr 2002-ci iltarixli "Azərbaycan Respublikasında arxiv işinin təkmilləşdirilməsi haqqında" fərmanına uyğun olaraq Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 16 fevral 2004-cü il tarixli 12 sayılı qərarında Şabran rayon Dövlət Arxivinin yeni

bina ilə təmin edilməsi nəzərdə tutulmuşdur.

Şabran rayon Dövlət Arxivi üçün yeni otaqlar ayrılmışdır. Lakin həmin otaqlarda həddindən artıq rütubət olduğu üçün arxiv sənədlərinin mühafizəsi çətinlik yaradır. Otaqlardakı rütubət qısa müddət ərzində aradan qaldırılmasa saxlanılan sənədlər müəyyən müddətdən sonra yararsız vəziyyətə düşəcəklər. Sənədlərin əksəriyyəti açıq halda rəflərdə və döşəmədə saxlanılır.

Şabran (keçmiş Dəvəçi) rayon Dövlət Arxivi Dəvəçi (indiki Şabran) rayon Zəhmətkeş Deputatları Soveti İcraiyə Komitəsinin bir şöbəsi kimi yaradılmışdır.

Rayon Dövlət Arxivinin sənədləri rayon ərazisində fəaliyyət göstərən və Azərbaycan Respublikası Milli Arxiv İdarəsinin Mərkəzi Ekspert Yoxlama Komissiyası tərəfindən təsdiq olunmuş idarə və müəssisələrdən qəbul edilir.

Sənədlər daha çox kağız əsaslı olub idarə və müəssisələrin fəaliyyətini əks etdirən dövlət əhəmiyyətli daimi saxlanılmalı olan sənədlərdən ibarətdir.

Əgər hər hansı bir təşkilat ləğv olarsa və yaxud fəaliyyəti dayandırsa, o zaman təşkilatın müraciəti əsasında onların şəxsi heyətinə aid əmrlər kitabları və əmək haqqı cədvəlləri saxlanılmaq üçün tərəfimizdən qəbul olunur. Həmin sənədlərin qəbulunda Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivinin Quba filialının əməkdaşlarının fəaliyyətlərini qeyd etmək istərdim.

Şabran rayon Dövlət Arxivinə qəbul olan sənədlərin siyahısı Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivinin Quba Filialının Ekspert Yoxlama Komissiyası tərəfindən təsdiq olunur.

Rayon arxivində mühafizə olunub saxlanılan sənədlərin saxlama müddəti bitdikdən sonra qanunvericiliyə uyğun olaraq dövlət əhəmiyyətli sənədlər Azərbaycan Respublikası Dövlət Arxivinin Quba Filialına təhvil verilir.

Hazırda rayon arxivində mühafizə olunub saxlanılan ən uzun müddətli sənədlər ötən əsrin 1938-ci illərdən başlayan ayrı-ayrı kəndlər üzrə tərtib edilmiş təsərrüfat başına kitablarıdır.

Rayon arxivində vətəndaşların şəxsi müraciəti ilə qəbul olunmuş ərizələrə ən qısa müddətdə heç bir qanun pozğunluğuna yol verilmədən xidmət göstərilir. Müraciətlər müxtəlif sahələri əhatə edir.

Ən çox müraciət isə iş stajı və fərdi mənzil tikintisi üçün olan torpaq ayırmalarına aiddir.

Rayon Dövlət Arxivinin mövcud problemlərinə də toxunmaq istəyirəm. Hazırda rayon dövlət arxivində 86 fond üzrə mühafizə olunan 8429 saxlama vahidi mövcuddur. Həmin işlər 3250-si xüsusi arxiv qutularına yerləşdirilmişdir. Qalanları açıq halda saxlanılır. Rayon dövlət arxivinin açıq halda saxlanılan sənədlərin quraşdırılması üçün xeyli sayda arxiv qutusu ehtiyac vardır. Mühafizəxana da arxiv sənədlərinin mühafizəsi üçün qənaətbəx deyildir. Rütubətin sox olması sənədlərin fiziki halına təsir edir. Fond otağının kiçik olmasına görə əlavə rəflərin quraşdırılması mümkün deyildir. Şabran rayon dövlət Arxivi üçün sənədlərin daha yaxşı mühafizəsini təmin edilməsi məqsədilə binanın olması vacibdir.

Əlbəttə, qeyd etdiyim problemlərin həlli arxiv idarələrinə vaxtaşırı üz tutan vətəndaşların müraciətinə operativ cavab verməyə də kömək edərdir. Axi, arxiv idarələri vətəndaşların tez-tez müraciət etdiyi vacib dövlət strukturlarından biridir.

Leyla Quliyeva,
Şabran rayon Dövlət Arxivinin müdiri

"Üzeyir Hacıbəyovun əziyyətini necə yerə vura bilərik?!" - "Günahdır"

"Bu gün (dünən-red.) Üzeyir bəyin doğum günüdür. Onun adı ilə bağlı həm də musiqi günüdür. Çox istərdim ki, Tofiq Quliyevin adı ilə bağlı mahnı günü də olsun, 7 noyabr tarixi mahnı günü kimi qeyd edilsin".

Bu sözləri Adalat.az saytına açıqlamasında Əməkdar incəsənət xadimi Nailə xanım Mir-məmmədli söyləyib:

"Bizim çoxlu gözəl ifaçılarımız, musiqiçilərimiz, bəstəkarlarımız olub. Şövkət xanım Ələkbərovanın özü elə gözəl musiqilər, klassik mahnılar ifa edib ki. Elə onun doğum günü də əbədiləşdirilsin. Yəni bu günlər tez-tez xatırlansın ki, bəlkə, bu günün xətrinə eflər mədəniyyətimizi yaxşı istiqamətdə təbliğ edə. O zaman bayağı musiqilərdən də uzaq olarıq. Mən həmişə eflərdə demişəm, gözəl melodiya du-

ya bilən, lakin bayağı olan ifaçılar varsa, mən sağam, onlara nələrisə öyrətməyə hazırım.

Gəlib oxusunlar, öyrənsinlər. Hər zaman səsləndirirəm, dərslər dediyim Pedaqoji Universitetdə müraciət etsinlər. Bu Universitetdə musiqinin 11 fənnindən dərslər keçən müəllimlərimiz var. Gəlib o müəllimlərdən təhsil alıb daha yaxşı musiqi bəstələsinlər. Çox istərdim, bu təbliğatla tək mən deyil, Bəstəkarlar İttifaqı deyil,

hamı məşğul olsun. Musiqidə Üzeyir bəyin çox böyük, çox böyük əziyyəti var, çox böyük əziyyəti var. Mən bunu neçə dəfə təkrar-təkrar söyləməkdən yorulmuram. Hər zaman ona rəhmət diləyirəm. Təsəvvür edin, musiqiçilərinin ayrı-ayrı yazıb onları kitab halına salmasaydı, bəlkə də, bizim aciz düşmənlərimiz-ermənilər muğamımızı da özəlləşdirirdilər. 7 əsas muğamı, onların şaxələrini, qollarını necə qələmə alıb?! 12 ilə yaxın bir müddətdə kitab yazıb. Üzeyir bəy çox böyük şəxsiyyətdir. Üzeyir bəyin əziyyətini necə yerə vura bilərik?! Bu günahdır. Axır 5-6 ildə necə bayağı mahnılara diqqət göstərə bilərik? Bayağı musiqilərin təsiri altında insan adlıdır. Bizim o qədər gözəl muğamlarımız var ki. Bax onları dinləmək lazımdır".

Rövşən Tahir

Hələ tələbəlik illərindən yaxşı tanıdığım, xətrini əziz tutduğum Vasif Quliyevin gələcəkdə, yəni ömrünün sonrakı ağıl-qaralılarında hansı illərə imza atacağını, təsəvvürolunmaz çətinliklərə, iztirablara sına görə, ortaya çıxarılmasa həsəd apardığı, gücü, nəfəsi, istedadı və həvəsi yetmədiyi tədqiqat əsərləri qoyacağını açıq-aşkar duyurdum. Bu şuşalı balası əyini-başını təzələyə, övladlarının maddi, sosial ehtiyaclarını qədərincə ödəyə bilmə-

az gen gözso, onları da sizin hüzarınıza gətirəcəyəm, əziz kitabsevər dostlar".

"Fədakar tədqiqatçı-jurnalists, publisist və nəşir Vasif Quliyevin Azərbaycanın görkəmli sülalələrindən olan Mehmandarovlar barədə ərsəyə gətirdiyi bu dəyərli kitab müəllifin 40 ildən artıq apardığı axtarışların yekunudur". Bu sətirlər də kitabın redaktoru, Əməkdar jurnalist Tahir Aydınoglundun "Mehmandarovların Qarabağnaməsi" sərəlvöheli "Ön söz"ündəndir. Doğ-

lu, bəxtinin ciğri, həyatının mənası, əsl mahiyyəti hesab edir.

Mehmandarovların bu kitabda təqdim olunan şərtləri həyat yolu bir daha sübut edir ki, xan ailəsi mənfur ermənilərin hiyləsi və hakim dairələrin qəddarlığı ilə məhv edilib sıradan çıxarıldığı zaman xanlığın yüksək çinli məmurlarının, elitar nümayəndələrinin ailələri yeni şəraitdə də üstün mövqelərini qoruyub saxlamaq üçün yeni tipli məktəblərdə oxumuş, hərbi sahəsində və inzibati idarəçilikdə fəa-

Vasif Quliyevin tale yolu, bəxt ciğri

diyi dövrlərdə Tiflisin, Sankt-Peterburqun, Moskvanın, Bakının arxivlərində ötən yüzilliklərin toz basmış, nəfəs boğan sənədlərinin arasından bu günümüze boylanır, tariximizi, ədəbiyyatımızı, hərbi elimimizi, zadəganlıq dövrümüzü, yalnız taxtda oturub əmr verən yox, həm də at üstündə elimizin, obamızın qeyrətini çəkən, namus və şərəfini qoruyan igid şahlarımızın, qaçanlarımızın, dünyaya Azərbaycan adlı həqiqəti musiqimizin, rəngkarlığımızın, heykəltəraşlığımızın solmaz, tükanmaz energetikası ilə çatdırmağa çalışırdı. O, bu əməlləri ilə haqlı olaraq öyünür, fəxr edir, qürurlanırdı. Bu gün də onun gözlərinin dərinliklərinə baxsanız, o gözlərin işığında tarixi salnaməmizə yorulmadan, tükanmaz eşqlə, şövləyə yeni çalarlar gətirən, heç vaxt sönməyəcək, daha gur yanan bir atəşin parlaqlığını görə bilərsiniz.

Bu günlərdə Vasif mənə yeni kitabımı - "Mehmandarovlar"ı bağışladı. Onun öz kitabına yazdığı "Son söz"ündəki bu sətirləri diqqətinizə çatdırım:

"Özüümüzi bu kiçik tanıtımda son olaraq demək istəyirəm ki... Yox, son sözümlü hələ demək istəmirəm, deyəcəklərim hələ qabaqdadır, hörmətli oxucu. Bu silsilədən Şuşanın şanlı nəsillərindən olan Qacarlar, Cavanşirlər, Vəzirovlar, Behbudovlar, Adıgözəlovlar, Hacıbəyovlar... boy sırasına düşülüb, sizinlə görüşü gözləyirlər. Bunlar da elə bəxtimdən mənim missiyama aiddir. Əgər dini, iman olmayan əcəl mənəndən hələlik bir

rudan da Qarabağ xanlığının möhtəşəm və bu gün də dünyaya örnek olası tarixinə geniş spektrdə işıq salan məşhur "Qarabağnamələr"dən sonra həmin ictimai-siyasi və etno-mədəni irsin davamının nadir bir parçasını əks etdirən nəslin tale yoluna həsr olunmuş "Mehmandarovlar" kitabı qiymətli bir tarixi mənbə kimi olduqca dəyərlidir. Qarabağın ictimai-siyasi həyatında silinməz, təkrarsız izlər qoyan Sadıq bəy Mehmandarov, Səməd bəy Mehmandarov, Mixail Dmitriyeviç Mehmandarov-Tuşinski, Sürəyya xanım Mehmandarova, Nağı bəy Mehmandarov, Rəşid bəy Mehmandarov və digərlərinin həyat yolunu, yaşam tərzini, fəaliyyət sferasını təkzibedilməz faktların müşayiəti və şirin təhkiyə ilə oxucuya çatdıran Vasif Quliyev yorulmaz tədqiqatçı və yazıçılıq missiyasını uğurla həyata keçirməyə nail olmuşdur. O, bu nəşri hazırladığı dövrdə bu soyadı daşıyan bir çox insanlarla görüşmüş, onların xatirələrini dinləmiş, arxiv sənədlərini saf-çürük etmişdir. Vasif bütün bunları haqlı olaraq özünün tale yo-

liyyətlərini davam etdirməyi bacarmışlar. Elə buradaca xatırladığı ki, Azərbaycan xanlıqlarının, o cümlədən Qarabağ xanlığının idarəetmə sistemində bir çox mülki və hərbi vəzifələri yerinə yetirən saray məmurları vardı. Həmin mülki vəzifələrdən biri də "mehmandar" adlanırdı. Bu söz fars mənşəlidir və mənası "qonaqpərvər", "qonaqsevər" deməkdir.

Bu günlər Vasif Quliyev çox qayğılı görünür. Səbəbini soruşsanız, ilk olaraq "Qarabağ ensiklopediyası" üzərindəki yaradıcılıq işlərindən həvəslə danışacaq. Mən də şəxsən çox inanıram ki, Vasif müəllim tezliklə digər kitabları, elmi-publisistik məqalələri ilə yanaşı, bu nəşr üzərində də işini tamamlayacaq və Şuşanın, bütövlükdə Qarabağın tarixi keçmişinə geniş anlamda nəzər salacaq, oxucuların və araşdırıcıların bir çox məsələlərdə konkret və aydın qənaətə gəlməsinə yardımçı olacaq.

Vasiflə hər görüşümdə ondan nə isə öyrənmək, nələri isə qətiləşdirmək şansı qazanırıq. Konkret özümü nəzərdə tuturam. Yeni kitabı barədə uzun-uzadı yazmaq fikrində də deyildim. Onun əsərlərini, konkret desək, "Mehmandarovlar"ı oxumaq istəsəniz, heç birinizdən əsərgəməz. Əksinə, Qarabağ barədə, Şuşa haqqında daha nələrisə öyrənmək, dəqiqləşdirmək fikrinə düşənlərə kitablarıma bağışlayar, hələ üstəlik ətirli çaydan nüş edə-ədə şipşirin söhbətlərinə də qonaq edə. Bu, yalnız mənim qənaətim deyil.

Akif Cabbarlı

Sənət zirvəmdir, səhnə ucalıqım

Xalq artisti Şahnaz Haşimova

Deyirlər sənətin ən böyük zirvəsi elə onun ucalıqıdır. Ucalıqca sənətin zirvəsində pərvazlanan istedad isə heç zaman sönməz. Bu gün Ulu Şeyx Nizami yurdunda da bu kimi sənət zirvəsini fəth edən və böyük yaradıcılıq yolu keçən sənət fədailəri az deyil. Gəncəmin musiqi sənətinin ən yüksək zirvəsində olan bir sənətkarı haqqında söz açmaq istəyirəm. Uzun müddətdir ki, məhz onun haqqında yazmaq, fikir söyləmək və ürəyimdə olanları həm oxucularla həm də elə bu sənətkarla bölüşmək arzusundayam. Açıq etiraf etmək istəyirəm ki, bir az da tərəddüdlərim var. Bu da səbəbsiz deyil. Çünki hər bir sənətkar haqqında hər hansı bir fikir söyləmək böyük bir məsuliyyət deməkdir. İllahda ki, bu sənətkar bu gündə fəaliyyətdədir və sənət zirvəsinin ən parlaq bir nümayəndəsidir.

Şərqi ən qocaman musiqi janrlarından biri

hesab olunan muğam ta qədim zamanlardan dünya musiqişünaslarını, sənətseverlərini özünə cəlb etməklə diqqət mərkəzində olub. Hər zaman olduğu kimi elə müasir dövrümüzədək qədim və orta əsr Şərq musiqi mədəniyyətinin, folklorunun öyrənilməsində muğam əsas amillərdən biri kimi tədqiqatçıların diqqətini cəlb edib. Bu mənada muğamın tədqiqatı orta əsrlərdən başlayaraq bu günə qədər aktual məsələ olaraq musiqişünasların araşdırdığı əsas mövzu kontekstinə daxil olub. Onlarla görkəmli alimin ayrı-ayrı dövrlərdə muğama dəfələrlə müraciət etməsi və bu sahədə elmi əsərlər yazması janrın daima aktual mövzulu olmasından xəbər verir. Qeyd etməliyəm ki, Muğam Şərq xalqlarının mədəni həyatında, onların mənəvi dünyasının formalaşmasında həlledici rol oynadığı üçün bu ölkələrin musiqi salnaməsində hər zaman dərin izlər buraxıb.

Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, muğam sinkretik (Sinkretik xüsusiyyət həm də sənətdə peşəkarlıq baxımından bir sadəlik və bəsitlik mənası daşıyır) sənət növü sayılır. Çünki müxtəlif zaman kəsiyində muğama başqa musiqi janrlarının melodiyaları, metro-ritmik xüsusiyyətləri daxil olması bu sənət növünün daha da zənginləşməsinə səbəb olub.

Bu zənginliyi qoruyan bir səs də Gəncəmin payına düşüb. Nə xoşbəxt ki, məhz mədəniyyət beşiyimiz sayılan qədim Gəncə bu kimi çağlayan şəffaf bulaq kimi bu səsin sahibidir.

Şahnaz Həsən qızı Haşimova 2 iyun 1957-ci ildə Gəncədə anadan olub. O, ilk musiqi təhsilini Qənber Hüseynli adına Gəncə Musiqi Məktəbində alıb və 1979-cu ildə buranı bitirib. 1971-1973-cü illərdə bədii öz-fəaliyyət kollektivlərinin "Oxu, tar" festivalının iştirakçısı olub. 1975-ci ildən "Göy-göl" xalq çalğı alətləri ansamblının, 1977-ci ildən isə "Göy-göl" Dövlət Mahnı və Rəqs ansamblının solisti kimi fəaliyyət göstərmiş. 28 oktyabr 1997-ci ildən 01 dekabr 2016-cı ilədək isə Gəncə Dövlət Filarmoniyasının direktoru kimi

konsertrlər təşkil olunurdu, gənc istedadlar da həmin konsertlərdə üzə çıxarılırdı. Toxuculuq sarayında musiqi müəllimlərinə təşkil olunan ansamblın iştirakı ilə biz də konsert verirdik. Mən də Nəriman Məmmədovun məşhur "Analar" mahnısını oxumuşdum. Ondan sonra Fikrət Verdiyev mənə Gəncədə yeni yaratdığı "Göy-göl" ansamblına solist kimi dəvət etdi. Mən əvvəlcə Fikrət müəllimin təklifini qəbul etmədim. Fikrət müəllim də saldı tərsliyinə, hara gedirdim qaçağıma çıxırdı, deyirdi ki, "bi-

qalarının qəzəllərinin mənası üzərində düşünərkən, insan sehrli bir aləmə dalır, keçirdiyi hisslər həmin muğamın musiqi dili ilə onun səhnə obrazlarına çevrilir. Məhz Şahnaz Haşimovanın ifasında muğamlarımız öz orijinal kolaritliyini qoruyub saxlamaqla milli musiqi mədəniyyətimizin bir daha evəzsiz varlığı olaraq təqdim olunur.

Sözsüz ki,

muğam ifaçılığının əsas keyfiyyət meyarı xanəndənin peşə-

mənim otağıma buraxmazdılar ki, məşqlərimə mane olmasınlar. Aybəniz uşaq vaxtı çox dəcəl idi. Otaqdakı stolun altına girib gizləndirdi ki, mənə qulaq asa bilsin. Onda ağıma gəlməzdi ki, o da mənə kimi müğənni olacaq. Üç-dörd yaş vardı, mən evdə məşq edəndə stolun altına girib nağara çalırdı. Görürdüm ki, həqiqətən ritmi düz tutur. Ondan sonra oldu mənə nağaraçalanım. Mən məşq edəndə, o da mənə ritmlə müşayiət edirdi. Bir müddət keçəndən sonra aparıb Aybənizi də musiqi məktəbinin fortepiano sinfine qoydum".

Onun sənət yolu

heç də hamar olmayıb. Sözsüz ki, bu illər ərzində sənətinə paxallıq edənlər, hər vaxtla yaradıcılıq uğurlarına mane olmaq istəyənlər də az olmayıb. Ancaq belə hallarda hər zaman xeyirxah insanların gücünə güvənib. Xeyirxahlarını bu gün də böyük məmnunluqla xatırlayan Şahnaz Haşimova yaradıcılıq uğurlarını taleyinin qisməti adlandırır: "Hər dəfə həvəsdən düşəndə yaxşı insanlar bizə təsəlli verirdilər. Söz ki açıldı, qoy deyim, bir zaman Gəncədə mənə yaman zülm etdilər. Elə oldu ki, konsertlərdə iştirak etməkdən imtina etdim. Hətta doğma Gəncəmdən çıxıb getməyi də düşüncüydüm. Yaxşı insanlar, xeyirxahlarım sağ olsunlar, bizə dəstək oldular. Hətta öz sevdiyim ansamblımdan bir il ayrılmalı oldum. Bu zaman həyat yoldaşım, respublikanın əməkdar artisti Eldar Abdullayev Şərəfxanlı El nəğmələri Teatrının binasında "Yeni Gəncə" adlı ansamblı yaratdı. O zaman bacım Aybəniz də mənə dəstək olmaq üçün Bakıdan gəlib bir müddət yanımda qaldı".

Deyirlər yaş artıqca insan müdrikləşir, ötən illərə geri dönüb bir də baxır, atdığı addımların düzünə-səhvünə nəzər yetirir, hərdən heylfslənir də. Yaşa dolduqca insan düşünür ki, ömür karvanına az qalıb. Bu zaman bir az sıxılırsan. Belə anlarda insanın əzizləri, ailə üzvləri daha çox gərəkli olur. Bu gün 40 ildən artıq səmimi və mehriban, xoşbəxt ailə həyatı ilə yanaşı iki övlad altı nəvə sahibi olan Şahnaz Haşimova öz muğam sevgisini elə bu istəklər üzərində kökləyir. Həyat yoldaşı dəyərli kaman ustası, respublikanın əməkdar artisti Eldar Abdullayev və oğlu əməkdar artist Tural Abdullayevlə birgə bu sənət yollarını birgə addımlayır. Sənət zirvəsinin ucalıqında, müqəddəs saydığı səhnənin varlığında, keşiyyində dayanır.

Anar Burcəliyev
Teatrşünas

çalışaraq, eyni zamanda Bədii rəhbər vəzifəsini icra edib. 1998-2004-cü illər ərzində Dağıstan Dövlət İdarəetmə və Biznes İnstitutunun "Hüquq" fakültəsini bitirib.

Görkəmli sənətkar 1985-ci ildə Əməkdar artist, 2000-ci ildə Xalq artisti fəxri adlarına, müxtəlif illərdə Prezident mükafatına, 6 may 2016-cı ildə isə Azərbaycanın Respublikası Prezidentinin Fərdi təqaüdünə layiq görülüb. Bu gün Gəncə Dövlət Filarmoniyasında sənət yaradıcılığı ilə yanaşı Şahnaz Haşimova peşəkarlığı ilə yanaşı Gəncə Musiqi Kollecinə uğurla davam etdirir. Həmçinin sənətkarın "Mən dərdimi mahnılara danışdım", "Vətən, sən gümən yerimsən" adlı şerlər kitabı nəşr olunub. Bu gün isə "Yaz yağışı" adlı yeni kitabı üzərində yaradıcılıq işlərini yekunlaşdırmaq üzrədir.

Sənətə ilk gəlişini xatırlayan Şahnaz Haşimova

bu haqda söhbətlərinin birində deyir: "Biz sənətə gələn zamanda populyarlaşmaq barədə fikirləşmirdik. Hətta o vaxtlar qızlar müğənni olmaqdan çəkinirdilər. Qızları yalvar-yaxarla sənətə gətirirdilər. Mən yatsaydım, yuxuma belə girməzdi ki, nə zamasa müğənni olacam. Səsim olduğuna görə Gəncənin Toxuculuq sarayında öz yoldaşlarımla dərnəyə gəldim. Gəncədə hər il mayın 19-da mahnı bayramı keçirilirdi. Bütün mədəniyyət ocaqlarında

zim ansamblı gəl". Mən isə müğənni olmaq istəmirdim. Beləcə oldu ki, Fikrət Verdiyevin dəvəti ilə taleyimi "Göy-göl" ansamblına bağlamalı oldum". Xalq artisti Şahnaz Haşimova respublikamızın hüduqlarından uzaqlarda da milli musiqimizin, muğamatımızın tanınmasında, təbliğində xüsusi xidmətləri vardır. Taleyin qismətindən sonradan rəhbərlik etdiyi Fikrət Əmirov adına Gəncə Dövlət Filarmoniyasının yaradıcı kollektivi ilə birlikdə bir çox xarici ölkələrdə dəfələrlə milli musiqi sənətimizin əsl təbliğatçısı olaraq Azərbaycan musiqisini layiqincə təmsil edib. Eyni zamanda onun rəhbərliyi ilə Gəncə Dövlət Filarmoniyasının musiqi kollektivlərinin cəbhə bölgələrində, əsgərlər eləcə də qaçqın və məcburi köçkünlər qarşısında dəfələrlə çıxışları təşkil olunub. Görkəmli sənətkar bununla da Gəncə şəhərinin ictimai-siyasi həyatında fəal iştirak etməklə yanaşı, Gəncə Dövlət Filarmoniyasının "Göy-Göl" Dövlət Mahnı və Rəqs Ansamblı, Xalq Çalğı Alətləri Orkestri və Dövlət Kamera Orkestrinin konsertlərinə bacarıqla bədii rəhbərlik və təşkilatçılıq edib.

Xüsusi olaraq qeyd etmək istərdim ki, muğam sadəcə hansısa bəstəkar tərəfindən bəstələnən sadə bir musiqi və ya avaz demək deyil. Muğam insan ruhunu oxşayan, onun psixologiyasına müxtəlif istiqamətlərdə təsirlər göstərə bilən unikal bir vasitədir. Dərin fəlsəfi mənə daşıyan poeziyaya əsaslanan hər hansı bir muğamı diqqətlə dinləyərkən, Füzuli, Nəsimi, Seyid Əzim Şirvani, Vahid və baş-

karlıdır. Lakin mütəxəssislər haqlı olaraq hesab edirlər ki, xanəndənin ustalığı, onun muğam ifa edərkən dinləyicini başqa bir aləmə aparmaq bacarığı da az rol oynamır. Muğam sənətinin ecazkarlığı, sehrli məhz bundadır.

Burada səsin gözəlliyi

İsə çox vacib amildir. Bu baxımdan muğamlarımızın ifasında belə Şahnaz Haşimovanın səsinin ecazkarlığı bu peşəkarlıqdan xəbər verir. O, hər zaman muğamlarımızı böyük ustalıqla və səsinin ahəngi üstündə uğurla qurmaqla dinləyicini bu sehrli aləmə qovuşdurur. Məhz bunun nəticəsidir ki, Şahnaz Haşimovanın Azərbaycan televiziyası və radiusunun "Qızıl Fondu"nda saysız-hesabsız lent yazıları bu gün də milli-mənəvi dəyərlərimiz olaraq qorunub saxlanılır. Onun zəngin repertuarında "Kəsmə şikəstə", "Qarabağ şikəstəsi", "Mirzə Hüseyn segahi", "Şahnaz", "Dəstgah" kimi muğamlarımızla yanaşı həmçinin "Uca dağlar", "Qaragilə", "Şuşanın dağları" adlı xalq mahnıları eləcə də Azərbaycan bəstəkarlarının mahnıları, həmçinin türk, fars, tacik, əfqan, ərəb və başqa xalqların mahnıları da əsas yerlərdən birini tutur.

Bu gün ötnələri xatırlayan xalq artisti Şahnaz Haşimova sənət uğurlarının qazanılmasında ailə üzvlərinin də xüsusi yeri olduğunu qeyd edir: "Evimizdə mənə qarşı xüsusi diqqət və qayğı vardı. Hətta mən məşq edəndə, valideynlərim heç kimi

Həmsöhbətimiz Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının aktrisası, əməkdar artist Sədaqət Nuriyevadır.

-Həyatınızın böyük hissəsini Sumqayıta bağlamısınız.

-Bəli. Sumqayıtda doğulmuşam. Dram və kino aktyoru fəkültəsini fərqlənmə ilə bitirib, təyinatla Sumqayıt teatrına göndərilmişəm. Yoldaşım da əməkdar artistdir. Rejissorluq təhsili alıb, bir müddət rejissor kimi çalışıb, indi aktyor kimi fəaliyyət göstərir.

- Sumqayıtın yubileyi ilə əlaqədar prezident fərmanı ilə əməkdar artist adı sizə də verildi. Bir aktrisa üçün adlar, mükafatlar nə qədər önəm daşıyır?

-Fəxri ad mənə şəhərin yubileyi münasibətilə verilməyib. Sadəcə, belə təqdimatlar xüsusi günlərə salınır. Fəxri adın önəmi mənim üçün maaşın üstünə 100 manat artıq gəlməsidir.

Çünki teatrın ən yüksək əmək kateqoriyası səhnə ustasıdır ki, bir səhnə ustası olaraq bu gün mənim maaşım 380 manatdır. Daha aşağı kateqoriyalı aktyorlar bunun yarısını alırlar.

-Pandemiyənin zərər verdiyi sahələrdən biri də teatrdır. Nəzərə alsaq ki, elə də çox tamaşaçıları yox idi. Üstəgəl, Sumqayıt teatrı Bakı teatrları kimi elə də diqqət çəkmir.

- Teatrın tamaşaları kifayət qədər çox idi, sadəcə keyfiyyət baxımından, mənim fikrimcə, bu tamaşaların, yalnız yarısı peşəkarlıq baxımından qənaətbəxş sayıla bilərdi. Sumqayıt teatrı vaxtı ilə ölkənin ən öncül teatrı kimi Moskvada qızıl medal almış teatrdır. Təəs-

Qeyri-peşəkarların rəhbərliyi teatrlara zərbə vurdu

Müasir Azərbaycan dramaturgiyası çox zəifdir

-Çəkildiyiniz filmlər arasında uzun illər məsafəsi var. 1995-ci ildə "Ağ dünya", daha sonrasa 2013-cü ildə "Həyat, sən nə qəribəsən" serialı. Bu qədər məsafə nə ilə bağlıdır? Sizi filmlərə dəvət etməzlər, yoxsa filmə özünüzü tapıb bilmirsiniz?

-Siz burda bir serialı qeyd eləmisiz, amma bir neçə serialda oynamışlığım var, necə deyirlər. Açıqını sizə deyim ki, çəkdiyim, elə ilk serialdaca, ssenarinin savadsızlığı, bayağılığı, primitivliyi məni dəhşətə gətirmişdi. Elədiyim düzəlişlərə görə, hətta cəza olaraq 1 ay çəkilişdən uzaqlaşdırılmışdım da. Bu gün serial

sektoru 90 faiz qeyri-peşəkarların əlindədir. İstər ssenarist, istər rejissor baxımından. Bu gün bizdə çəkilən seriallara, ancaq aktyorların bir azacıq pul qazanıb, maddi durumunu düzəltmək yeri kimi baxıram. Kim desə ki, seriala sənət yaratmağa gedir, buna ancaq gülmək olar. Bunun üçün bizdə nə maddi baza var, nə də peşəkar ssenarist. Rejissorlar bu sahəyə yaxın buraxılmırlar. Səhnəyə ya kamera qarşısında olmağın mənim üçün peşəkarlıq baxımından fərqi yox-

dur, yetər ki, işlədiyim əsər və insanlar peşəkar olsunlar. Amma bütün aktyorlar təsdiq edərlər ki, canlı səhnənin əvəzini heç nə verə bilməz. Tamaşaçı ilə canlı ünsiyyət, onun nəfəsi, emosiyaları, səninlə bərabər keçirdiyi yaşantılar əvəzolunmayan başqa bir dünyadır.

-Teatrlarımız adətən eyni əsərləri təkrar-təkrar səhnələşdirir. Çağdaş yazıçıların əsərlərini səhnələşdirmək niyə bu qədər azdır və ya gəzə deyir.

-Çağdaş dövrümüzə, müasir milli dramaturgiyadan söhbət gedirsə, elə də böyük seçim yoxdur. Açıqını deyim ki, mən yalnız klassika və xarici dramaturgiyada oynamağı sevirəm. Müasir Azərbaycan dramaturgiyası çox zəif, dramaturji qanunlarını əməl etmədiyi bəsit cizma qaralardır, ki, bu əsərlərlə aktyor yetişdirmək qeyri mümkünür, sanıram

-Türkiyə və digər dünya teatrlarına göz gəzdirmə. Yalnız pyeslərlə kifayətlənmir, poeziyaya da müraciət edilir. Bir növ şeirləri də səhnələşdirirlər. Bizdə bu mümkündür?

- Şerləri səhnələşdirməyə bizdə kompozisiya qurmaq

deyirlər. Onun öz yeri var. Amma şeirdə mümkün qədər dramaturji material və dialoqlar olmalıdır ki, maraqlı iş ortaya çıxsın.

-Region teatrlarına maraq artırmaq üçün nə etmək lazımdır?

-Paytaxt teatrı, əyalət teatrı kimi ədalətsiz anlayış aradan götürülsün. Çünki bütün teatrlarda eyni ali məktəbi bitirmiş, eyni diplomu daşıyan aktyorlar, rejissorlar işləyirlər. Eyni əsərlər, eyni müəllifləri səhnəyə qoyurlar. Paytaxt və əyalət ayrımcılığı teatr sahəsində çox gülməli və ədalətsizdir. Sumqayıt teatrı heç bir paytaxt teatrından heç bir nöqtədə geri qalmadığını, hətə üstün olduğunu yaranışından bəri sübut edir. Region teatrlarına marağı artırmaq o zaman mümkün olar ki, bütövlükdə teatr sahəsinə peşəkarlar rəhbərlik etsinlər.

Söhbətləşdi: Emin Piri

lərdə necə çalışır, hansı işləri görürsünüz?

-Vaxt tapıb baxa bilmədiyim filmlərə baxıram, çoxlu mütaliə eləməyə çalışıram.

-Yeni mövsümdə teatrların fəaliyyətə başlamasından sonra hansı əsərlərin səhnələşməsinə görə bilirik?

- Hansı yeni əsərlərin repertuara daxil olacağını dəqiq deyə bilmərəm, yalan olar. Buna rəhbərlik və nazirlik qərar verir.

Bəxtəvər pişiklərin başına!

Yaponiyada heyvanlarla bağlı bir çox maraqlı yerlər görə bilərsiniz. Narada küçədə dolan ceyranlar, onsenlərdə yunan qar meymunları, Tokio-dakı dovşan kafeləri... Yaponiyada pişiklərlə bağlı maraqlı məqam isə Pişik adaları və ya yaponca Nekoşimalardır.

Bəziləri Yaponiyada pişik adasının olduğundan xəbərdar olsa da, əslində Yaponiyada sadəcə bir dənə pişik adası yoxdur. Ən məşhur pişik adası Ehime prefekturasında yerləşən Aşima adasıdır. Taşirocima isə ikinci ən məşhur pişik adasıdır. Son dövrlərdə "pişik adası" konsepsiyası populyarlaşdığından və turist cəlb etdiyindən pişik adalarının sayı da artır.

Yaponiyada hal-hazırda 11 pişik adası var. Bu adalar bunlardır: Okişima (Şiqa prefekturası), Sanaqışima (Kaqaqa prefekturası), Aşima (Ehime prefekturası), Muzukicima (Ehime prefekturası), Manabeşima (Okayama prefekturası), İvayşima (Yamaquçi prefekturası), Aycima (Fukuoka prefekturası), Aşima (Fukuoka prefekturası), Qenkayşima adası (Fukuoka prefekturası), Kadara-

şima (Saqa prefekturası) və Toşirocima (Miyaqi prefekturası). Okişima Biva gölündə yerləşən pişik adası olması ilə diqqət çəkir. 1968-ci ildə əsas torpağa birləşmədən öncə Seycima da pişik adalarından biri idi.

Pişiklərin insanlara olan nisbəti adadan adaya dəyişir. Aşimanın əhalisi 13 nəfərdir və burada 150-dən çox pişik var. Taşirocimada 100 insana 100 pişik düşür.

Manabeşimada isə 300 insana elə 300 insan düşür. Sanaqışimada 70-dən çox pişik yaşayır.

Pişik adalarının yaranması haqqında müxtəlif fərziyyələr var. Bəziləri mif və əfsanələrlə

bağlıdır. Aşima 1900-cü illərdə balıqçılıq mərkəzi idi və balıqçılar siçan problemini pişiklə həll etməyə çalışmışdılar. Daha sonra bu pişiklər adaya yönəlmişdirlər. Taşirocimada isə ipəkqurdu bəsləyirdilər və bu, siçanları cəlb edirdi. Eynilə balıqçılar kimi həll yolu kimi pişikləri adaya gətirmişdilər. Qenkayşimada bir zamanlar ən böyük pişik adası olsa da, 2005-ci ildəki zəlzələdən təsirlənmişdir. Kadaraşimada adasındakı əfsanəyə görə isə adadakı bir it sahibinə

itəət etmədiyindən Yasakacınca məbədi bütün itləri adadan qovub və ada pişik cənnətinə çevrilib.

Hazırda pişik adaları Yaponiyada turist cəlb edən sahələrdən biridir. Hətta pişiklərin bu xidmətinə qarşılıq Taşirocimada pişik məbədi tikilmişdir. Sanaqışimada isə pişiklərə həsr olunmuş heykəl qoyulub.

Eminquey

Sələlə Safəq

Balka

Yenə darıxdır sənizlik yaman,
Çarəsiz qalırım təklik sıxanda.
Gecəmin qoynuna sığmıb hicran,
Təsəlli də vermür mən darıxdanda.

Köçmüşəm dünyadan vallah elə bil,
Bürüyür ruhumu həsrətin an-an.
Nə özüm, nə sözüm, nə gözüm deyil,
Bütün varlığım səniz darıxdanda.

Qəlbimdən illərin qəmi boylanır,
Gözlerimdən axan yaş yox, qəhərdi.
Sənsiz keçən günlər ilə calanır,
Həsrətin sevgimin yaş qəhdəridir.

Günbəgün saçımda çoxalır dəniz,
Hər biri özündə kədər yaşadır.
Gözümədən yuxu tək tökülür qəmin,
Kırpiklər yükündən ağırlaşıbdır.

Elə aparmısan özümü məndən,
Ələyib üstümə dumanı, çəni.
Qoparıb ruhumu sənizliyimdən,
Özümə bəs necə qaytarım mən?

Saatlar, həftələr, aylar ötdükə,
Sənə çatmağa yol gəzirəm kəsə.
Bəlkə qovuşaram, bəlkə bir gecə,
Əqrəblər saatda geri işləsə...

Kaş

Bir gözələ vurulmuşam,
Ağlımdadır səhər, axşam.
Yolunda azıb qalmışam,
İzin küçəmizdən sala.

Həsrətin bağrını dələ,
Vüsalından tutam şələ.
Gecələr yuxuma gələ,
Zülmətimə nurun sala.

Qurban ala gözlərinə,
Çarə olam dərdlərinə.
Ona gələm gələm mənə,
Qadasını özüm alam.

Boyu tən gələ boyuma,
Huyu dən gələ huyuma.
Bircə söykənə soluma,
Qolumu boynuna salam.

Uzaq düşməyə gözümdən,
Bal tökülə hər sözümdən.
Əriyib itəm nazından,
Ömürlük yanımda qala.

Çəkəm hər işvə, nazını,
Bal tək udam əzabını.
Alsın eşqin savabını,
Günahları məndə qala.

Ürək açsın arzu, dilək,
Sevgimizin qədrin bilək.
İki könlü bir eyləyək,
Samanlıqlar seyran ola.

Küsüb- bərişsəq da hərdən,
Ayrılmayaq öləncən.
Əzrayılım gələncən,
Ruhum sənə qidalana.

VAQIF YUSIFLI,
filologiya elmləri doktoru

CƏFƏR XƏNDAN - 110

Azərbaycan tənqidi və ədəbiyyatşünaslığının tarixində XX əsr müstəsna bir yer tutur. Son yüz ildə ədəbiyyatımızın inkişafında, ədəbi əsərlərin və ayrı-ayrı ədəbi şəxsiyyətlərin yaradıcılığının tədqiqi və təbliğində tənqidi fikrin böyük rolu olmuşdur. Hələ keçən əsrin qırxıncı illərində böyük tənqidçi Məmməd Arif Dadaşzadə yazırdı ki: "Tənqid də yaradıcılıqdır. Bədii əsərlərdən tələb etdiyimiz kimi, ondan da tələb etməliyik ki, maraqlı və məzmunlu olsun". Biz XX əsr Azərbaycan tənqidi və ədəbiyyatşünaslığının artıq bir neçə nəslini yad edəndə Salman Mümtaz, Əli Nazim, Mustafa Quliyev, Məmməd Kazım Ələkbərli, Hənəfi Zeynəlli, Mehdi Hüseyn, Mikayıl Rəfil, Məmməd Arif, Məmməd Cəfər, Cəfər Xəndan, Kamal Talıbzadə, Əziz Mirəhmədov, Qulu Xəlilov, Asif Əfəndiyev, Bəkir Nəbiyev, Əkbər Ağayev, Yaşar Qarayev, Şamil Salmanov kimi aparıcı nümayəndələrini xatırlayırıq. Təbii ki, bu gün onların yolunu davam etdirən görkəmli tənqidçilərimiz var. Bu il həmin görkəmli fikir sahiblərindən biri - Cəfər Xəndan Hacıyevin 110 illiyi tamam olur.

1910-1961. Bu rəqəmlərdə ifadə olunan ömrün tarixi zənnimizcə, o qədər də uzun deyil, amma Cəfər Xəndanın elmi, pedoqoji və ictimai fəaliyyətini göz önünə gətirəndə bütöv və dolğun bir ömürlə qarşılaşırıq. Bu ömrün təvəllüd tarixi qədim Azərbaycan şəhəri İrevandan başlayır. Cəfər Xəndanın oğlu şair Rəfiq Zəka sonralar bir şeirinə də yazacaq ki:

*Qohuma, tanışa yaxşı tanışdır,
Əsl soyadımız Hacıbəydidir.
Babam Zeynalabdin-dumanda bir nur,
Atam Cəfər Xəndan - ölkədə məşhur.*

Cəfər Xəndanın uşaqlığı

ağır ehtiyac və məhrumiyətlərlə keçib: ata-anasını itirib, Gəncədə uşaq evində yaşayıb, orada Pedoqoji texnikum bitirib, sonra Bakıya köçüb, APİ-nin dil və ədəbiyyat fakültəsini bitirib. Bundan sonra onun bütün fəaliyyəti mətbuatla, müəllimliklə bağlı olub, Ədəbiyyat İnstitutunda şöbə müdiri, Yazıçılar İttifaqında təşkilat katibi vəzifələrində çalışıb. Böyük Vətən Müharibəsi illərində siyasi rəhbər və jurnalist kimi ordu sıralarında olub. Ordudan tərxis edildikdən sonra BDU-da filologiya fakültəsinin dekanı, kafedra müdiri kimi fəaliyyət göstərmiş. 1950-1954-cü illərdə isə Universitetin rektoru olub. Cəfər Xəndan filologiya elmləri doktoru, professor idi və öz dövrünün ən nüfuzlu ədəbiyyatşünaslarından biri idi. Cəfər Xəndanın elmi, pedoqoji fəaliyyəti otuzuncu illərin ikinci yarısından başlayır. Bu dövrdə mətbuatda ilk məqalələrini dərc etdirən Cəfər Xəndan fəal bir şəkildə müasir ədəbiyyat problemləri ilə məşğul olur. Amma onu maraqlandıran və bütün ömrü boyu tədqiqə həvəsləndirən bir mövzu var idi ki, Cəfər Xəndan elə otuzuncu illərdən o mövzuya girişir. O, böyük satirik şairimiz Mirzə Ələkbər Sabirin yaradıcılığına xüsusi önəm verir. "Sabir" adlı ilk monoqrafiyası Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında Sabirşünaslığın təməl daşlarından biri kimi əvəzsizdir. Bu kitab Cəfər Xəndanın elmi fəaliyyət prinsipini qəti şəkildə müəyyənləşdirən, klassik irsi "müasir gözle oxumağın" başlıca yönünü əyaniləşdirən əsər oldu. Monoqrafiyada Sabir və zəmanəsi, Sabir və dövrün ədəbi mühiti, Sabir və müasir ədəbiyyatımız kimi problemlər ətrafında elmi-nəzəri mülahizələr xüsusilə maraqlı doğurdu. Ümumiyyətlə, Sabir mövzusu ömrünün axırına qədər Cəfər Xəndanın müraciət etdiyi mövzulardan biri olub.

Alimin vəfatından sonra nəşr edilən "Sabir yaradıcılığının sənətkarlıq xüsusiyyətləri" monoqrafiyası, son altmış ildə Sabirşünaslığın əldə etdiyi ən böyük nailiyyətlərindən biri kimi qiymətləndirilməlidir. Bu kitab ona görə əvəzsiz sayılır ki, burada elmi praktika nəzəri müddəalarla üzvi şəkildə sintezdədir. Kitabda təkcə Sabir poetikası deyil, klassik və müasir Azərbaycan poeziyası fəonunda poetika məsələləri geniş şəkildə işıqlandırılır. Çünki alimin öz sözləri ilə desək, poetika şairin yalnız ədəbi yaradıcılıq qaydalarına necə əməl edib-etməməsi ilə qalmır, eyni zamanda, onun bədii zövqü, dünyagörüşünü və sənətkarlıq xüsusiyyətlərini qiymətləndirmək işində də müəyyən rol oynayır. Elə sənətkarlar vardır ki, onlar nəinki mövcud ənənələri davam və inkişaf etdirir, hətta yeni-yeni bədii kəşfləri ilə onu zənginləşdirir.

Bu monoqrafiyada

Sabirin sənətkarlıq xüsusiyyətləri onun ədəbiyyatımıza nə kimi yeniliklər gətirməyi, öz müasirləri arasında nə kimi təsir oyaatmağı və bir şair kimi əzəməti klassik ədəbiyyatımızla müqayisədə müəyyənləşdirilir. Cəfər Xəndan bu mənada Sabirin poetikasının əlvanlığını, onun poetik prinsiplərini, klassik poeziyamızın sənətkarlıq cəhətdən inkişafında yeni bir mərhələnin başlıca spesifikasiyası kimi qiymətləndirir. Sabirin süjet qurmaq, mövzu və tip seçmək prinsiplərini, üslub sadəliyini, peyzajə müraciətini, bədii dilini zənginləşdirən təsvir və ifadə vasitələrini araşdıran müəllif, sənətkarın poeziyasında adı oxucu nəzəri ilə oxunmayan sirləri, poetik möcüzələri kəşf etmişdir. Çünki sxematizm, ritorikaya və qeyri-bədii ifadəyə yad olan Sabir yaradıcılığı bu priyom axtarıqlarında əsl sənətkarlığın imkanlarını aşkara çıxarırdı. "Sabirin əsərlərində şair ən müsbət qəhrəmandır. O, öz simasında bu qəhrəmanın parlaq obrazını yaratmış, bu obraz "bənzərəm bir qocaman dağa ki, dəryada durar" - deyər əzəmətli görünüşü ilə milyonların nəzərində qranit bir abidə kimi yüksəkdir. "Hophopnamə"ni vərəqlədikcə, qaranlıqlar içində nur kimi parlayan bu şairin başına nə müsibətlər gəldiyinin canlı şahidi oluruq" - bu fikir Sabirin böyüklüyünü, əzəmətini, poeziyaya xidmətini sübut etmək üçün gətirilən elmi arqumentlərə mənəli bir bədii proloq sayıla bilər.

Cəfər Xəndan da müasirləri olduğu bir sıra tədqiqatçıları kimi diqqət və qayğısını ədəbiyyat tarixçiliyimizin qarşısında duran operativ məqsəd və

vəzifələrə yönəlmişdi, onu, həm də ədəbiyyatın keçdiyi yollar maraqlandırdı.

Cəfər Xəndanın maraqlı dairəsi,

elmi-tədqiqat istiqaməti təkcə klassik ədəbiyyat və XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı məsələləri ilə məhdudlaşmamışdır. Alimin çoxcəhətli elmi fəaliyyətində Azərbaycan mətbuatının, Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatının, müasir ədəbiyyatımızın bir sıra vacib problemləri də əhatə olunmuşdur. 1949-cu ildə "Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatında milli-azadlıq hərəkatı" adlı

sanballı əsərinə görə, Cəfər Xəndan filologiya elmləri doktoru adına layiq görülmüşdür. Bu əsər vaxtında yazılmışdı, ona görə ki, Cənubi Azərbaycan ədəbiyyatının bir sıra mühüm problemləri və "dərdləri" mövcud idi. Onları sistemli şəkildə öyrənmək və tədqiq etmək zərurəti ilk dəfə professor Cəfər Xəndanın öhdəsinə düşdü. C Xəndanın özü bilavasitə Cənubi Azərbaycanda olmuş, milli azadlıq hərəkatının yüksəlişi dövründə "Vətən yolu" qəzetində redaktor müavini işləmiş, orada şairlər məclisinin təşkilatçılarından biri kimi ədəbi prosesin inkişafına və istiqamətinə müəyyən təsir göstərmişdi.

Cəfər Xəndanın S.Vurğun, S.Rüstəm, M.Müşfiq, R.Rza, S.Rəhimov kimi sənətkarların yaradıcılığına həsr etdiyi məqalələr, Yazıçılar İttifaqının plenum və müşavirələrində müasir ədəbiyyata aid məruzə və çıxışları ondan ədəbi prosesin inkişaf qanunauyğunluqlarını vaxtında izləyən bir tənqidçi-ədəbiyyatşünas kimi danışmağa haqq verir. Onun "C.Cabbarlı, M.Müşfiq və M.Cəlal haqqında həm sanballı məqalələri, kiçik monoqrafiyaları çapdan çıxmışdır. Müşfiq o, XX əsr Azərbaycan poeziyasının klassiki kimi təqdim edirdi. Müşfiqdə elə poetik keyfiyyətlər tapırdı ki, onlar sənətkarın yaradıcılığında özünəməxsusluğun, fərdi cizgilərin (xüsusilə, müasir həyatdan doğan sağlam romantika) müəyyənləşməsinə yol açırdı. Müşfiqin bənzərsizliyini, poetik talantını üzə çıxarmaq tədqiqatçını hazır və məlum təhlil mədelindən çəkəndirərək ilk növbədə, şairin yaradıcılığında üzə çıxmayan,

daxili mahiyyətdə təzahür edən cəhətlərə yönəldirdi. Bu xüsusiyyəti biz Cəfər Xəndanın Cəlala həsr etdiyi məqalədə də görə bilərik. Alim-tədqiqatçının ayrı-ayrı sənətkarların yubileyi münasibətilə yazdığı məqalələrdə də ilk növbədə, hər bir yazıcının ədəbiyyat tarixindəki yeri və mövqeyi, onu başqalarından fərqləndirən ümdə əlamət və keyfiyyətlər ön plana çəkilir (Məsələn, "S.S. Axundovun yaradıcılığı", "N.Nərimanovun ədəbi fəaliyyəti", "Qocaman ədib" (A.Şaiq haqqında) "İstedadlı şairimiz M.Müşfiq", "Xalq şairi Mirzə Əli Möcüz Şəbüstəri" və s.).

Cəfər Xəndanın ədəbi-elmi fəaliyyətini onun ictimai, pedoqoji fəaliyyətindən ayrılıqda təsvir etmək qeyri-mümkündür. Elmi fəaliyyət prosesində ilkin çıxışı açmaq, hansı tədqiqatın bünövrəsini qoymaq alim üçün nə qədər şəərəflidirsə, onun vətəndaşlıq keyfiyyətləri, ictimai mövqeyi, fəal həyat prinsipi də bir o qədər vacib və zəruridir. C.Xəndanın tərcümeyi-halında, həyat yolunda bu cəhətlərin-bir-birini tamamlayan zəruri komponentlərin vəhdətini görürük. Onun pedoqoji fəaliyyəti sadəcə olaraq ali məktəblərdə müəhazirələr oxumaqla bitmirdi (C.Xəndanın müasirləri və tələbələri etiraf etmişlər ki, o, ən gözəl natiq-pedaqoq idi). Cəfər Xəndan yaxşı başa düşürdü ki, mövcud nəslin-gənc tənqidçi və ədəbiyyatşünasların bilikli kadrlar kimi yetişməsi üçün səmərəli və faydalı iş görmək və onları da bu ruhda tərbiyələndirmək lazımdır. Bu işə alimi ilk dərslilər, xüsusilə, ədəbiyyat nəzəriyyəsinə aid dərslilər yazmağa ruhlandırır. Onun "Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı" (1939), "Ədəbiyyat nəzəriyyəsi" (1940), "XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı" (1951 və 1955), "Sovet ədəbiyyatı" (17 nəşri) bu sahədə əsl mütəxəssis zəhmətinin bəhrələridir.

Elmin fədaisi olmaq

təkcə külli miqdarda əsərlər çap etdirməklə, tapdığını, üzə çıxardığını ədəbi ictimaiyyətin öhdəsinə buraxmaqla məhdudlaşdırılmamalıdır, əsas məsələ odur ki, bu elmin fəal təbliğatçısına çevriləsən, yeniliyi vaxtında müdafiə edə biləsən. Cəfər Xəndan bu mənada vətəndaş tədqiqatçı idi.

Cəfər Xəndan pedoqoji fəaliyyəti illərində onlarla aspirant, elmlər namizədi, elmlər doktoru yetişdirmişdir. Təkcə bunu demək kifayətdir ki, akademiklərdən M.A.Dadaşzadə, H.Araslı, F.Qasımzadə, M.Cəfər, K.Talıbzadə, B.Vahabzadə, EA-nın müxbir üzvləri Ə.Mirəhmədov, A.Zamanov, professor Mehdi Məmmədov və b. görkəmli ədəbiyyatşünaslarımızın elmi rəhbəri, yaxud opponenti olmuşdur.

Cəfər Xəndan eyni zamanda, bədii yaradıcılıq və tərcümə ilə də məşğul olmuş, altı şeir kitabı çap etdirmiş, Nizaminin bir sıra qəzəllərini, M.F.Axundovun "Puşkinin ölümünə" Şerq poeması" və başqa əsərləri dilimizə çevirmişdir. Cəfər Xəndan Hacıyevin qoyub getdiyi ədəbi-elmi irs yaşayır və yaşayacaq! O, tənqid tariximizin bir gözəl səhifəsini yazmışdır,- desək, səhv etmərik...

"Kasıblara kömək edən müğənnilər oldu" -

Onlar dilə gəldilər

Sosial şəbəkələrdə müğənnilərin fotolarına yazılan rəylər sırasında tez-tez rast gəlinir ki, siz xalqa örnəksiniz, bu kimi hərəkətləri etməyin. Müğənni örnək olmalıdır? Adilet.az saytı olaraq bu suala cavab tapmaq üçün şou-biznes nümayəndələrindən Səidə Sultanı, Roza Zərgərini və Şəbnəm Tovuzlunu sorğuya çəkdik.

Səidə Sultan: "Müğənni niyə örnək olmalıdır ki? Hər kəsə örnək evindəki valideyni olmalıdır, hərə özünə cavabdehdir. Bu gün Azərbaycanda müğənniləri qabağa veriblər, örnək də onlardan alırlar. Əslində isə örnək götürüləcək başqa şəxslər var. Onları göstərərək təbliğ etmək lazımdır ki, insanlar da onlardan örnək alsınlar. Müğənni sənət adamıdır. Sənət adamından nə örnək götürmək olar? Bu oxuyandır, səhnə adamıdır. Həyatda istər müğənni, istər başqa şəxslər olsun, onların yaxşı şeylərindən örnək götürmək lazımdır. Pis şeyi örnək götürmək olmaz. Fikrimcə, Azərbaycanın qəhrəmanlarından,

milləti üçün calarından keçən şəxslərdən örnək almaq lazımdır. Müğənni şou adamıdır".

Roza Zərgəri: "Tək müğənni yox, göz önündə olan hər kəs örnək olmalıdır. Amma bu o demək deyil ki, müğənninin səhvi ola bilməz. O da insandır. Onun da yanlışları ola bilər. O zaman müğənni daş-qalaq edilməməlidir. "Niyə hər şeyi müğənni gözlənir" sualına isə cavab verə bilmərəm, buna tamaşaçılar cavab versə, daha yaxşı olar. Bu suala cavabı heç özüm də bilmirəm. Mən də sual vermək istəyirəm ki, niyə məhz müğənni?".

Şəbnəm Tovuzlu: "Müğənni öz sənətində sənətçi dostlarına örnək olsa, daha yaxşı olar. Adı insanlara örnəyimiz o ola bilər ki, onların gözündə yaxşı görünək, yaxşı musiqilər təqdim edək. Allaha çox şükür, normal insanlar kimi ailələrimiz var, övladlarımız var, yeri gələndə tərbiyəmiz öz yerində, davranışımız öz yerində. Hər kəs kimiyyət, sadəcə fərqlənirik odur ki, sənət adamıyıq, ifaçıyıq, gündəmdə olan insanlarıq. Ev xanımlarından bizim heç bir fərqlimiz yoxdur. İnsanlar artıq belə formalaşblar, müğənnilərdən hər bir şey gözləyirlər. Məsələn, karantin dövrü oldu. Ka-

rantində ancaq müğənniləri qınadırlar ki, siz etməlisiniz. Sanki müğənnilərdən başqa imkanlı şəxs yoxdur. Nədənə müğənnilərdən yardım istənilir. Onsuz biz bacardığımız qədər edirik. Mən etdiklərimi deyən insan deyiləm. Amma mənə hansısa şərh yazanlara qarşı olaraq cavab verməliyəm. Mənə yazırlar ki, maşınla şəkli çəkdirməkdənsə, get, kasıba kömək ol. Karantin dövründə etdiklərimi paylaşmamışdım. Amma mənə "Get, kasıbın qarını doyur" dedikləri üçün etdiklərimi çəkib "instagram" hesabımda yerləşdirdim. Karantində kasıblara ən çox kömək edən müğənnilər oldu. Karantin dövründə insanlara yardım etdik, zamanında qazanıb saxladığımızı xərclədik. Elə mənim özüm ən azından 150 ailəyə yardım etdim. Hər ay isə 5 ailə var ki, 1 ildir, onlara da köməklik edirəm. Bunları da qoydum kənara. İndi tələbimiz olandır ki, toyları icazə verilsin və çörəyimizi qazanaq".

Rövşən Tahir

TƏBRİK

Sentyabrın 20-si ailəmin dəyərlərindən biri olan Aysu nəvəmin 5 yaşı tamam olur. Dünyaya gəlişi ilə evimizin işığını artıran Aysunu hamımız - babaları, nənələri, ata-anası, xalası, bibiləri, dayısı, əmisi, bacısı Nigar, qardaşı Atilla ürəkdən təbrik edir. Ona can sağlığı və gözəl ömür diləyirlər.

Bir gül boyu böyüdü
Tamam oldu beş yaşın.
Səni təbrik eləyir -
İndi bacın, qardaşın.

Atillaya, Nigara
Bacı payı, işıqsan...
Aysu bala, bu halla -
Evimə varışıqsan!

Səninlə bərgə hər an
Böyüyür diləyimiz...
Olmusan bizlərə can -
Ay gözəl mələyimiz!

Babəklə Fəridənin
Sevinc payı - nübarı.
Duamızı, kaş Allah,
Xoşbəxt etsin bu bari!

"Qarabağ"ın pley-offdakı rəqibləri müəyyənləşdi

Dünən Avropa Liqasının pley-off mərhələsinin püşkü atılıb. Qol.az xəbər verir ki, UEFA-nın İsveçrənin Nyon şəhərindəki mənzil qarargahında keçirilən mərasimdə yeganə təmsilçimiz "Qarabağ"ın da potensial rəqibləri müəyyənləşib.

Ağdam klubu "Legiya" (Polşa) - "Drita" (Kosovo) cütünün qalibi ilə qarşılaşacaq. "Qarabağ" bir oyundan ibarət olacaq bu mərhələnin matçını səfərdə keçirəcək.

Qeyd edək ki, 3-cü təsnifat mərhələsi sentyabrın 24-də, pley-off oktyabrın 1-də keçiriləcək.

Lənkəran Şəhər sakini Kərimov Allahverdi İsrail oğluna 30 May 1998-ci il 10 sayılı qərar ilə verilmiş torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair Şahadətnamə (JN-6106A kod 80201002) itdiyi üçün etibarsız sayılısın.

Lənkəran rayonu Vel kənd sakini Cəfərova (Kərimova) Mahin Hüseyn qızına 12 noyabr 1999-cu il tarixində 10 sayılı qərar ilə verilmiş torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair dövlət aktı (JN-0085 kod 80221028) itdiyi üçün etibarsız sayılısın.

Dövlət texniki inventarlaşdırma və mülkiyyət hüquqları qeydiyyatı idarəsinin Lənkəran Şəhər Həniyə Abdullayeva küçəsi bina 2 mənzil 43-də yaşayan Cahangirova (Məmmədova) Səbinə Əlisə qızına 19.09.2000-ci ildə qeydə alınmış mülkiyyət hüququna dair Qeydiyyat vəsiqəsi (1690B inventar işi N6301) itdiyi üçün etibarsız sayılısın.

Quba rayonu İkinci Nügədi kənd sakini mərhum Mustafayev Harun Allahqulu oğluna məxsus fərdi yaşayış evinə Quba rayonu Tİ və MHQ idarəsi tərəfindən verilmiş 399 reyestr nömrəli Qeydiyyat vəsiqəsi və texniki pasport itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Lənkəran rayonu Qumbası kənd sakini Ağamaliyev Ba-loğlan Ramazan oğluna 18 İyun 1998-ci il tarixli 11 sayılı qərarı ilə verilmiş torpağın mülkiyyətə verilməsinə dair dövlət aktı (JN-0027 kod 80202028) itdiyi üçün etibarsız sayılısın.

"Xəzər"dən küsənlər ATV-yə, ATV-dən küsənlər "Xəzər"ə sığınır - Səfərovalar da siyahıda...

Çox vaxt efrədə lazımsız hərəkət, geyim və açıqlamaları ilə tamaşaçılar tərəfindən qınanan, şou-biznesin əkiz bacıları Sevil və Sevinc 2018-ci ilin fevral ayında 4 il fəaliyyət göstərdikləri "Xəzər" telekanalında yayımlanan "Hər şey daxil" verilişində sürpriz bir şəkildə ayrıldıqdan sonra heç bir tv kanalına iş təklif etməmişdi.

Sevil və Sevinc Səfərovalar da səbrlə 2 il gözlədilər. və məlum oldu ki, onlar yenidən aparıcılıq edəcək.

Adilet.az xəbər verir ki, bacılar bu dəfə ATV-də çalışacaqlar. İfaçıların yeni layihəsi gündə saatlarında

yayımlanacaq. Şou xarakterli proqramda Sevil və Sevinc sənət adamlarını qonaq edəcəklər. Əkizlər bundan əvvəl "Xəzər" telekanalındakı proqramdan

ayrıldıqdan sonra aparıcılıq etməyəcəklərini açıqlamışdı. Onlar aparıcılığın onların sənətinə mane olduğunu deyirdi. Hələki, boş keçən o iki ildə bacılar ortaya

samballı bir sənət nümunəsi çıxartmayıblar.

Qeyd edək ki, ATV-dən "Xəzər"ə qalmaqla ilk yol açan Xoşqədem Hidayətqızı olub. Daha sonra xəbərlər departamentinin rəhbəri vəzifəsində çalışmış İnqilab Məmmədov, aparıcı Lələ Azərtas? da "Xəzər"də fəaliyyətlərini davam etdirirlər.

"Xəzər"dən ATV-yə keçənlərin "ilk"ini aparıcı Lətafət Ələkbərova təşkil edib, Sonra Zümrüd Dəmirova və hazırda isə Sevinc-Sevil bacıları siyahıya adları düşən aparıcılardandı.

Əntiqə

"Zəki Mürənin yanına gedəcəm" - deyən, xəstəxanaya qaldırılan Bülənt Ərsoyun...

Ötən il, daha dəqiq 2019-cu ilin yanvar ayında türk musiqisinin Divası, transeksual müğənni Bülənt Ərsoyun konserti oldu. Diva orda yeni açıqlamalar verdi. Ərsoyun "digər tərəfə az qaldı" açıqlaması diqqətlərdən yayınmadı.

Bülənt Ərsoy pərəstişkarları ilə görüşdə söhbət zamanı "Digər tərəfə az qaldı" dedi. Konsertdəki fasilələrdə də tamaşaçılarla söhbət edən Diva "20-25 il yaşayaram bundan sonra. Digər tərəfə az qaldı. Bu dünya ilə

müqaviləmiz başa çatır. Zəki Mürən və Müzeyyen Senarın yanına gedib birlikdə mahnı oxuyacam" açıqlamasını verdi..

Hazırda tanınmış sənətçidən yeni xəbər var... Deyəsən...

Adilet.az xəbər verir ki, dünən təcili xəstəxanaya yerləşdirilən sənətçinin mədə qanaxması keçirdiyi məlum olub. B.Ərsoyun bu gün-hazırda vəziyyətinin yaxşı olduğu açıqlanıb. Hətta sənətçi bu haqda sosial şəbəkə də status da yazaraq paylaşım edib. Qeyd edək ki, gələcək saylarımızın birində Divanın şəxsi həyatı və evliliklərindən bəhs edən bir məqalə ilə sənətçini sizə daha yaxından tanıdacağımıza söz veririk.

Ə.Rəşid

Təsisçi və baş məsləhətçi:
Aqil ABBAS
Baş redaktor:
İradə TUNCAV

Qəzet "Ədalət" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnməmiş və "Azərbaycan" nəşriyyatında ofset üsulu ilə çap edilmişdir.

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

KAPİTAL Bankın 1 sayılı Nəsimi rayon filialı.
kod: 200112 h/h
Müxbir hesab: 0137010001994
S.V.I.F.T. Bik: AIBAZ 2xhesab N:
38070019411100451111 VOEN: 1300456161
İndeks:0107 Qeydiyyat nömrəsi 100

Ünvan: Bakı AZ-1073 Mətbuat prospekti, 529-cu məhəllə, "AZƏRBAYCAN" nəşriyyatı, 6-cı mərtəbə.
Telefon: 538-05-50, 538-51-31, 534-55-98 Faks: 539-80-26
adaletqezeti@rambler.ru
adaletqezeti@mail.ru, adaletqezeti@box.az

Tiraj: 2000
Sifariş: 25
Çapa imzalanmışdır:
18.09.2020

